

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”

Institucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 - Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Materiał opracowany przez Fundację Socjometr Laboratorium Rozwiązań Społecznych, współfinansowany jest ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Ewaluacja zewnętrzna małopolskich lokalnych strategii rozwoju

Lokalna Grupa Działania „Podbabiogórze”

Kraków 2021

Raport opracowany w ramach projektu „Ewaluacja zewnętrzna małopolskich lokalnych strategii rozwoju” realizowanego przez Federację LGD Małopolska.

Odwiedź portal KSOW – www.ksow.pl

Zostań Partnerem Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich

1. Streszczenie najważniejszych wyników badania

1. Obszar objęty Lokalną Strategią Rozwoju Lokalnej Grupy Działania „Podbabiogórze” pokrywa się z administracyjnymi granicami powiatu suskiego (Sucha Beskidzka) i obejmuje 9 gmin, w tym 2 miasta (Jordanów, Suchą Beskidzką), gminę miejsko – wiejską (Maków Podhalański) oraz 6 gmin wiejskich (Budzów, Bystra-Sidzina, Jordanów, Stryszawa, Zawoja, Zembrzyce).
2. Strategia RLKS została wypracowana przy aktywnym udziale społeczności lokalnej. W jej opracowaniu zaangażowani byli: mieszkańcy, organizacje pozarządowe, nieformalne grupy społeczne, przedsiębiorcy, rolnicy, samorządy, młodzież ponadgimnazjalna, studenci, pracownicy instytucji kultury, pracownicy ośrodków pomocy społecznej, terapeuci ze świetlic środowiskowych, organizacje pracujące z grupami defaworyzowanymi. Zastosowano szerokie spektrum partycypacyjnych metod konsultacyjnych.
3. Obszar LGD „Podbabiogórze” zamieszkuje 83 761 mieszkańców. Największa liczba mieszkańców znajduje się w Makowie Podhalańskim – 15 952 osoby, najmniejsza - w mieście Jordanów – 5 152 osoby. Liczba ludności obszaru LGD wahała się w poszczególnych latach i ostatecznie zmniejszyła się w 2020 r. w porównaniu z rokiem poprzedzającym.
4. Wszystkie gminy wchodzące w skład LGD osiągnęły wynik poniżej wskaźnika Gg, zatem każda z nich otrzymuje dotacje z budżetu państwa.
5. Wydatki gmin wchodzących w skład LGD w przeliczeniu na 1 mieszkańca kształtowały się w 2019 r. w przedziale od 4 364,79 zł w gminie Jordanów do 6 055,17 zł w Budzowie. Pozytywnym trendem jest systematyczny wzrost wydatków gmin na mieszkańca – średnio o ponad 2 000 zł od 2015 r.
6. Obszar LGD jest nieco wewnętrznie zróżnicowany pod względem sytuacji na rynku pracy. Największa liczba osób pracujących z całego obszaru LGD znajduje się w Suchej Beskidzkiej – w 2019 r. 5 744 osoby, tj. 40% wszystkich pracujących na obszarze LGD, najmniejsza w Bystrej-Sidzinie – 472 osoby. Co ciekawe, zarówno w 2015, jak i 2019 r. liczba pracujących kobiet na obszarze LGD była wyższa niż mężczyzn. Różnice objawiają się tutaj na poziomie poszczególnych gmin – niższą liczbę pracujących kobiet niż mężczyzn odnotowano w 4 gminach: miasto Jordanów, Bystra-Sidzina, Maków Podhalański i Zembrzyce. W pozostałych gminach zrzeszonych w LGD liczba pracujących kobiet była wyższa niż mężczyzn.
7. Większość gmin wchodzących w skład LGD na tle całego kraju wypada korzystnie pod względem udziału bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności według płci. W 2020 r. tylko Sucha Beskidzka i Zawoja miały wyższy odsetek bezrobotnych niż wskaźnika

ogólnopolski (4,6%). Na tle województwa gminy LGD „Podbabiogórze” wypadają nieco gorzej niż na tle kraju. Pozytywnym trendem jest spadek odsetka osób bezrobotnych na przestrzeni 5 lat we wszystkich gminach wchodzących w skład LGD, za wyjątkiem Suchej Beskidzkiej, w której nieznacznie wzrósł (o 0,2 p. p.).

8. Największa liczba podmiotów gospodarki narodowej na 10 tys. mieszkańców jest w Suchej Beskidzkiej – 2 550,03 podmioty, a najmniejsza i jest zarejestrowana w Stryzawie – 1 303,2. Pozytywnym trendem jest wzrost liczby podmiotów na przestrzeni lat we wszystkich gminach wchodzących w skład LGD.
9. Podobnie pod względem liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców, najkorzystniej również wypada gmina Sucha Beskidzka, a najmniej korzystnie gmina Stryzawa. Jak w przypadku innych wskaźników dotyczących rynku pracy i rozwoju przedsiębiorczości również w tutaj obserwujemy pozytywny trend - na przestrzeni analizowanych 6 lat liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą wzrastała we wszystkich gminach wchodzących w skład LGD.
10. Niekorzystnie przedstawia się sytuacja opisywanych gmin pod względem starzenia się społeczeństwa i obciążenia demograficznego – we wszystkich gminach odnotowano na przestrzeni 5 lat poprzedzających ewaluację wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym, co jest zbieżne z ogólnokrajowym trendem w zakresie starzenia się społeczeństwa i zwiększenia obciążenia demograficznego. Dodatkowo w większości gmin niekorzystną sytuację pogłębiają spadek zarówno liczby osób w wieku przedprodukcyjnym (za wyjątkiem Zawoi) jak i produkcyjnym (za wyjątkiem Budzowa, Bystrej-Sidziny i gminy wiejskiej Jordanów).
11. Niekorzystnie wypadają gminy wchodzące w skład LGD pod względem salda migracji. W 2019 r. wszystkie gminy, za wyjątkiem Bystrej-Sidziny i Stryzawy, odnotowały ujemne saldo migracji, czyli odpływ mieszkańców z ich terenu. Analiza danych wskazuje, że jeszcze w roku poprzedzającym i w latach wcześniejszych 5 gmin spośród analizowanych odnotowywało dodatnie saldo migracji.
12. Jeśli chodzi o korzystających z pomocy społecznej to 6 gmin wchodzących w skład LGD odnotowało wyższy odsetek beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców niż średnio w województwie: Bystra-Sidzina, Jordanów, Zawoja, Maków Podhalański, Stryzawa i miasto Jordanów. Pozytywnym trendem jest systematyczny spadek od 2015 r. odsetka beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej we wszystkich gminach wchodzących w skład LGD „Podbabiogórze”.
13. Z perspektywy potencjału turystycznego obszar LGD wypada stosunkowo korzystnie ze względu na liczbę turystycznych obiektów noclegowych. Na obszarze całego LGD w 2020 r. zlokalizowano ich aż 34, z czego zdecydowanie najwięcej w Zawoi – 14 obiektów.

14. Zmiany w strategii dotyczyły w szczególności aktualizacji przedsięwzięć i wskaźników (np. usunięto wskaźniki produktu w operacji dot. inkubatora przedsiębiorczości, zwiększano inne wskaźniki), zwiększenia poziomu dofinansowania dla grantobiorców i JST, przewalutowania na EURO i zwiększenia środków w planie działania.
15. W latach 2017 – 2021 zrealizowano 91 naborów, w tym 34 konkursy, 18 operacji własnych i 39 naborów w ramach projektów grantowych - praktyka kumulowania naborów, tzn. w jednym terminie prowadzono nabory na kilka różnych przedsięwzięć.
16. W ramach prowadzonych konkursów złożono 218 wniosków, 192 z nich wybrano, podpisano 67 umów. Na wyniki konkursów złożono 17 protestów, wszystkie w ramach przedsięwzięcia **P.II.3.1.** Tworzenie i modernizowanie istniejących firm, szczególnie ukierunkowanych na innowacje i nowe technologie oraz ekologiczne rozwiązania obszaru LGD. 3 z nich zostały uwzględnione.
17. Przedsięwzięcie **P.II.3.1.** Tworzenie i modernizowanie istniejących firm, szczególnie ukierunkowanych na innowacje i nowe technologie oraz ekologiczne rozwiązania obszaru LGD. 3 z nich zostały uwzględnione. cieszyło się największym zainteresowaniem i zaowocowało złożeniem 174 wniosków w ramach 17 naborów, z których wybrano 148 i podpisano 39 umów.
18. W ramach grantów złożonych zostało 127 wniosków, z których wybrano 108 i podpisano 98 umów. Zrealizowane nabory w ramach projektów grantowych nie pociągnęły za sobą żadnych odwołań.
19. Niepowodzeniem zakończyły się nabory na 2 przedsięwzięcia, które nie zaowocowały żadnym złożonym wnioskiem:
 - **P.II.4.1:** Inkubator. Tworzenie miejsc do przetwarzania i wytwarzania produktów lokalnych oraz budowanie sieci dystrybucji – 4 nabory, wszystkie zakończone brakiem wniosków, środki zostały przesunięte na rozwijanie przedsiębiorczości;
 - **P.III.4.1** Włączanie społeczne osób zagrożonych wykluczeniem poprzez działania integracyjne, w tym doradztwo i szkolenia – 1 nabór.
20. Wśród problemów pojawiających się w trakcie realizacji naborów zespół biura LGD wskazał na trudności z operacjami granowymi. Wpływające wnioski częstokroć opiewały na niższe kwoty niż założono, odczuwalna była kontrola ze strony Urzędu Marszałkowskiego. Ponadto pracownicy wskazali, że w ramach projektów grantowych nie było zainteresowania realizacją operacji związanych z wytyczaniem szlaków turystycznych, więc przedsięwzięcie zostało rozszerzone o operacje własne i szlaki turystyczne online.
21. Pandemia nie wpłynęła znacząco na realizację przedsięwzięć. O ile jednak wystąpienie koronawirusa nie zakłóciło naborów, o tyle widoczny był jego wpływ na realizację grantów.

Wiele operacji w ramach projektów grantowych zakładało organizację lokalnych imprez. Ich realizacja z oczywistych względów musiała zostać przesunięta w czasie.

22. LGD zrealizował 3 operacje własne, pozostałe zostały wycofane (8 operacji) ze względu na przekroczenie kwot, które były na nie przeznaczone. Sytuacja była wynikiem błędu komunikacyjnego na linii LGD – Urząd Marszałkowski.
23. Największa liczba wnioskodawców dowiedziała się o prowadzonych naborach poprzez odwiedzenie strony internetowej LGD – 79 osób, od znajomych lub rodziny – 74 osoby, dzięki odwiedzeniu stoiska na imprezach lokalnych lub z wydawanych publikacji lub materiałów promocyjnych – po 73 osoby.
24. Zdecydowanie pozytywnie należy ocenić trafny dobór kanałów komunikacyjnych, o czym świadczą wskazania wnioskodawców – każde źródło informacji było wskazane przez kilka osób, zatem można wnioskować, że brak któregośkolwiek z nich spowodowałby ograniczenie w dotarciu z informacjami do odbiorców. Potwierdzają to również sami wnioskodawcy – zapytani o to, czy LGD w wystarczającym stopniu informowała o możliwości pozyskania środków, zdecydowana większość z nich wskazała, że tak – 79 spośród 82 osób.
25. Najwięcej wnioskodawców uczestniczących w badaniu złożyło wniosek do LGD ponieważ było to jedyne dostępne źródło finansowania projektu wnioskodawcy – 39 osób, a co czwarty wnioskodawca chciał skorzystać z nadarzającej się okazji otrzymania środków. Na decyzję 10 wnioskodawców wpłynęła możliwość skorzystania z doradztwa w biurze LGD, 7 osób nie otrzymało dofinansowania z innych źródeł, a 5 uczestników badania zostało zachęconych do złożenia wniosku przez LGD.
26. Zdecydowanie najczęstszym odbiorcą efektów projektów dofinansowanych przez LGD jest społeczność lokalna – aż 44 wnioskodawców uczestniczących w badaniu wskazało tę grupę odbiorców jako najważniejszą. Najrzadziej wskazywanymi odbiorcami realizowanych projektów byli przedsiębiorcy – 2 wskazania.
27. Na etapie przygotowania, realizacji lub rozliczania projektu u zdecydowanej większości, bo aż 78 spośród 82 wnioskodawców, nie pojawiły się problemy wpływające negatywnie na przebieg bądź rezultaty projektu.
28. Postęp rzeczowy realizacji strategii jest zaawansowany: zrealizowano już 12 z 32 wskaźników, w tym 2 powyżej zakładanej wysokości, a 5 przedsięwzięć oraz odpowiadających im celów szczegółowych zostało już w pełni zrealizowanych. Pozostałe wskaźniki realizowane są na bieżąco – 7 wskaźników zrealizowano na poziomie powyżej 75% wartości docelowej, 7 wskaźników zrealizowano na poziomie pomiędzy 50% - 74,99%, a 5 wskaźników zrealizowano na poziomie mieszczącym się w przedziale do 49,99% wartości docelowej. Jedynym wskaźnikiem, którego wartość wynosi w momencie ewaluacji „0”, to wskaźnik mierzący

liczbę zorganizowanych działań, w tym warsztatów i szkoleń związanych ze sportem i rekreacją .

29. Największe trudności pojawiły się w przypadku projektu grantowego dotyczącego warsztatów sportowych oraz przedsięwzięcia dotyczącego inkubatora przetwórstwa.
30. Dużą wartością są powstałe firmy i miejsca pracy – realizacja Strategii pozwoliła na powstanie 32 nowych firm, wsparcie 10 już istniejących przedsiębiorstw, 62 nowe miejsca pracy.
31. W ramach realizowanych przedsięwzięć doprowadzono również do certyfikacji produktów lokalnych. W ich wyniku uruchomiono 5 procesów certyfikacyjnych, które doprowadziły do certyfikacji ponad 150 lokalnych produktów.
32. LGD realizowało 3 projekty współpracy w ramach Strategii oraz cykliczne zadania finansowane z innych źródeł.
33. W latach 2016-2021 pracownicy LGD uczestniczyli w 9 szkoleniach realizowanych głównie przez Zarząd Stowarzyszenia LGD „Podbabiogórze”. Tematyka szkoleń dotyczyła zasad wypełniania dokumentacji aplikacyjnej i rozliczeniowej oraz zasad monitoringu i ewaluacji Strategii RLKS. Członkowie organów LGD uczestniczyli w 5 szkoleniach dotyczących zasad wdrażania Strategii RLKS, zasad oceny i wyboru projektów do finansowania oraz oceny wniosków.
34. Kampanie zaprojektowane w planie komunikacyjnym realizowano wykorzystując różne kanały komunikacji, docierając do szerokiego grona odbiorców. Działania komunikacyjne były realizowane w zdecydowanej zgodzie z planem, 5 spośród 8 z nich został zrealizowanych w 100%.
35. Liczba porad udzielonych przez Biuro LGD jest stosunkowo duża. Mieszkańcy obszaru bardzo chętnie korzystają z doradztwa. Zależy im na uzyskaniu pełnej, rzetelnej informacji, która następnie przełoży się na prawidłowe przygotowanie dokumentacji niezbędnej do złożenia w naborze - jakość wniosków składanych w naborach przez osoby korzystające z doradztwa jest dostrzegalnie lepsza od wniosków składanych przez osoby, które z niego nie korzystały.
36. Na wszystkich etapach realizacji operacji prawie wszyscy beneficjenci uczestniczących w badaniu. 80-81 spośród 82 uczestników uznało za odpowiednie przygotowanie merytoryczne doradców, udzielone porady z przydatne oraz ich zakres za spełniający oczekiwania.
37. Zdecydowana większość uczestników badania dostrzegła zmiany we wszystkich obszarach zaproponowanych w badaniu:
 - podejmowanie inicjatyw, których celem było wsparcie osób starszych – 113 wskazań,
 - większy wpływ mieszkańców na to, co dzieje się w gminie – 112 wskazań,
 - nowe formy wsparcia dla ludzi młodych – 112 wskazań,

- poprawa relacji pomiędzy mieszkańcami – 109 wskazań.
38. W obszarze przedsiębiorczości i rynku pracy większość uczestniczących w badaniu dostrzega powstanie nowych firm na terenie LGD (112 wskazań) oraz poprawę sytuacji na rynku pracy (111 wskazań). Ponadto, 110 mieszkańców uczestniczących w badaniu dostrzegła również zwiększenie ruchu turystycznego na obszarze LGD.
39. Zwiększenie liczby inicjatyw służących kultywowaniu lokalnej tradycji dostrzegło 115 badanych, 114 osób zwróciło uwagę na zwiększenie elastyczności przestrzeni publicznej, a 113 badanych wskazało poprawę stanu zabytków oraz infrastruktury sportowo-rekreacyjnej. Zwiększenie liczby wydarzeń kulturalnych dostrzegło 112 badanych, a poprawę stanu zabytków – 111 respondentów.
40. Najwięcej uczestników badania, 116 osób, wskazało, że uczestniczyło w imprezach lokalnych dofinansowanych ze środków LGD. 114 badanych korzystało z infrastruktury, której powstanie bądź modernizacja były dofinansowane ze środków LGD, a 111 uczestników brało udział w spotkaniach organizowanych przez LGD. Stosunkowo najmniej osób, 108, brało udział w szkoleniach organizowanych w ramach projektów dofinansowanych przez LGD.
41. W ocenie uczestników badania należy w przyszłości kontynuować przede wszystkim finansowanie projektów rozszerzających ofertę kulturalną (123 wskazań), poprawiających infrastrukturę drogową (122 wskazania), a także polegających na przyznaniu dofinansowania dla osób planujących założenie działalności gospodarczej oraz projektów promujących obszar (po 121 wskazań). Ponadto, opieka nad osobami starszymi oraz inwestycje w infrastrukturę społeczną (świetlice, miejsca spotkań) wymagają finansowania w przyszłości w ocenie 120 mieszkańców uczestniczących w badaniu. Wsparcie dla istniejących firm oraz tworzenie miejsc pracy jest istotne dla odpowiednio 118 i 117 badanych, podobnie, jak szkolenia i warsztaty dla mieszkańców (117 osób). W ocenie 115 badanych należy w przyszłości inwestować w infrastrukturę sportową, a w ocenie 114 dofinansowania wymaga działalność organizacji pozarządowych.

2. Spis treści

1. STRESZCZENIE NAJWAŻNIEJSZYCH WYNIKÓW BADANIA	3
2. SPIS TREŚCI	9
3. OPIS PRZEDMIOTU BADANIA UWZGLĘDNIAJĄCY CELE I ZAKRES EWALUACJI	10
4. OPIS METODOLOGII WRAZ Z OPISEM SPOSOBU REALIZACJI BADANIA	13
5. OPIS WYNIKÓW BADANIA WRAZ Z ICH INTERPRETACJĄ	15
5.1. OBSZAR OBJĘTY STRATEGIĄ ROZWOJU LOKALNEGO KIEROWANEGO PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ ORAZ JEJ PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA	15
5.2. RZECZOWY I FINANSOWY POSTĘP W REALIZACJI LSR	30
5.3. PROJEKTY WSPÓŁPRACY	55
5.4. DZIAŁANIA POZA RLKS	58
5.5. DZIAŁALNOŚĆ BIURA LGD	59
5.6. ZMIANY NA OBSZARZE OBJĘTYM RLKS W OCENIE CZŁONKÓW LOKALNEJ SPOŁECZNOŚCI	70
6. ODPOWIEDZI NA PYTANIA BADAWCZE	77
6.1. OCENA WPŁYWU NA GŁÓWNY CEL LSR	77
6.2. OCENA WPŁYWU NA KAPITAŁ SPOŁECZNY	78
6.3. PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ	80
6.4. TURYSTYKA I DZIEDZICTWO KULTUROWE	81
6.5. GRUPY DEFAWORYZOWANE	82
6.6. INNOWACYJNOŚĆ	83
6.7. PROJEKTY WSPÓŁPRACY	84
6.8. OCENA FUNKCJONOWANIA LGD	85
6.9. OCENA PROCESU WDRAŻANIA	87
6.10. WARTOŚĆ DODANA PODEJŚCIA LEADER	88
7. WNIOSKI I REKOMENDACJE	90
8. SPIS TABEL I WYKRESÓW	94
8.1. SPIS TABEL	94
8.2. SPIS WYKRESÓW	94
9. ANEKSY TWORZONE W TOKU REALIZACJI BADANIA.	96
ANKIETA DLA MIESZKAŃCÓW OBSZARU LGD „PODBABIOGÓRZE”	96
ANKIETA DLA BENEFICJENTÓW LGD „PODBABIOGÓRZE”	100

3. Opis przedmiotu badania uwzględniający cele i zakres ewaluacji

Raport jest efektem badania ewaluacyjnego przeprowadzonego przez Fundację Socjometr. Przedmiotem badania była ewaluacja procesu wdrażania Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność prowadzonego przez Lokalną Grupę Działania „Podbabiogórze” w okresie programowania Unii Europejskiej 2014-2020.

Fundacja Socjometr jest niezależnym podmiotem specjalizującym się w badaniach społecznych, który spełnia wymogi stawiane ewaluatorom zewnętrznym określone w Wytycznych Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi nr 5/3/2017 w zakresie monitoringu i ewaluacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Warto podkreślić, że przeprowadzenie badań w opisywanej poniżej formie było możliwe dzięki współpracy wszystkich małopolskich Lokalnych Grup Działania. Badania były współfinansowane ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Dofinansowanie zostało pozyskane przez Federację LGD Małopolska, która przygotowała projekt „Ewaluacja zewnętrzna małopolskich lokalnych strategii rozwoju” oraz, w efekcie przeprowadzonej procedury wyboru wykonawcy, zleciła prace badawcze Fundacji Socjometr.

Szczegółowe cele badania zostały sformułowane na podstawie wspomnianych powyżej Wytycznych wydanych w 2017 roku przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Skupiały się one w kilku obszarach tematycznych, w ramach których postawiono pytania badawcze. Zestaw tych pytań był wspólny dla wszystkich Lokalnych Grup Działania w województwie małopolskim.

Obszary badań oraz przypisane do nich pytania badawcze:

1. Ocena wpływu na główny cel LSR
 - a. Jaki jest stopień osiągnięcia celu głównego i przypisanych do niego wskaźników LSR?
2. Ocena wpływu na kapitał społeczny
 - a. Jaki jest wpływ LSR na kapitał społeczny, w tym w szczególności na aktywność społeczną, zaangażowanie w sprawy lokalne?
 - b. W jaki sposób należałoby wspierać rozwój kapitału społecznego w przyszłości?
3. Przedsiębiorczość
 - a. W jakim stopniu realizacja LSR przyczyniła się do rozwoju przedsiębiorczości?

- b. Czy i w jaki sposób wspieranie przedsiębiorczości w ramach kolejnych edycji LSR jest wskazane?
- 4. Turystyka i dziedzictwo kulturowe
 - a. W jakim stopniu LSR przyczyniła się do budowania lokalnego potencjału w zakresie turystyki i dziedzictwa kulturowego?
 - b. W jakich kierunkach należy wspierać rozwój lokalnego potencjału turystycznego?
- 5. Grupy defaworyzowane
 - a. Czy w LSR właściwie zdefiniowano grupy defaworyzowane oraz czy realizowane w ramach LSR działania odpowiadały na potrzeby tych grup?
 - b. Jaki był wpływ LSR na poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego?
 - c. Jakie działania należy podejmować w skali lokalnej na rzecz ograniczania ubóstwa i wykluczenia społecznego?
- 6. Innowacyjność
 - a. W jakim stopniu projekty realizowane w ramach LSR były innowacyjne?
 - b. Jakie można wyróżnić typy innowacji powstałych w ramach LSR?
- 7. Projekty współpracy
 - a. Jaka była skuteczność i efekty działania wdrażania projektów współpracy?
 - b. Jaką formę i zakres powinny przyjmować projekty współpracy w przyszłości?
- 8. Ocena funkcjonowania LGD
 - a. Czy sposób działania partnerów w ramach LGD pozwalał na efektywną i skuteczną realizację LSR?
 - b. Jaka jest skuteczność i efektywność działań biura LGD (animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, doradczych)?
 - c. Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach LGD by skuteczniej realizowała LSR?
- 9. Ocena procesu wdrażania
 - a. Czy realizacja finansowa i rzeczowa LSR odbywała się zgodnie z planem?
 - b. Czy procedury naboru, wyboru i realizacji projektów były wystarczająco przejrzyste i przyjazne dla beneficjentów?
 - c. Czy kryteria pozwalały na wybór najlepszych projektów (spójnych z celami LSR)?
 - d. Czy przyjęty system wskaźników pozwalał na zebranie wystarczających informacji o procesie realizacji LSR i jej rezultatach?
- 10. Wartość dodana podejścia LEADER
 - a. Czy działalność LGD wpływa na poprawę komunikacji pomiędzy różnymi aktorami, budowanie powiązań między nimi i sieciowanie?

- b. Czy stworzony dzięki wsparciu w ramach LSR potencjał rozwojowy jest w dostateczny sposób wykorzystywany i promowany?
- c. Czy projekty realizowane w ramach LSR są spójne ze zidentyfikowanym potencjałem rozwojowym obszaru objętego LSR i czy te projekty przyczyniają się do jego wzmocnienia?
- d. Czy przeprowadzone w ramach LSR inwestycje są komplementarne względem siebie lub względem wiodącego projektu/tematu określonego w LSR?

Szczegółowe obszary działań małopolskich LGD, które były poddawane ocenie:

1. Działalność biura LGD, w tym w szczególności jakość i efektywność świadczonego doradztwa dla wnioskodawców (rzeczywistych i potencjalnych) oraz beneficjentów,
2. Realizacja planu komunikacji, rozpoznawalność LGD, wymiana informacji z mieszkańcami obszaru oraz jakość podejmowanych działań komunikacyjnych,
3. Realizacja rzeczowo-finansowa Lokalnej Strategii Rozwoju,
4. Funkcjonowanie organów LGD,
5. Działania na rzecz aktywizacji społeczności lokalnej oraz włączenia społecznego (w szczególności wsparcie udzielone przedstawicielom grupy defaworyzowanej),
6. Działania LGD w zakresie rozwoju przedsiębiorczości oraz turystyki i dziedzictwa kulturowego,
7. Promowanie innowacyjności na obszarze objętym LSR,
8. Realizacja projektów współpracy.

4. Opis metodologii wraz z opisem sposobu realizacji badania

Projekt badawczy zrealizowany na zlecenie Federacji LGD Małopolska jest unikatowym w skali Polski przykładem współpracy Lokalnych Grup Działania. Wspólne zlecenie badań dla wszystkich organizacji wdrażających Strategię Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność pozwoliło nie tylko na sfinansowanie dużej części prac ze środków zewnętrznych, ale umożliwiło również obniżenie kosztów ewaluacji. Ujęcie prac badawczych w ramy wspólnego projektu pozwoliło na ich sprawną i szybką realizację w okresie od czerwca do października 2021 roku.

Realizacja wspólnych badań ewaluacyjnych dla wszystkich małopolskich LGD przyniosła także korzyści o charakterze merytorycznym. Możliwe było zastosowanie jednolitego zestawu metod i technik badawczych. Powoduje to, że dane zebrane w odniesieniu do obszaru poszczególnych Lokalnych Grup Działania są agregowalne. Innymi słowy, 32 raporty z ewaluacji zewnętrznych przygotowane dla poszczególnych LGD mogą być rozpatrywane wspólnie i tym samym informować o efektach realizacji działania LEADER w całym województwie małopolskim.

W ramach badania ewaluacyjnego poddano analizie dwie grupy danych:

1. Dane zastane, w tym:
 - a. Dane ze statystyk publicznych,
 - b. Dane gromadzone przez Lokalne Grupy Działania w ramach monitoringu,
2. Dane wywołane, w tym:
 - a. Dane zebrane za pomocą technik jakościowych,
 - b. Dane zebrane za pomocą technik ilościowych.

Dane pochodzące ze statystyk publicznych dostarczyły wysoce obiektywnych informacji na temat zmian na obszarze poszczególnych LGD, które dokonały się w okresie realizacji ocenianych Strategii RLKS. Dane te dotyczyły między innymi zjawisk demograficznych, rynku pracy, lokalnej gospodarki oraz sytuacji społecznej. Wszystkie te dane zostały zaprezentowane w tabelach lub na wykresach. Szczegółowy wykaz ilustracji zawartych w raporcie, który umieszczony jest na jego końcu pozwala na szybkie zapoznanie się z zakresem poddanych analizie danych, które pochodziły z Głównego Urzędu Statystycznego.

Lokalne Grupy Działania gromadzą istotne dane na temat procesu wdrażania Strategii RLKS, które musiały być poddane analizie. Wśród tych danych należy wskazać w szczególności informacje o prowadzonych naborach, dane o postępie rzeczowo-finansowym, wskaźniki realizacji planu komunikacji oraz dane dotyczące doradztwa. Fundacja Socjometr opracowała jednolity zestaw

formularzy, na których poszczególne LGD udostępniały te istotne informacje. Analiza tej kategorii danych zastanych pozwoliła na ocenę skuteczności działań prowadzonych przez LGD oraz wskazała, w których obszarach działalność LGD pokrywała się ze zmianami na obszarze objętym LSR sugerowanymi przez wyniki analizy danych pochodzących z GUS.

Reprezentanci Fundacji Socjometr przeprowadzili badania jakościowe we wszystkich małopolskich LGD. Obejmowały one wywiady z pracownikami stowarzyszeń oraz wywiady z przedstawicielami ich organów – Zarządów i organów decyzyjnych (Rad). Wywiady były prowadzone w siedzibach LGD lub online. Rozmowy te odegrały istotną rolę w procesie powstawania raportów. Pozwoliły one na pogłębienie wiedzy na temat przebiegu procesu wdrażania LSR, rozpoznanie problemów pojawiających się w jego trakcie oraz sposobu reagowania na nie przez przedstawicieli Stowarzyszeń. Uzupełnieniem wywiadów był elektroniczny kwestionariusz zawierający pytania otwarte kierowane do prezesów Zarządów LGD oraz przewodniczących Rad Programowych. Zebrane za jego pomocą informacje zostały wykorzystane w czasie formułowania rekomendacji.

W ramach ewaluacji zewnętrznej zbierano także dane ilościowe. Dla każdego LGD przygotowano dwa kwestionariusze ankiety. Pierwsza z nich kierowana była do mieszkańców obszaru objętego Strategią RLKS, a druga do beneficjentów wsparcia osób i przedstawicieli organizacji, które realizowały operacje w ramach jej wdrażania. Zastosowano technikę CAWI (computer-assisted web interview), co oznacza, że ankieta przeprowadzona została za pomocą platformy internetowej. Za dystrybucję linka do ankiety odpowiedzialni byli pracownicy poszczególnych Lokalnych Grup Działania. Celem było zgromadzenie co najmniej 100 poprawnie wypełnionych ankiet dla mieszkańców oraz co najmniej 20 ankiet wypełnionych przez beneficjentów. We wszystkich LGD udało się zgromadzić wymaganą dla każdej z ankiet ilość odpowiedzi.

5. Opis wyników badania wraz z ich interpretacją

5.1. Obszar objęty Strategią Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność oraz jej podstawowe założenia

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Podbabiogórze” powstało w 2006 r. jako dobrowolne samorządowe zrzeszenie osób fizycznych i prawnych, w tym jednostek samorządu terytorialnego, mających na celu działanie na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. Jest ono trójsektorowym partnerstwem przedstawicieli sektora publicznego, gospodarczego, społecznego oraz mieszkańców.

Obszar objęty Lokalną Strategią Rozwoju Lokalnej Grupy Działania „Podbabiogórze” pokrywa się z administracyjnymi granicami powiatu suskiego (Sucha Beskidzka) i obejmuje 9 gmin, w tym 2 miasta (Jordanów, Suchą Beskidzką), gminę miejsko – wiejską (Maków Podhalański) oraz 6 gmin wiejskich (Budzów, Bystra-Sidzina, Jordanów, Stryżawa, Zawoja, Zembrzyce).

Rysunek 1. Obszar objęty Strategią Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność Lokalnej Grupy Działania "Podbabiogórze"

Źródło: Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność Lokalnej Grupy Działania "Podbabiogórze".

Dokumentami regulującymi zasady działania LGD są: Statut stowarzyszenia, Regulamin rady, Regulamin walnego zebrania członków, Regulamin zarządu, Regulamin komisji rewizyjnej, Regulamin biura zarządu, Regulamin komisji problemowych.

Strategia RLKS została wypracowana przy aktywnym udziale społeczności lokalnej. W jej opracowania zaangażowani byli: mieszkańcy, organizacje pozarządowe, nieformalne grupy społeczne,

przedsiębiorcy, rolnicy, samorządy, młodzież ponadgimnazjalna, studenci, pracownicy instytucji kultury, pracownicy ośrodków pomocy społecznej, terapeuci ze świetlic środowiskowych, organizacje pracujące z grupami defaworyzowanymi. Zastosowano szerokie spektrum partycypacyjnych metod konsultacyjnych:

- planowanie partycypacyjne,
- zogniskowany wywiad grupowy (FGI),
- badania ankietowe,
- spotkania otwarte dla mieszkańców,
- spotkania i warsztaty konsultacyjne,
- stały i mobilny punkt konsultacyjno-doradczy,
- dyskusje reprezentantów grup, w tym defaworyzowanych,
- zespół roboczy,
- konsultacje za pośrednictwem mediów społecznościowych.

Diagnoza zrealizowana na potrzeby opracowania Strategii pozwoliła na określenie problemów występujących na obszarze LGD:

- mniejsza od średniej w Małopolsce przedsiębiorczość, brak kapitału inwestycyjnego w tym na innowacje oraz inwestycje prośrodowiskowe w nowych i istniejących przedsiębiorstwach,
- wysokie bezrobocie dotyczące szczególnie młodzież, osoby starsze oraz osoby z niskimi kwalifikacjami,
- niedostosowany system kształcenia i doksztalcania do potrzeb lokalnego rynku pracy,
- niewykorzystane możliwości integracji i współpracy w biznesie i często źle pojęta konkurencyjność,
- starzejące się społeczeństwo, migracja mieszkańców, szczególnie młodych oraz wyjazdy za pracą („eurosieroctwo”, samotne matki i inne zjawiska z tym związane),
- niewystarczające środki na poprawę infrastruktury społecznej,
- deficyty w obszarze społeczeństwa obywatelskiego: zbyt mało organizacji, nieumiejętność współdziałania i wymiany doświadczeń, niska aktywność ludzi, nieangażowanie się w sprawy lokalne, zbyt mało wielosektorowych grup współpracy, zbyt mało współdziałanie organizacji pozarządowych,
- niewystarczające wykorzystanie zasobów, niedostatecznie rozwinięta infrastruktura turystyczna i rekreacyjna,
- niska jakość usług,
- zbyt mało inwestycji w nowe technologie,

- zbyt małe wykorzystanie potencjału ludowości, wiejskości i tradycji w celach komercyjnych i promocyjnych obszaru,
- zbyt mało środków na poprawę infrastruktury kulturalnej.

Tabela 1. Ludność w gminach wchodzących w skład LGD.

Ludność w gminach wchodzących w skład LGD						
Nazwa gminy/rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Jordanów - miasto	5 324	5 351	5 362	5 373	5 366	5 152
Sucha Beskidzka	9 432	9 365	9 295	9 165	9 088	9 044
Budzów	8 814	8 863	8 929	8 946	8 945	8 902
Bystra-Sidzina	6 786	6 819	6 847	6 859	6 920	6 895
Jordanów - gmina	11 011	11 040	11 107	11 146	11 180	11 240
Maków Podhalański	16 351	16 248	16 245	16 132	16 077	15 952
Stryszawa	11 777	11 799	11 843	11 888	11 940	11 926
Zawoja	9 058	9 091	9 106	9 126	9 086	9 039
Zembrzyce	5 622	5 608	5 583	5 620	5 630	5 611
RAZEM	84 175	84 184	84 317	84 255	84 232	83 761

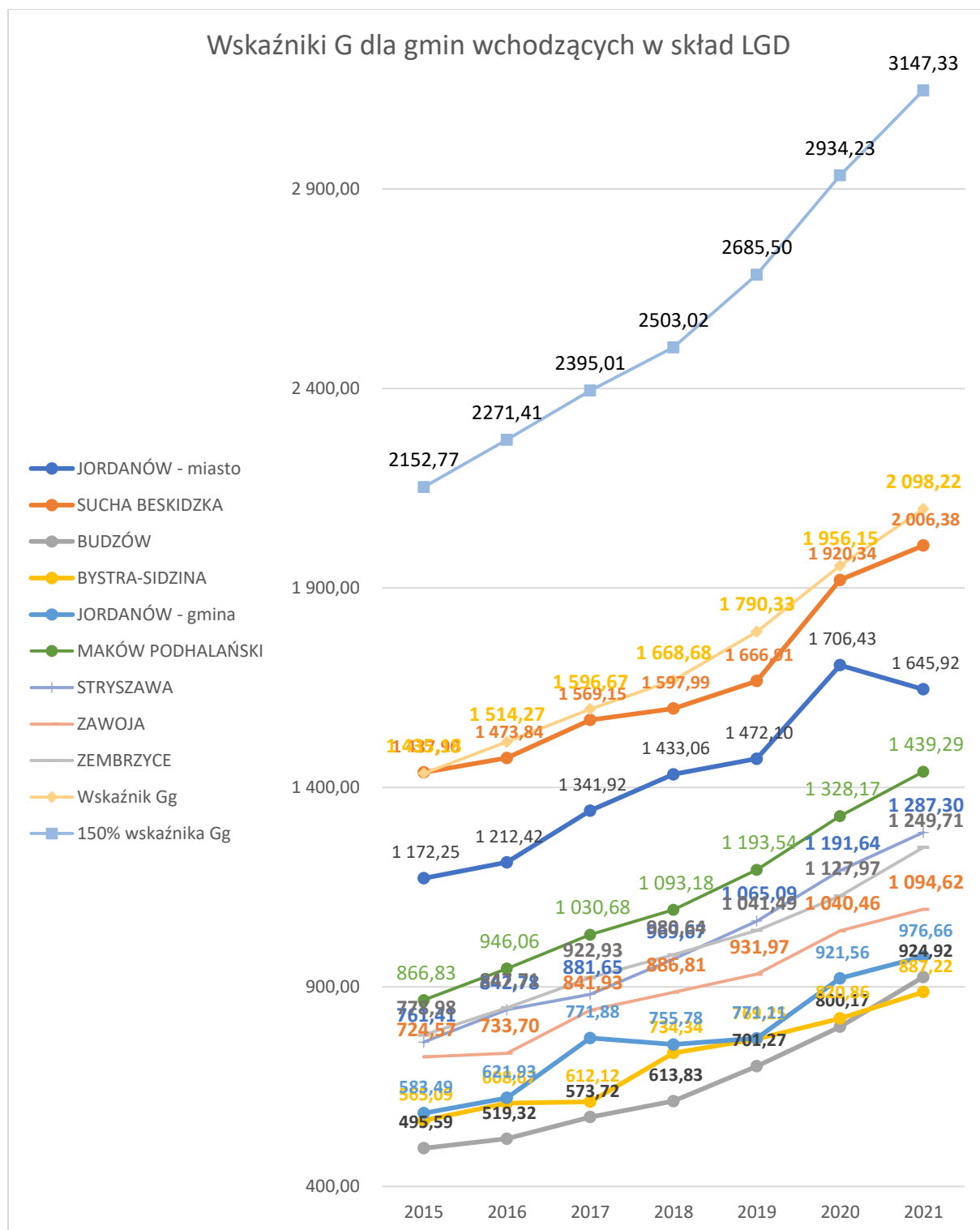
Źródło: GUS, Ludność w gminach bez miast na prawach powiatu i w miastach na prawach powiatu wg płci.

Obszar LGD „Podbabiogórze” zamieszkuje 83 761 mieszkańców. Największa liczba mieszkańców znajduje się w Makowie Podhalańskim – 15 952 osoby, Stryszawie – 11 926 osób oraz w gminie Jordanów – 11 240 osób. Najmniejsza liczba ludności zamieszkuje w mieście Jordanów – 5 152 osoby oraz Zembrzycach – 5 611 osób. Jak wskazują dane zaprezentowane w powyższej tabeli liczba ludności obszaru LGD wahała się w poszczególnych latach i ostatecznie zmniejszyła się w 2020 r. w porównaniu z rokiem poprzedzającym.

Na jakość życia mieszkańców każdej gminy wpływa kondycja finansowa jednostki samorządu terytorialnego. W ocenie sytuacji finansowej gminy można posłużyć się wskaźnikiem G. Jest on wskaźnikiem dochodów podatkowych na jednego mieszkańca dla poszczególnych gmin, stanowiącym podstawę do wyliczenia rocznych kwot części wyrównawczej subwencji ogólnej i wpłat samorządów do budżetu państwa. Ustawa o dochodach jednostek samorządu terytorialnego określa, że wskaźnik G oblicza się dzieląc kwotę dochodów podatkowych za rok poprzedzający rok bazowy przez liczbę mieszkańców gminy. Subwencja lub ewentualna wpłata do budżetu państwa jest wynikiem różnicy

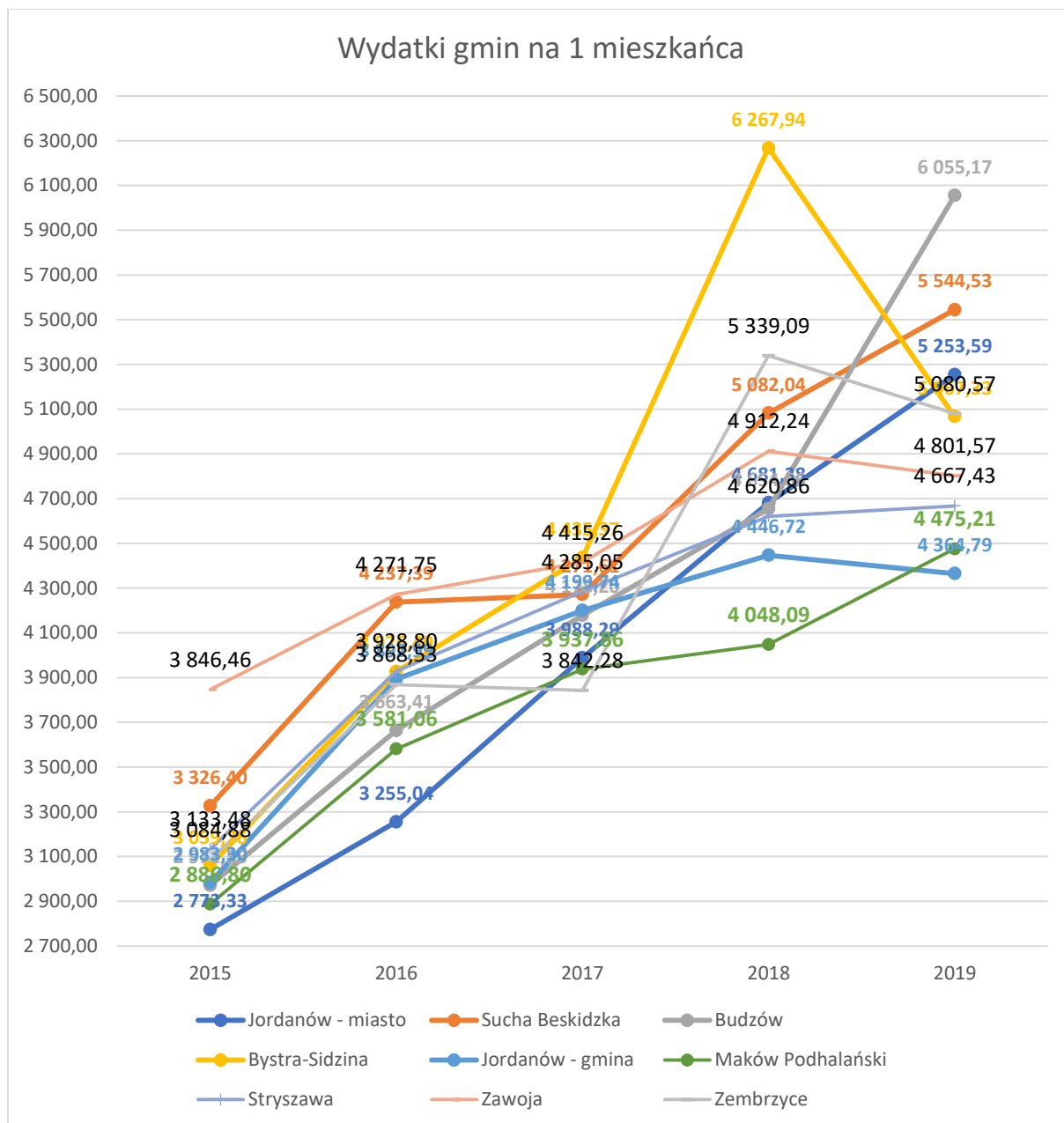
wpływów podatkowych na jednego mieszkańca gminy oraz średniej dla gmin w Polsce (wskaźnik Gg). Jeżeli w gminie wskaźnik G jest wyższy niż 150% wskaźnika Gg, gmina ta nie otrzymuje kwoty uzupełniającej. Jak wskazuje poniższy wykres, wszystkie gminy wchodzące w skład LGD osiągnęły wynik poniżej wskaźnika Gg, zatem każda z nich otrzymuje dotacje z budżetu państwa.

Wykres 1. Wskaźniki G dla gmin wchodzących w skład LGD.

Źródło: www.gov.pl, Wskaźniki dochodów podatkowych poszczególnych gmin na 2015 r., 2016 r., 2017 r., 2018 r., 2019 r., 2020 r., 2021 r.

Wykres 2. Wydatki gmin na 1 mieszkańca.

Źródło: GUS, Wydatki na 1 mieszkańca.

Wydatki gmin wchodzących w skład LGD w przeliczeniu na 1 mieszkańca kształtowały się w 2019 r. w przedziale od 4 364,79 zł w gminie Jordanów do 6 055,17 zł w Budzowie. Budzów oraz Bystra-Sidzina są jedynymi gminami obszaru, które w latach 2015 – 2019 przekroczyły poziom 6 000 zł wydatków na 1 mieszkańca. Wydatki w przedziale 4 000 – 5 000 zł w 2019 r. osiągnęły: Maków Podhalański, gmina Jordanów, Stryszawa i Zawoja, w przedziale 5 000 – 6 000 zł gminy: Zembrzyce, miasto Jordanów i Sucha Beskidzka. Pozytywnym trendem jest systematyczny wzrost wydatków gmin na mieszkańca – średnio o ponad 2 000 zł od 2015 r.

Tabela 2. Lokaty gmin w województwie w poszczególnych kategoriach w roku 2019.

Gmina	Lokaty gmin w województwie w poszczególnych kategoriach w roku 2019			
	Dochody własne budżetu gminy na 1 mieszkańca	Środki w dochodach budżetu gminy na finansowanie projektów UE na 1 mieszkańca	Wydatki budżetu gminy na 1 mieszkańca	Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności
Jordanów - miasto	35	17	76	19
Sucha Beskidzka	24	35	55	6
Budzów	144	169	24	94
Bystra-Sidzina	154	33	99	73
Jordanów - gmina	147	128	163	85
Maków Podhalański	89	125	157	29
Stryżawa	83	137	142	119
Zawoja	134	51	117	60
Zembrzyce	111	26	95	78

Źródło: Statystyczne Vademecum Samorządowca 2019, Jordanów-miasto.

Statystyczne Vademecum Samorządowca pozwala według wybranych kryteriów porównać sytuację poszczególnych gmin na tle wszystkich gmin w województwie. Ze względu na dochody własne budżetu gminy na 1 mieszkańca najwyższe lokaty spośród gmin wchodzących w skład LGD uzyskały Sucha Beskidzka – 24 miejsce w województwie i miasto Jordanów – 35 lokata. Najstabilniej pod tym względem wypadły Bystra Sidzina – 154 lokata, gmina Jordanów – 147 lokata oraz Budzów – 144 lokata w województwie. Ze względu na środki w dochodach budżetu gminy na finansowanie projektów UE na 1 mieszkańca, to najwyższej znalazły się miasto Jordanów – 17 lokata, Zembrzyce – 26 lokata, Bystra-Sidzina – 33 lokata i Sucha Beskidzka – 35 lokata w województwie. Najmniej korzystnie wypadł Budzów, który znalazł się na 169 miejscu wśród małopolskich gmin. Wydatki budżetu gminy na 1 mieszkańca w najlepszej sytuacji wśród gmin zrzeszonych w LGD umieściły Budzów – 24 lokata w Małopolsce, a podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców – Suchą Beskidzką, która osiągnęła 6 lokatę w województwie.

Tabela 3. Pracujący w gminach wchodzących w skład LGD.

Gmina	Pracujący w gminach wchodzących w skład LGD					
	Ogółem		Mężczyźni		Kobiety	
	2015	2019	2015	2019	2015	2019
Jordanów - miasto	1 460	1 563	879	893	581	670
Sucha Beskidzka	5 532	5 744	2 496	2 705	3 036	3 039
Budzów	501	585	204	233	297	352
Bystra-Sidzina	472	572	210	290	262	282
Jordanów - gmina	613	835	268	397	345	438
Maków Podhalański	2 438	2 670	1 272	1 485	1 166	1 185
Stryszawa	796	892	374	397	422	495
Zawoja	566	607	243	245	323	362
Zembrzyce	468	593	254	303	214	290
RAZEM	12 846	14 061	6 200	6 948	6 646	7 113

Źródło: GUS, Pracujący według innego podziału niż PKD.

Obszar LGD jest nieco wewnętrznie zróżnicowany pod względem sytuacji na rynku pracy. Największa liczba osób pracujących z całego obszaru LGD znajduje się w Suchoj Beskidzkiej – w 2019 r. 5 744 osoby, tj. 40% wszystkich pracujących na obszarze LGD. Drugi największy rynek pracy znajduje się w Makowie Podhalańskim – 2 670 osób, a trzeci w mieście Jordanów – 1 563 osoby. W pozostałych gminach wchodzących w skład LGD na rynku pracy obecnych jest mniej niż 1 tys. pracowników. Co ciekawe, zarówno w 2015, jak i 2019 r. liczba pracujących kobiet na obszarze LGD była wyższa niż mężczyzn. Różnice objawiają się tutaj na poziomie poszczególnych gmin – niższą liczbę pracujących kobiet niż mężczyzn odnotowano w 4 gminach: miasto Jordanów, Bystra-Sidzina, Maków Podhalański i Zembrzyce. W pozostałych gminach zrzeszonych w LGD liczba pracujących kobiet była wyższa niż mężczyzn.

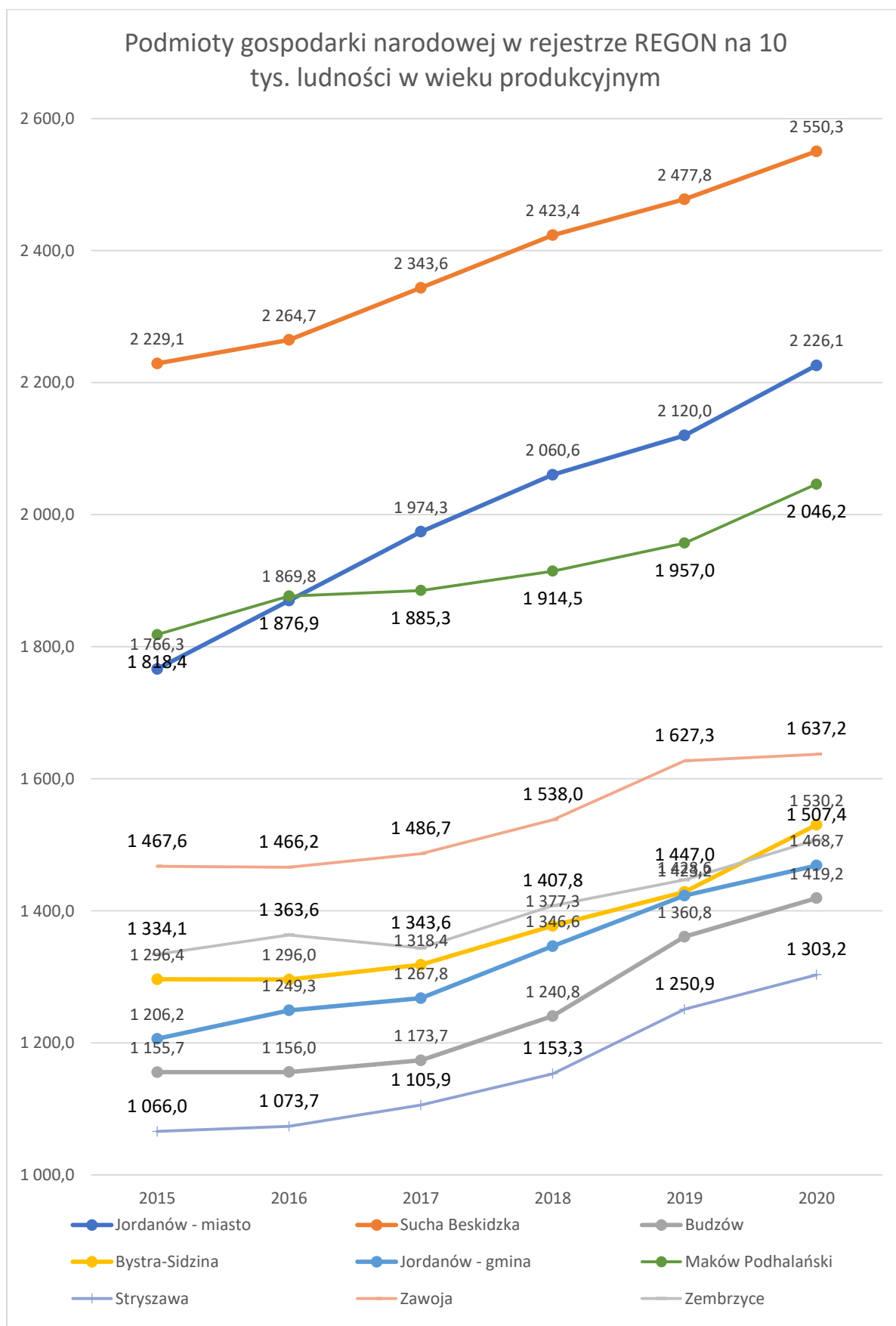
Tabela 4. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności według płci.

Gmina	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności według płci					
	Ogółem		Mężczyźni		Kobiety	
	2015	2020	2015	2020	2015	2020
Jordanów - miasto	4,4	3,3	3,5	3,1	5,5	3,5
Sucha Beskidzka	5,6	5,8	5,7	5,1	5,5	6,5
Budzów	5,1	4,3	4,8	3,7	5,6	4,9
Bystra-Sidzina	3,5	2,9	2,9	2,5	4,2	3,5
Jordanów – gmina	3,7	2,8	2,6	2,3	5,0	3,5
Maków Podhalański	6,1	4,5	5,7	4,0	6,6	5,0
Stryżawa	4,4	3,9	3,6	3,6	5,2	4,2
Zawoja	5,4	4,7	4,6	4,3	6,4	5,1
Zembrzyce	5,7	4,2	5,8	4,6	5,4	3,9

Źródło: GUS, Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci

Większość gmin wchodzących w skład LGD na tle całego kraju wypada korzystnie pod względem udziału bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności według płci. W 2020 r. tylko Sucha Beskidzka i Zawoja miały wyższy odsetek bezrobotnych niż wskaźnika ogólnopolski (4,6%). Na tle województwa gminy LGD „Podbabiogórze” wypadają nieco gorzej niż na tle kraju – wyższy odsetek bezrobotnych niż średnio dla Małopolski odnotowano w 2020 r. poza wymienionymi powyżej gminami dodatkowo w Budzowie, Makowie Podhalańskim i Zembrzycach. Odsetek bezrobotnych kobiet był w 2020 r. wyższy niż odsetek mężczyzn we wszystkich gminach zrzeszonych w LGD, za wyjątkiem Zembrzyc. Pozytywnym trendem jest spadek odsetka osób bezrobotnych na przestrzeni 5 lat we wszystkich gminach wchodzących w skład LGD, za wyjątkiem Suchoj Beskidzkiej, w której nieznacznie wzrósł (o 0,2 p. p.).

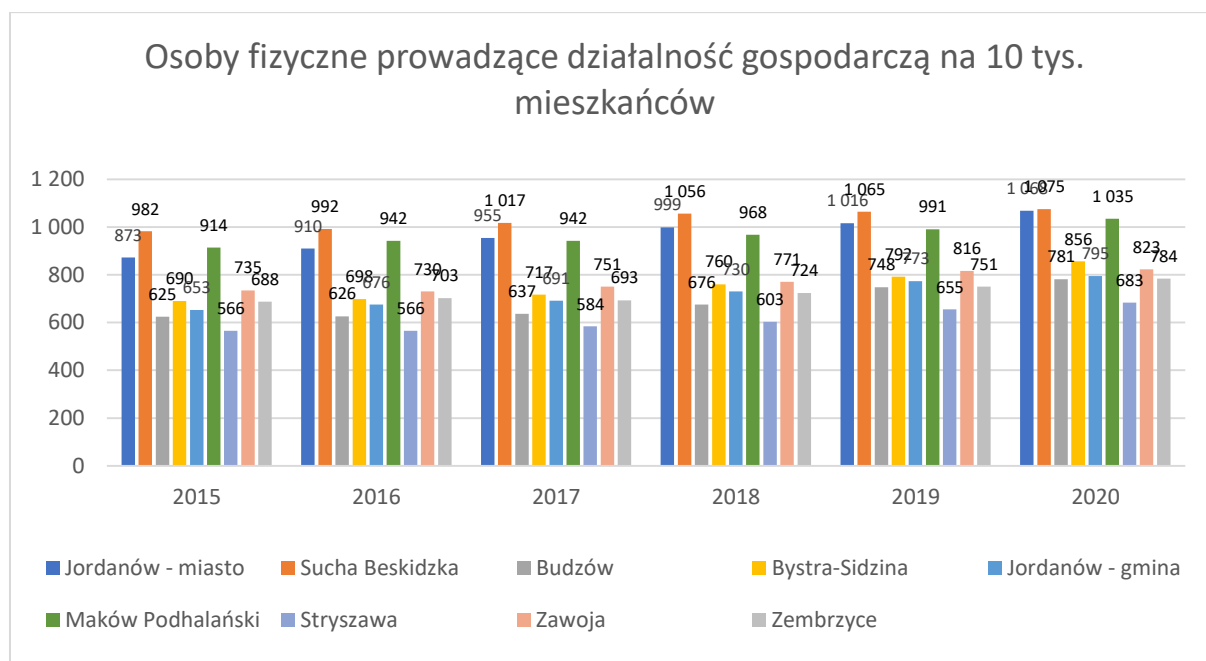
Wykres 3. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym.

Źródło: GUS, Podmioty wg klas wielkości na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym.

Analiza liczby podmiotów gospodarki narodowej na 10 tys. ludności pokazuje, że niekwestionowanym liderem w tym obszarze wśród gmin wchodzących w skład LGD jest Sucha Beskidzka, która w 2020 r. osiągnęła wynik 2 550,3 podmioty na 10 tys. mieszkańców. Drugą lokatę zajęło miasto Jordanów z 2 226,1 podmiotami, a trzecią Maków Podhalański - 2 046,2 podmiotów na 10 tys. ludności. Najmniejsza liczba podmiotów w przeliczeniu na 10 tys. ludności jest zarejestrowana w Stryszawie – 1 303,2. Pozytywnym trendem jest wzrost liczby podmiotów na przestrzeni lat we wszystkich gminach wchodzących w skład LGD.

Wykres 4. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców.

Źródło: GUS, Podmioty – wskaźniki

Pod względem liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców, najkorzystniej wypada gmina Sucha Beskidzka, a najmniej korzystnie gmina Stryszawa. W 2020 r. miasto Jordanów niemal dorównało wynikiem Suchoj Beskidzkiej odnotowując tylko 7 osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców mniej niż Sucha Beskidzka. Maków Podhalański również utrzymuje się w czołówce gmin ze względu na analizowany wskaźnik osiągając 3 lokatę wśród gmin wchodzących w skład LGD. Podobnie, jak w przypadku innych wskaźników dotyczących rynku pracy i rozwoju przedsiębiorczości obserwujemy pozytywny trend - na przestrzeni analizowanych 6 lat liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą wzrastała we wszystkich gminach wchodzących w skład LGD.

Tabela 5. Ludność gmin w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym.

Gmina	Ludność gmin w wieku:					
	Przedprodukcyjnym		Produkcyjnym		Poprodukcyjnym	
	2015	2020	2015	2020	2015	2020
Jordanów – miasto	1 023	937	3 397	3 131	904	1 084
Sucha Beskidzka	1 733	1 654	5 841	5 321	1 858	2 069
Budzów	2 073	1 997	5 460	5 489	1 281	1 416
Bystra-Sidzina	1 536	1 412	4 227	4 385	1 023	1 098
Jordanów - gmina	2 409	2 328	6 848	6 904	1 754	2 008
Maków Podhalański	3 217	3 038	10 009	9 647	3 125	3 267
Stryszawa	2 214	2 262	7 467	7 305	2 096	2 359
Zawoja	1 897	1 737	5 567	5 534	1 594	1 768
Zembrzyce	1 045	1 033	3 538	3 463	1 039	1 115
RAZEM	17 147	16 398	52 354	51 179	14 674	16 184

Źródło: GUS, Ludność w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej), produkcyjnym i poprodukcyjnym w podziale na miasto i wieś.

Niekorzystnie przedstawia się sytuacja opisywanych gmin pod względem starzenia się społeczeństwa i obciążenia demograficznego – we wszystkich gminach odnotowano na przestrzeni 5 lat poprzedzających ewaluację wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym, co jest zbieżne z ogólnokrajowym trendem w zakresie starzenia się społeczeństwa i zwiększenia obciążenia demograficznego. Dodatkowo w większości gmin niekorzystną sytuację pogłębiają spadek zarówno liczby osób w wieku przedprodukcyjnym (za wyjątkiem Zawoi) jak i produkcyjnym (za wyjątkiem Budzowa, Bystrej-Sidziny i gminy wiejskiej Jordanów).

Tabela 6. Saldo migracji ogółem w gminach wchodzących w skład LGD.

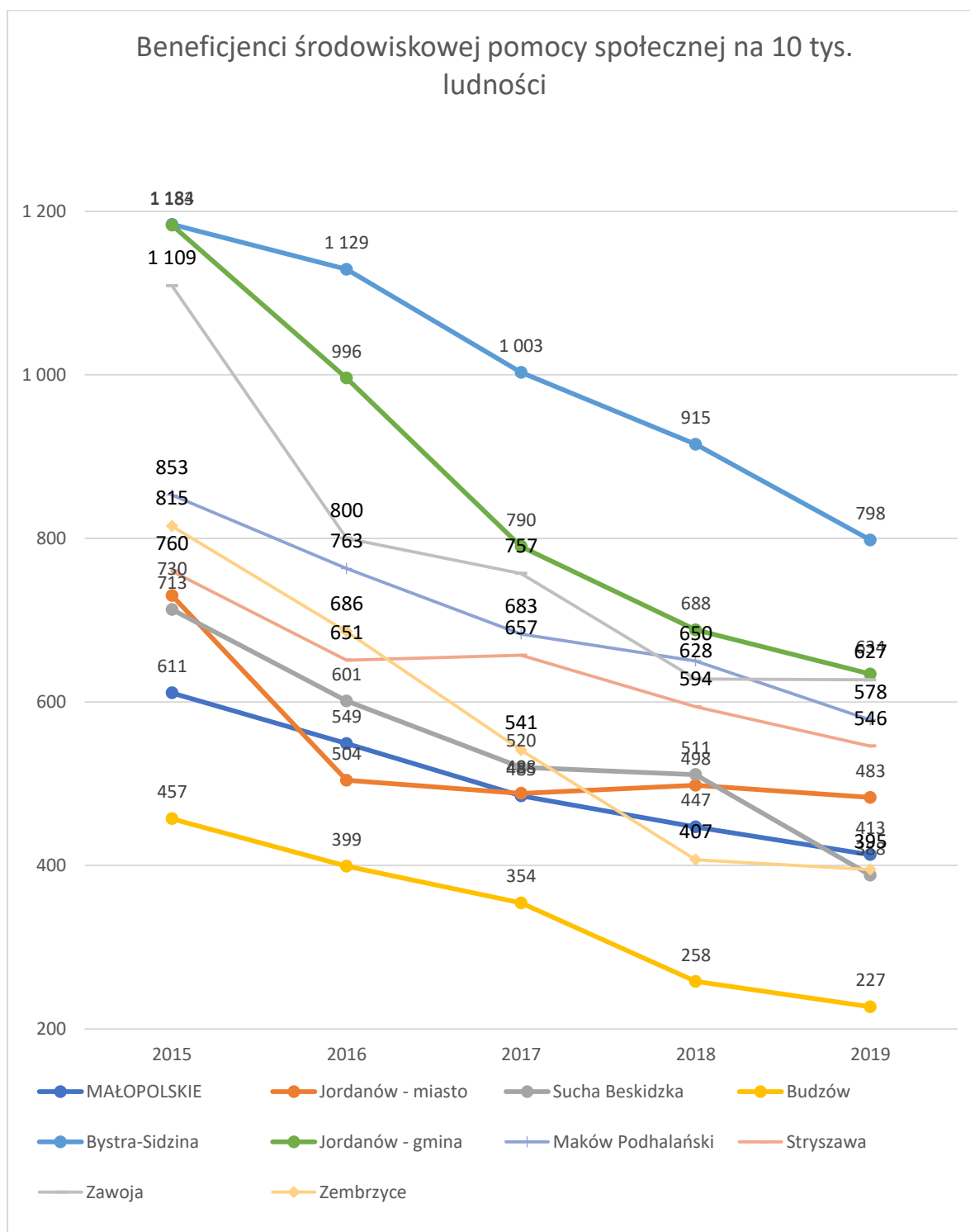
Saldo migracji ogółem w gminach wchodzących w skład LGD				
Nazwa gminy/rok	2016	2017	2018	2019
Jordanów – miasto	-7	8	-7	-36
Sucha Beskidzka	-36	-34	-88	-54
Budzów	6	25	4	-12
Bystra-Sidzina	17	0	-9	28
Jordanów - gmina	5	31	12	-14
Maków Podhalański	-28	-20	-19	-51
Stryszawa	26	46	36	60
Zawoja	16	9	4	-36
Zembrzyce	-10	-22	31	-2

Źródło: GUS, Migracje na pobyt stały gminne wg płci migrantów i kierunku (miasto, wieś).

Niekorzystnie wypadają gminy wchodzące w skład LGD pod względem salda migracji. W 2019 r. wszystkie gminy, za wyjątkiem Bystrej-Sidziny i Stryszawy, odnotowały ujemne saldo migracji, czyli odpływ mieszkańców z ich terenu. Analiza danych wskazuje, że jeszcze w roku poprzedzającym i w latach wcześniejszych 5 gmin spośród analizowanych odnotowywało dodatnie saldo migracji.

Jeśli chodzi o korzystających z pomocy społecznej to 6 gmin wchodzących w skład LGD odnotowało wyższy odsetek beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców niż średnio w województwie. Były to gminy Bystra-Sidzina, Jordanów, Zawoja, Maków Podhalański, Stryszawa i miasto Jordanów. W korzystniejszej sytuacji niż średnio gminy w województwie są Zembrzyce, Sucha Beskidzka i Budzów. Ta ostatnia gmina osiągnęła najniższy odsetek korzystających z pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców i jako jedyna w całym analizowanym okresie, tj. od 2015 do 2019 r., odnotowywał niższy niż średnia dla Małopolski odsetek beneficjentów pomocy społecznej. Pozytywnym trendem jest systematyczny spadek od 2015 r. odsetka beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej we wszystkich gminach wchodzących w skład LGD „Podbabiogórze”.

Wykres 5. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców.

Źródło: GUS, Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej – wskaźniki

Tabela 7. Turystyczne obiekty noclegowe w gminach.

Turystyczne obiekty noclegowe w gminach – stan w dniu 31 lipca poszczególnych lat			
Nazwa gminy/rok	2016	2018	2020
Jordanów – miasto	1	1	1
Sucha Beskidzka	6	4	5
Bystra-Sidzina	2	2	2
Jordanów – gmina	1	0	0
Maków Podhalański	5	6	4
Stryżawa	7	7	7
Zawoja	14	15	14
Zembrzyce	1	1	1
RAZEM	37	36	34

Źródło: GUS, turystyczne obiekty noclegowe (stan w dniu 31 lipca)

Z perspektywy potencjału turystycznego obszar LGD wypada stosunkowo korzystnie ze względu na liczbę turystycznych obiektów noclegowych. Na obszarze całego LGD w 2020 r. zlokalizowano ich aż 34, z czego zdecydowanie najwięcej w Zawoi – 14 obiektów. Jediną gminą, na której terenie od 2018 r. nie jest zlokalizowany żaden obiekt jest gmina Jordanów. W stosunku do 2016 r. liczba obiektów noclegowych zmniejszyła się o 3 w 2020 r.

Diagnoza opracowana na potrzeby strategii RLKS wskazała na turystykę, jako branżę strategiczną dla „Podbabiogórza”. Potencjał turystyczny obszaru LGD jest dostrzegany ze względu na:

- wysokie walory klimatyczne i krajobrazowe (góry, wysoki stopień zalesienia), czyste powietrze oraz ponadprzeciętny potencjał zasobów kulturowych (zabytków i tradycji) oraz przyrodniczych (obszary chronione),
- położenie u podnóża Babiej Góry,
- rozbudowaną sieć szlaków, tras i ścieżek turystycznych pieszych, rowerowych i narciarskich,
- obiekty zabytkowe (zamek, dwory, kościoły, kapliczki, domy, zespoły zabudowy), zbiory muzealne.

Ponadto, rozwojowi turystyki mogą sprzyjać: ważne turystyczne wydarzenia o ponadlokalnym charakterze i uznane cykliczne imprezy kulturalne i sportowe, tradycyjne uznane produkty lokalne (spożywcze i artystyczne), gospodarstwa agroturystyczne, kultywowana przez mieszkańców żywa tradycja: strój, taniec, śpiew, muzyka, obrzędy, zawody, uprawy, przepisy, zwyczaje i umiejętności oraz wiedza (np. zielarstwo), a także obszary chronione, w tym Natura 2000.

Diagnoza opracowana na potrzeby RLKS pozwoliła na wyodrębnienie następujących grup defaworyzowanych:

- Młodzi ludzie bez pracy, narażeni na wykluczenie,
- Matki z dziećmi,
- Kobiety 45+,
- Starsi 60+,
- Uzależnieni (szczególnie młodzi).

Ponadto, grupami szczególnie istotnymi z punktu widzenia realizacji strategii są: przedsiębiorcy oraz przyszli przedsiębiorcy, szczególnie w sektorze turystyki, podmioty działające w sferze kultury, sportu i rekreacji, przetwórcy lokalnych produktów.

W wyniku przeprowadzonej diagnozy zdefiniowano 4 cele ogólne, do których sformułowano cele szczegółowe:

1. Cel ogólny I Włączanie społeczności lokalnej w poprawę jakości życia i stanu dziedzictwa kulturowego Podbabiogórze

Cele szczegółowe:

- I.1 Ochrona, promocja i ożywienie dziedzictwa kulturowego Podbabiogórze
- I.2 Wzmocnienie podbabiogórzej marki i produktów lokalnych
- I.3 Podniesienie jakości życia mieszkańców Podbabiogórze poprzez tworzenie warunków do kultury, sportu i rekreacji
- I.4 Rozwój oferty aktywnego spędzania wolnego czasu na Podbabiogórze

2. Cel ogólny II Wzrost konkurencyjności gospodarczej w tym branży turystycznej Podbabiogórze

Cele szczegółowe:

- II.1 Rozwój infrastruktury oraz oferty turystycznej i rekreacyjnej Podbabiogórze
- II.2 Wzmocnienie promocji i integracji turystycznej obszaru
- II.3 Wzrost konkurencyjności gospodarczej szczególnie w zakresie innowacji i nowych technologii

3. Cel ogólny III Aktywizacja mieszkańców do przeciwdziałania negatywnym zjawiskom społecznym i środowiskowym

Cele szczegółowe:

- III.1 Zmniejszanie barier społecznych dla grup defaworyzowanych
- III.2 Wzrost świadomości mieszkańców dotyczących zagrożeń czyhających na młodych ludzi
- III.3 Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców na rzecz ochrony środowiska i zmian klimatu

4. Cel ogólny IV Wzmocnienie więzi i współpracy społeczności Podbabiogórze

Cele szczegółowe:

- IV.1 Podnoszenie kwalifikacji zespołu wdrażającego
- IV.2 Aktywizacja społeczności w zakresie RLKS
- IV.3 Nawiązywanie współpracy i zacieśnianie więzi pomiędzy lokalnymi grupami działania
- IV.4 Wykorzystanie lokalnych walorów dla rozwoju obszaru Podbabiogórza
- IV.5 Monitorowanie i ewaluacja wdrażania LSR
- IV.6 Sprawne funkcjonowanie Biura Zarządu LGD.

5.2. Rzeczowy i finansowy postęp w realizacji LSR

Ocena postępu rzeczowego i finansowego jest pierwszym krokiem służącym ocenie sprawności wdrażania strategii RLKS. Analiza tego typu pozwala zorientować się w aktualnej sytuacji związanej z realizacją strategii, sprawdzić realizację wskaźników i budżetu, zdiagnozować wystąpienie ewentualnych odstępstw od przyjętego planu oraz przeanalizować ewentualne trudności we wdrażaniu i sposób reagowania na nie przez przedstawicieli stowarzyszenia. Ewaluacja w tym zakresie pozwala też ocenić skuteczność LGD w procesie zarządzania realizowanymi przedsięwzięciami. W kontekście oceny postępu w zakresie wdrażania strategii RLKS istotne są zmiany wprowadzane do tego dokumentu w trakcie jego realizacji. Zmiany w strategii dotyczyły w szczególności aktualizacji przedsięwzięć i wskaźników (np. usunięto wskaźniki produktu w operacji dot. inkubatora przedsiębiorczości, zwiększono inne wskaźniki), zwiększenia poziomu dofinansowania dla grantobiorców i JST, przewalutowania na EURO i zwiększenia środków w planie działania.

Tabela 8. Historia naborów.

Data naboru od... do...	Przedsięwzięcie (w nawiasie wpisać K – konkurs, O – operacja własna, G – projekt grantowy)	Liczba złożonych wniosków	Liczba wybranych wniosków (dotyczy wszystkich wniosków, również wykraczających poza limit)	Liczba podpisanych umów (w przypadku grantów, proszę podać liczbę umów z grantobiorcami)	Protesty złożone (w przypadku grantów – odwołania)	Protesty / odwołania uwzględnione
KONKURSY						
17.05.2021 - 31.05.2021	3/2021 P.II.3.1. Tworzenie i modernizowanie istniejących firm, szczególnie ukierunkowanych na innowacje i nowe technologie oraz ekologiczne rozwiązania obszaru LGD (K)	9	7	0	0	0
17.05.2021 - 31.05.2021	4/2021 P.II.3.1. Tworzenie i modernizowanie istniejących firm, szczególnie ukierunkowanych na innowacje i nowe technologie oraz ekologiczne rozwiązania obszaru LGD (K)	4	4	0	0	0
12.04.2021 - 26.04.2021	2/2021 P.II.1.1: Modernizacja i/lub budowa infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej (K)	1	1	0	0	0
15.03.2021 - 29.03.2021	1/2021 P.I.3.1: Inwestycje i wyposażenie związane z kultywowaniem tradycji, rekreacją i sportem (K)	1	1	0	0	0
09.12.2020 - 23.12.2020	6/2020 P.II.3.1. Tworzenie i modernizowanie istniejących firm, szczególnie ukierunkowanych na innowacje i nowe technologie oraz ekologiczne rozwiązania obszaru LGD (K)	2	1	0	0	0
09.12.2020 -	5/2020 P.II.3.1. Tworzenie i modernizowanie istniejących firm,	4	4	0	0	0

23.12.2020	szczególnie ukierunkowanych na innowacje i nowe technologie oraz ekologiczne rozwiązania obszaru LGD (K)					
07.10.2020 - 30.10.2020	4/2020 P.II.1.1: Modernizacja i/lub budowa infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej (K)	1	1	0	0	0
26.05.2020 - 17.06.2020	3/2020 P.II.3.1. Tworzenie i modernizowanie istniejących firm, szczególnie ukierunkowanych na innowacje i nowe technologie oraz ekologiczne rozwiązania obszaru LGD (K)	5	5	3	0	0
26.05.2020 - 17.06.2020	2/2020 P.II.3.1. Tworzenie i modernizowanie istniejących firm, szczególnie ukierunkowanych na innowacje i nowe technologie oraz ekologiczne rozwiązania obszaru LGD (K)	8	7	0	0	0
26.05.2020 - 17.06.2020	1/2020 P.II.3.1. Tworzenie i modernizowanie istniejących firm, szczególnie ukierunkowanych na innowacje i nowe technologie oraz ekologiczne rozwiązania obszaru LGD (K)	5	4	0	0	0
16.09.2019 - 07.10.2019	4/2019 P.I.3.1: Inwestycje i wyposażenie związane z kultywowaniem tradycji, rekreacją i sportem (K)	3	3	3	0	0
06.05.2019 - 31.05.2019	3/2019 P.II.3.1. Tworzenie i modernizowanie istniejących firm, szczególnie ukierunkowanych na innowacje i nowe technologie oraz ekologiczne rozwiązania obszaru LGD (K)	17	16	5	1	0
06.05.2019 - 31.05.2019	2/2019 P.II.3.1. Tworzenie i modernizowanie istniejących firm, szczególnie ukierunkowanych na innowacje i nowe technologie oraz ekologiczne rozwiązania obszaru LGD (K)	13	13	2	0	0

06.05.2019 - 31.05.2019	1/2019 P.II.3.1. Tworzenie i modernizowanie istniejących firm, szczególnie ukierunkowanych na innowacje i nowe technologie oraz ekologiczne rozwiązania obszaru LGD (K)	17	15	4	1	0
29.05.2018 - 18.06.2018	8/2018 P.II.3.1. Tworzenie i modernizowanie istniejących firm, szczególnie ukierunkowanych na innowacje i nowe technologie oraz ekologiczne rozwiązania obszaru LGD (K)	2	2	1	0	0
29.05.2018 - 18.06.2018	7/2018 P.II.3.1. Tworzenie i modernizowanie istniejących firm, szczególnie ukierunkowanych na innowacje i nowe technologie oraz ekologiczne rozwiązania obszaru LGD (K)	8	7	1	1	1
29.05.2018 - 18.06.2018	6/2018 P.II.3.1. Tworzenie i modernizowanie istniejących firm, szczególnie ukierunkowanych na innowacje i nowe technologie oraz ekologiczne rozwiązania obszaru LGD (K)	11	9	6	1	1
01.02.2018 - 28.02.2018	5/2018 P.II.4.1: Tworzenie miejsc do przetwarzania i wytwarzania produktów lokalnych oraz budowanie sieci dystrybucji (K)	0	0	0	0	0
01.03.2018 - 28.03.2018	4/2018 P.I.3.1: Inwestycje i wyposażenie związane z kultywowaniem tradycji, rekreacją i sportem (K)	1	1	1	0	0
01.02.2018 - 28.02.2018	3/2018 P.II.3.1. Tworzenie i modernizowanie istniejących firm, szczególnie ukierunkowanych na innowacje i nowe technologie oraz ekologiczne rozwiązania obszaru LGD (K)	10	10	1	0	0
01.02.2018 - 28.02.2018	2/2018 P.II.1.1: Modernizacja i/lub budowa infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej (K)	1	1	1	0	0

01.02.2018 - 28.02.2018	1/2018 P.I.3.1: Inwestycje i wyposażenie związane z kultywowaniem tradycji, rekreacją i sportem (K)	1	1	0	0	0
01.09.2017 - 28.09.2017	12/2017 P.II.1.1: Modernizacja i/lub budowa infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej (K)	4	4	3	0	0
01.09.2017 - 28.09.2017	11/2017 P.I.3.1: Inwestycje i wyposażenie związane z kultywowaniem tradycji, rekreacją i sportem (K)	3	3	3	0	0
20.06.2017 - 18.07.2017	10/2017 P.II.2.1: Promocja, integrowanie i sieciowanie oferty turystycznej obszaru LGD (K)	1	1	1	0	0
20.06.2017 - 18.07.2017	9/2017 P.I.3.1: Inwestycje i wyposażenie związane z kultywowaniem tradycji, rekreacją i sportem (K)	9	9	8	0	0
20.06.2017 - 18.07.2017	8/2017 P.II.4.1: Tworzenie miejsc do przetwarzania i wytwarzania produktów lokalnych oraz budowanie sieci dystrybucji (K)	0	0	0	0	0
20.06.2017 - 18.07.2017	7/2017 P.II.4.1: Tworzenie miejsc do przetwarzania i wytwarzania produktów lokalnych oraz budowanie sieci dystrybucji (K)	0	0	0	0	0
09.01.2017 - 07.02.2017	6/2017 P.II.4.1: Tworzenie miejsc do przetwarzania i wytwarzania produktów lokalnych oraz budowanie sieci dystrybucji (K)	0	0	0	0	0
09.01.2017 - 07.02.2017	5/2017 P.II.3.1. Tworzenie i modernizowanie istniejących firm, szczególnie ukierunkowanych na innowacje i nowe technologie oraz ekologiczne rozwiązania obszaru LGD (K)	19	15	5	5	0
09.01.2017 - 07.02.2017	4/2017 P.II.1.1: Modernizacja i/lub budowa infrastruktury	9	9	4	0	0

	turystycznej i rekreacyjnej (K)					
09.01.2017 - 07.02.2017	3/2017 P.I.3.1: Inwestycje i wyposażenie związane z kultywowaniem tradycji, rekreacją i sportem (K)	9	9	4	0	0
09.01.2017 - 07.02.2017	2/2017 P.II.3.1. Tworzenie i modernizowanie istniejących firm, szczególnie ukierunkowanych na innowacje i nowe technologie oraz ekologiczne rozwiązania obszaru LGD (K)	24	19	8	2	0
09.01.2017 - 07.02.2017	1/2017 P.II.3.1. Tworzenie i modernizowanie istniejących firm, szczególnie ukierunkowanych na innowacje i nowe technologie oraz ekologiczne rozwiązania obszaru LGD (K)	16	10	3	6	1
OPERACJE WŁASNE						
09.03.2021 - 08.04.2021	OW/1/2021 P.I.1.1 Działania związane z dziedzictwem kulturowym oraz renowacja zabytków (O)	1	1	0	0	0
09.03.2021 - 08.04.2021	OW/2/2021 P.II.2.1 Promocja, integrowanie i sieciowanie oferty turystycznej obszaru LGD (O)	1	1	0	0	0
09.03.2021 - 08.04.2021	OW/3/2021 P.II.1.1 Modernizacja i/lub budowa infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej (O)	1	1	0	0	0
09.03.2021 - 08.04.2021	OW/4/2021 P.II.1.1 Modernizacja i/lub budowa infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej (O)	1	1	0	0	0
09.03.2021 - 08.04.2021	OW/5/2021 P.I.3.1 Inwestycje i wyposażenie związane z kultywowaniem tradycji, rekreacją i sportem (O)	1	1	0	0	0
09.03.2021 - 08.04.2021	OW/6/2021 P.I.4.1 Organizacja przedsięwzięć związanych z sportem, rekreacją i kulturą (O)	1	1	0	0	0

09.03.2021 - 08.04.2021	OW/7/2021 P.I.4.1 Organizacja przedsięwzięć związanych z sportem, rekreacją i kulturą (O)	1	1	0	0	0
09.03.2021 - 08.04.2021	OW/8/2021 P.I.4.1 Organizacja przedsięwzięć związanych z sportem, rekreacją i kulturą	1	1	0	0	0
16.10.2020 - 16.11.2020	OW/1/2020 P.I.1.1 Działania związane z dziedzictwem kulturowym oraz renowacja zabytków (O)	1	1	0	0	0
16.10.2020 - 16.11.2020	OW/2/2020 P.II.2.1 Promocja, integrowanie i sieciowanie oferty turystycznej obszaru LGD (O)	1	1	0	0	0
16.10.2020 - 16.11.2020	OW/3/2020 P.I.4.1 Organizacja przedsięwzięć związanych z sportem, rekreacją i kulturą (O)	1	1	0	0	0
29.10.2020 - 30.11.2020	OW/4/2020 P.I.3.1 Inwestycje i wyposażenie związane z kultywowaniem tradycji, rekreacją i sportem (O)	1	1	0	0	0
24.11.2020 - 24.12.2020	OW/5/2020 P.II.1.1 Modernizacja i/lub budowa infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej (O)	1	1	0	0	0
29.05.2017 - 28.06.2017	OW/1/2017 P.I.2.1: Tworzenie sieci dystrybucji produktów lokalnych i ich certyfikacja (O)	1	1	1	0	0
04.07.2017 - 03.08.2017	OW/2/2017 P.III.1.1: Podnoszenie kompetencji grup defaworyzowanych ułatwiających im dostęp do rynku pracy (O)	1	1	1	0	0
04.07.2017 - 03.08.2017	OW/2/2017 P.III.2.1: Kształcenie i doskonalenie specjalistów w zakresie pomocy w nowych cywilizacyjnych zagrożeniach (O)	1	1	1	0	0

04.07.2017 - 03.08.2017	OW/3/2017 P.III.3.1: Podejmowanie działań promocyjno – edukacyjnych związanych z innowacyjnością, ochroną środowiska i zmianami klimatu (O)	1	1	1	0	0
04.07.2017 - 03.08.2017	OW/3/2017 P.I.2.1: Tworzenie sieci dystrybucji produktów lokalnych i ich certyfikacja (O)	1	1	1	0	0
GRANTY						
06.08.2020 - 20.08.2020	G/6/2020 P.I.3.1 Inwestycje i wyposażenie związane z kultywowaniem tradycji, rekreacją i sportem (G)	4	4	4	0	0
24.02.2020 - 09.03.2020	G/5/2020 P.I.1.1 Działania związane z dziedzictwem kulturowym oraz renowacja zabytków (G)	2	0	0	0	0
31.01.2020 - 17.02.2020	G/4/2020 P.I.1.1 Działania związane z dziedzictwem kulturowym oraz renowacja zabytków (G)	6	5	5	0	0
31.01.2020 - 17.02.2020	G/3/2020 P.I.4.1 Organizacja przedsięwzięć związanych z sportem, rekreacją i kulturą (G)	5	4	4	0	0
31.01.2020 - 17.02.2020	G/2/2020 P.II.2.1 Promocja, integrowanie i sieciowanie oferty turystycznej obszaru LGD (G)	0	0	0	0	0
31.01.2020 - 17.02.2020	G/1/2020 P.II.1.1 Modernizacja i budowa infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej (G)	0	0	0	0	0
22.11.2019 - 16.12.2019	G/8/2019 P.I.3.1 Inwestycje i wyposażenie związane z kultywowaniem tradycji, rekreacją i sportem (G)	5	5	4	0	0
22.11.2019 - 16.12.2019	G/7/2019 P.I.1.1 Działania związane z dziedzictwem kulturowym oraz renowacja zabytków (G)	6	6	6	0	0
22.11.2019 -	G/6/2019	0	0	0	0	0

16.12.2019	P.I.4.1 Organizacja przedsięwzięć związanych z sportem, rekreacją i kulturą (G)					
22.11.2019 - 16.12.2019	G/5/2019 P.II.2.1 Promocja, integrowanie i sieciowanie oferty turystycznej obszaru LGD (G)	0	0	0	0	0
22.11.2019 - 16.12.2019	G/4/2019 P.I.1.1.1 Działania związane z dziedzictwem kulturowym oraz renowacja zabytków (G)	1	0	0	0	0
22.11.2019 - 16.12.2019	G/3/2019 P.I.3.1 Inwestycje i wyposażenie związane z kultywowaniem tradycji, rekreacją i sportem (G)	4	4	0	0	0
22.11.2019 - 16.12.2019	G/2/2019 P.I.4.1 Organizacja przedsięwzięć związanych z sportem, rekreacją i kulturą (G)	5	5	0	0	0
22.11.2019 - 16.12.2019	G/1/2019 P.II.1.1 Modernizacja i budowa infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej (G)	0	0	0	0	0
14.11.2018 - 30.11.2018	G/16/2018 P.I.1.1.1 Działania związane z dziedzictwem kulturowym oraz renowacją zabytków (G)	6	6	6	0	0
14.09.2018 - 04.10.2018	G/15/2018 P.I.1.1.1 Działania związane z dziedzictwem kulturowym oraz renowacją zabytków (G)	4	4	4	0	0
14.09.2018 - 04.10.2018	G/14/2018 P.I.4.1 Organizacja przedsięwzięć związanych z sportem, rekreacją i kulturą (G)	3	0	0	0	0
14.09.2018 - 04.10.2018	G/13/2018 P.II.1.1 Modernizacja i budowa infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej (G)	0	0	0	0	0
14.09.2018 - 04.10.2018	G/12/2018 P.I.1.1.1 Działania związane z dziedzictwem kulturowym oraz renowacją zabytków (G)	1	0	0	0	0
16.05.2018 - 30.05.2018	G/11/2018 P.I.1.1.1 Działania związane z dziedzictwem kulturowym	4	4	4	0	0

	oraz renowacją zabytków (G)					
09.05.2018 - 22.05.2018	G/10/2018 P.I.3.1 Inwestycje i wyposażenie związane z kultywowaniem tradycji, rekreacją i sportem (G)	6	6	6	0	0
09.05.2018 - 22.05.2018	G/9/2018 P.I.4.1 Organizacja przedsięwzięć związanych z sportem, rekreacją i kulturą (G)	3	3	3	0	0
09.05.2018 - 22.05.2018	G/8/2018 P.I.4.1 Organizacja przedsięwzięć związanych z sportem, rekreacją i kulturą (G)	5	5	5	0	0
09.05.2018 - 22.05.2018	G/7/2018 P.II.2.1 Promocja, integrowanie i sieciowanie oferty turystycznej obszaru LGD (G)	4	4	4	0	0
09.05.2018 - 22.05.2018	G/6/2018 P.II.1.1 Modernizacja i budowa infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej (G)	3	3	3	0	0
09.05.2018 - 22.05.2018	G/5/2018 P.I.1.1.1 Działania związane z dziedzictwem kulturowym oraz renowacją zabytków (G)	5	5	5	0	0
20.02.2018 09.03.2018	G/4/2018 P.I.1.1.1 Działania związane z dziedzictwem kulturowym oraz renowacją zabytków (G)	4	4	4	0	0
20.02.2018 - 09.03.2018	G/3/2018 P.II.2.1 Promocja, integrowanie i sieciowanie oferty turystycznej obszaru LGD (G)	5	0	0	0	0
20.02.2018 - 09.03.2018	G/2/2018 P.II.1.1 Modernizacja i budowa infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej (G)	3	0	0	0	0
20.02.2018 - 09.03.2018	G/1/2018 P.I.1.1.1 Działania związane z dziedzictwem kulturowym oraz renowacją zabytków (G)	2	0	0	0	0
01.09.2017 - 28.09.2017	G/9/2017 P.I.1.1.1 Działania związane z dziedzictwem kulturowym oraz renowacją zabytków (G)	8	8	8	0	0

01.09.2017 - 28.09.2017	G/8/2017 P.I.3.1 Inwestycje i wyposażenie związane z kultywowaniem tradycji, rekreacją i sportem (G)	4	4	4	0	0
01.09.2017 - 28.09.2017	G/7/2017 P.I.4.1 Organizacja przedsięwzięć związanych ze sportem, rekreacją i kulturą (G)	3	3	3	0	0
01.09.2017 - 28.09.2017	G/6/2017 P.I.4.1 Organizacja przedsięwzięć związanych ze sportem, rekreacją i kulturą (G)	7	7	7	0	0
01.09.2017 - 28.09.2017	G/5/2017 P.I.1.1 Działania związane z dziedzictwem kulturowym oraz renowacją zabytków (G)	2	2	2	0	0
01.09.2017 - 28.09.2017	G/4/2017 P.III.4.1 Włączanie społeczne osób zagrożonych wykluczeniem poprzez działania integracyjne, w tym doradztwo i szkolenia (G)	0	0	0	0	0
01.09.2017 - 28.09.2017	G/3/2017 P.II.2.1 Promocja, integrowanie i sieciowanie oferty turystycznej obszaru LGD (G)	3	3	3	0	0
01.09.2017 - 28.09.2017	G/2/2017 P.II.1.1 Modernizacja i budowa infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej (G)	2	2	2	0	0
01.09.2017 - 28.09.2017	G/1/2017 P.I.1.1 Działania związane z dziedzictwem kulturowym oraz renowacją zabytków (G)	2	2	2	0	0

W latach 2017 – 2021 zrealizowano 91 naborów, w tym 34 konkursy, 18 operacji własnych i 39 naborów w ramach projektów grantowych. Należy przy tym zaznaczyć, że stosowano praktykę kumulowania naborów, tzn. w jednym terminie prowadzono nabory na kilka różnych przedsięwzięć. Ogłaszanie naborów rozpoczęto w styczniu 2017 r., co było związane z długotrwałym procesem opracowania, konsultacji i ostatecznej akceptacji przez Urząd Marszałkowski procedur naborów.

W analizowanym okresie zrealizowano 34 konkursy, w tym: 12 w 2017 r., 8 w 2018 r., 4 w 2019 r. i 2021 r. oraz 6 w 2020 r. W ramach prowadzonych konkursów złożono 218 wniosków, 192 z nich wybrano, podpisano 67 umów. Na wyniki konkursów złożono 17 protestów, wszystkie w ramach przedsięwzięcia **P.II.3.1**. Tworzenie i modernizowanie istniejących firm, szczególnie ukierunkowanych na innowacje i nowe technologie oraz ekologiczne rozwiązania obszaru LGD. 3 z nich zostały uwzględnione. Wskazane przedsięwzięcie cieszyło się największym zainteresowaniem i zaowocowało złożeniem 174 wniosków w ramach 17 naborów, z których wybrano 148 i podpisano 39 umów. Natomiast w ramach grantów złożonych zostało 127 wniosków, z których wybrano 108 i podpisano 98 umów. Zrealizowane nabory w ramach projektów grantowych nie pociągnęły za sobą żadnych odwołań.

Przedsięwzięcie P.II.3.1. dotyczące tworzenia i modernizowania istniejących firm cieszyło się największym zainteresowaniem – jak wskazano powyżej, zaowocowało ono aż 174 wnioskami złożonymi w naborach. Wśród innych przedsięwzięć, które również cieszyły się bardzo dużym zainteresowaniem należy wskazać:

- **P.I.1.1** Działania związane z dziedzictwem kulturowym oraz renowacja zabytków – 16 naborów, w tym granty i operacje własne – 55 złożonych wniosków, 48 wybranych i 46 podpisanych umów;
- **P.I.3.1** Inwestycje i wyposażenie związane z kultywowaniem tradycji, rekreacją i sportem – 14 naborów, w tym konkursy, operacje własne i granty – 52 złożone i wybrane wnioski, 37 podpisanych umów;
- **P.I.4.1** Organizacja przedsięwzięć związanych z sportem, rekreacją i kulturą – 12 naborów, w tym granty i operacje własne - 35 złożonych wniosków, 31 wybranych i 22 podpisane umowy
- **P.II.1.1** Modernizacja i budowa infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej – 14 naborów, w tym konkursy, operacje własne i granty – 27 złożonych wniosków, 24 wybrane, 13 podpisanych umów;
- **P.II.2.1:** Promocja, integrowanie i sieciowanie oferty turystycznej obszaru LGD – 8 naborów, w tym konkursy, operacje własne i granty – 15 złożonych wniosków, 10 wybranych i 8 podpisanych umów.

Ponadto, w ramach operacji własnych zrealizowano nabory:

- **P.I.2.1:** Tworzenie sieci dystrybucji produktów lokalnych i ich certyfikacja – 2 operacje własne, umowy podpisano;
- **P.III.1.1:** Podnoszenie kompetencji grup defaworyzowanych ułatwiających im dostęp do rynku pracy, **P.III.2.1:** Kształcenie i doskonalenie specjalistów w zakresie pomocy w nowych cywilizacyjnych zagrożeniach, **P.III.3.1:** Podejmowanie działań promocyjno – edukacyjnych związanych z innowacyjnością, ochroną środowiska i zmianami klimatu – po 1 operacji, umowy podpisano.

Niepowodzeniem zakończyły się nabory na 2 przedsięwzięcia, które nie zaowocowały żadnym złożonym wnioskiem:

- **P.II.4.1:** Inkubator. Tworzenie miejsc do przetwarzania i wytwarzania produktów lokalnych oraz budowanie sieci dystrybucji – 4 nabory, wszystkie zakończone brakiem wniosków, środki zostały przesunięte na rozwijanie przedsiębiorczości;
- **P.III.4.1** Włączanie społeczne osób zagrożonych wykluczeniem poprzez działania integracyjne, w tym doradztwo i szkolenia – 1 nabór.

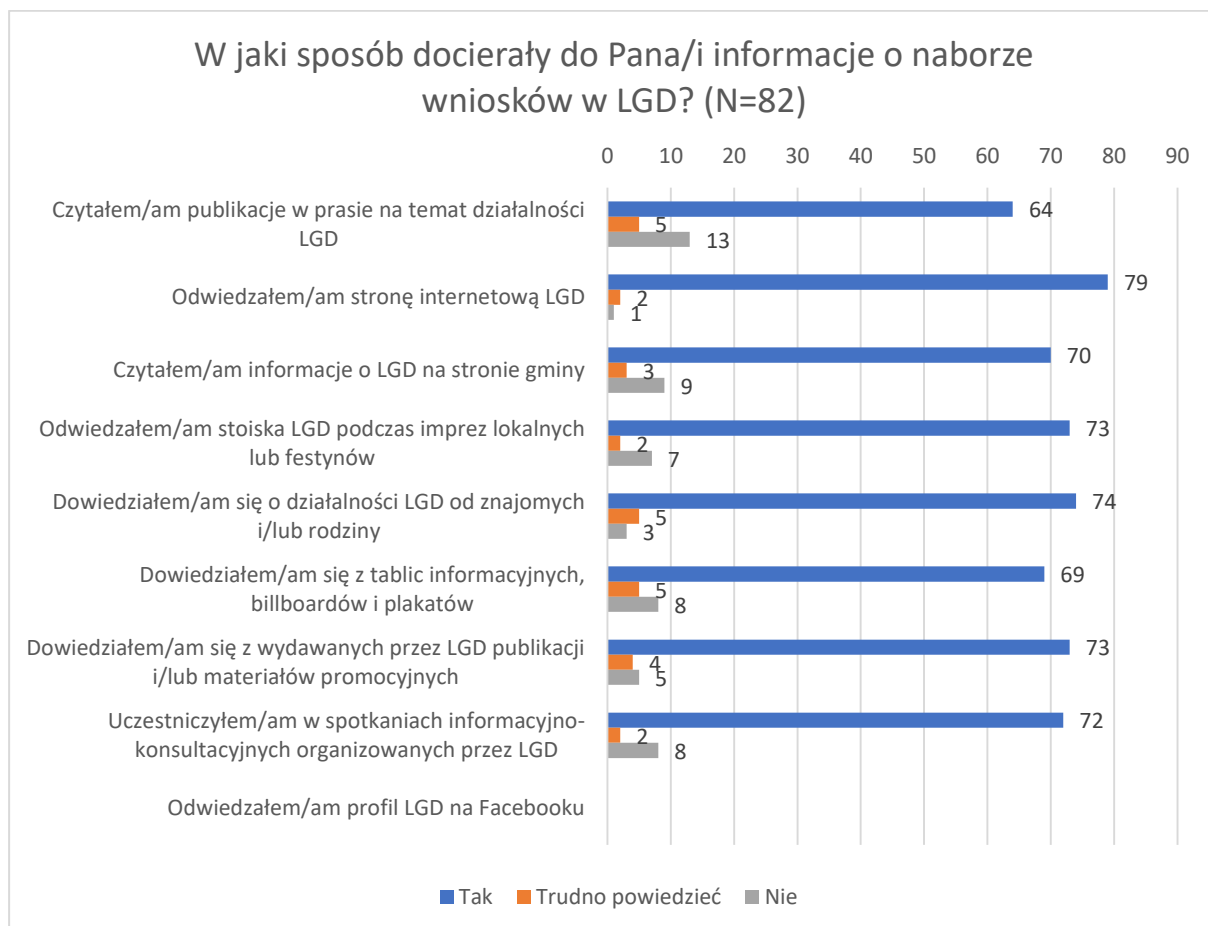
Harmonogram naborów ustalany jest w oparciu o dostępne środki oraz obowiązujące procedury – nabory ogłaszano zazwyczaj jesienią, aby cała ścieżka proceduralna mogła zostać zrealizowana w okolicach kwietnia, dzięki czemu projekt miał szansę zostać zrealizowany do końca roku. Na terminy naborów wpływa również zainteresowanie mieszkańców obszaru. Duża liczba wniosków w danym naborze uprawdopodobnia ogłoszenie w najbliższym czasie kolejnego naboru w ramach danej operacji, aby zagwarantować możliwie jak największej grupie wnioskodawców dofinansowanie. To pozytywna informacja, wskazująca, że LGD monitoruje swoje działania i na bieżąco reaguje na potrzeby społeczności lokalnej.

Wśród problemów pojawiających się w trakcie realizacji naborów zespół biura LGD wskazał na trudności z operacjami granowymi. Wpływające wnioski częstokroć opiewały na niższe kwoty niż założono, odczuwalna była kontrola ze strony Urzędu Marszałkowskiego. Ponadto pracownicy wskazali, że w ramach projektów grantowych nie było zainteresowania realizacją operacji związanych z wytyczaniem szlaków turystycznych, więc przedsięwzięcie zostało rozszerzone o operacje własne i szlaki turystyczne online (pozwala na uniknięcie problemów związanych z uzyskaniem stosownych zgód organów zarządzających danym terenem).

Przedstawiciele LGD pytani w czasie badań jakościowych o wpływ pandemii koronawirusa na realizację naborów nie wskazali na jej negatywne skutków w tym zakresie. O ile jednak wystąpienie koronawirusa nie zakłóciło naborów, o tyle widoczny był jego wpływ na realizację grantów. Wiele operacji w ramach projektów grantowych zakładało organizację lokalnych imprez. Ich realizacja z oczywistych względów musiała zostać przesunięta w czasie.

LGD zrealizował 3 operacje własne, pozostałe zostały wycofane (8 operacji) ze względu na przekroczenie kwot, które były na nie przeznaczone. Sytuacja była wynikiem błędu komunikacyjnego na linii LGD – Urząd Marszałkowski. Planowane jest ponowne ogłoszenie naborów w ramach operacji własnych po zwiększeniu budżetu – aktualnie LGD oczekuje na dodatkowe środki.

Wykres 6. Źródła informacji o naborach wniosków.

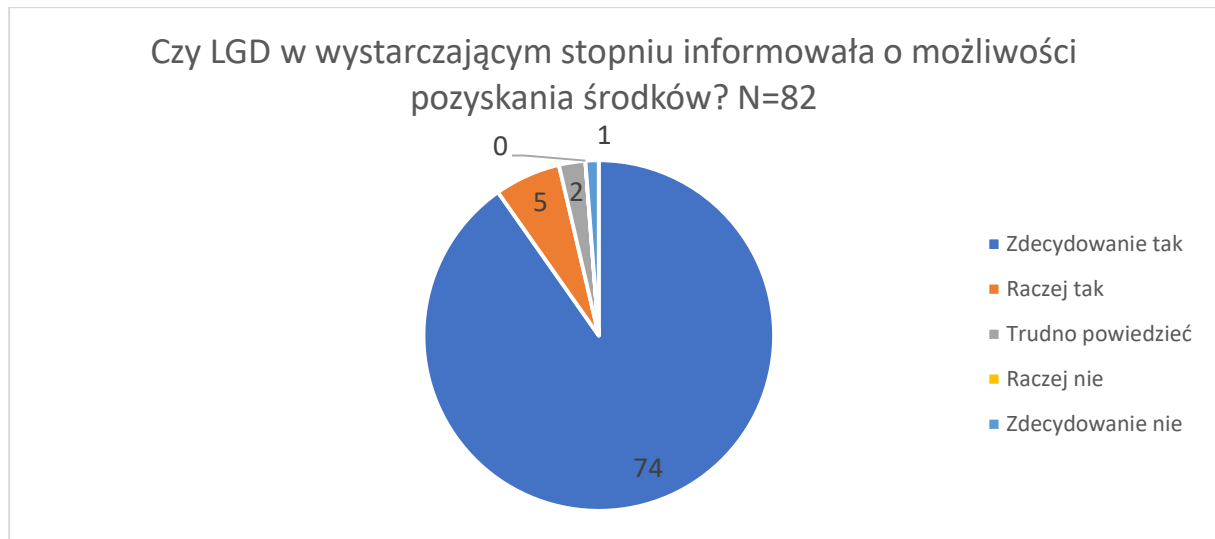

Źródło: Badania własne.

Z perspektywy powodzenia prowadzonych naborów, bardzo istotny jest sposób docierania do społeczności lokalnej z informacją o ich uruchamianiu. Dobrze przeprowadzona kampania informacyjna wykorzystująca szerokie spektrum kanałów komunikacyjnych może znacząco wpłynąć na liczbę złożonych wniosków. Powyższy wykres wskazuje, że największa liczba wnioskodawców dowiedziała się o prowadzonych naborach poprzez odwiedzenie strony internetowej LGD – 79 osób, od znajomych lub rodziny – 74 osoby, dzięki odwiedzeniu stoiska na imprezach lokalnych lub z wydawanych publikacji lub materiałów promocyjnych – po 73 osoby. Wnioskodawcy dowiadywali się również o naborach wniosków dzięki udziałowi w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych – 72 osoby, poprzez odwiedzenie strony gminy – 70 osób, z tablic informacyjnych – 69 osób czy też publikacji w prasie – 64 osoby. Zdecydowanie pozytywnie należy ocenić trafny dobór kanałów

komunikacyjnych, o czym świadczą wskazania wnioskodawców – każde źródło informacji było wskazane przez kilka osób, zatem można wnioskować, że brak któregośkolwiek z nich spowodowałby ograniczenie w dotarciu z informacjami do odbiorców. Potwierdzają to również sami wnioskodawcy – zapytani o to, czy LGD w wystarczającym stopniu informowała o możliwości pozyskania środków, zdecydowana większość z nich wskazała, że tak – 79 spośród 82 osób.

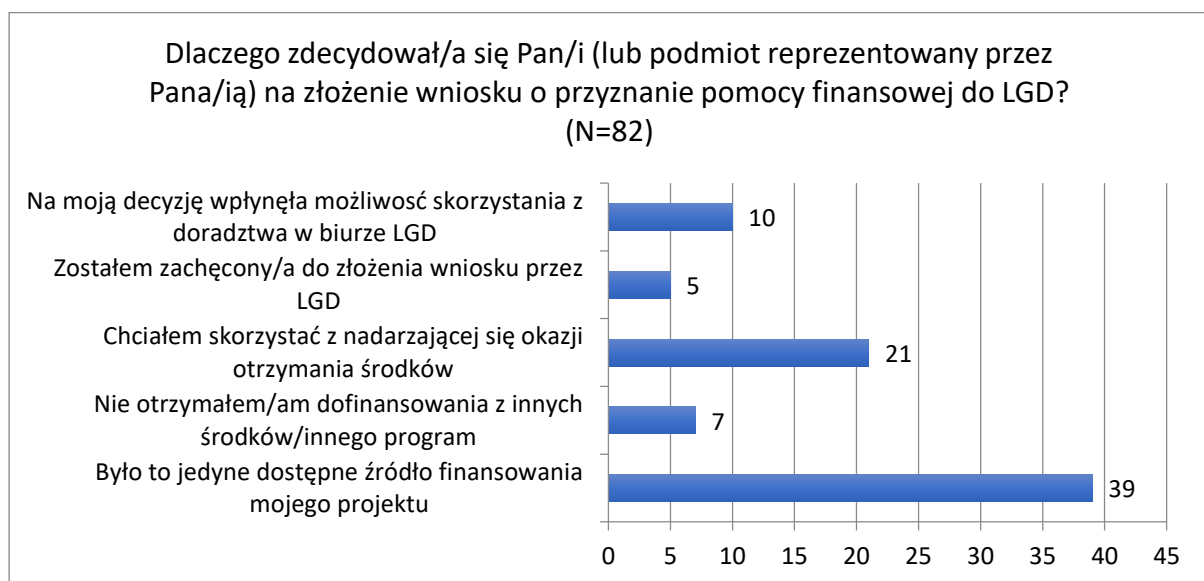
Wykres 7. Ocena stopnia informowania o możliwości pozyskania środków.

Źródło: Badania własne

Analizując realizowane przez LGD nabory warto przyjrzeć się motywacji wnioskodawców do udziału w proponowanych przedsięwzięciach, co zostało zaprezentowane na poniższym wykresie.

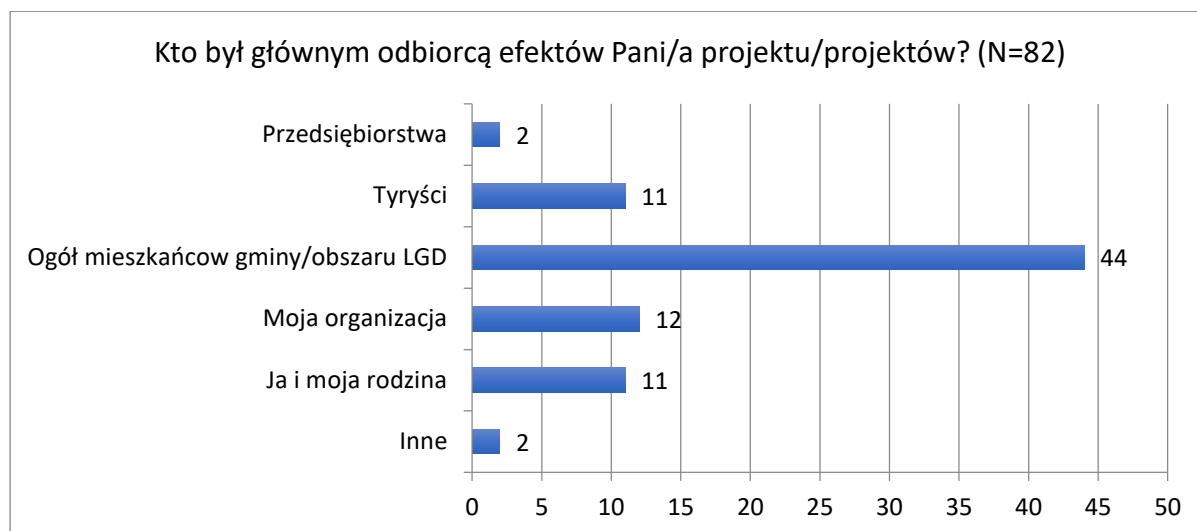
Wykres 8. Powody złożenia wniosku o przyznanie pomocy finansowej przez LGD.

Źródło: Badania własne.

Najwięcej wnioskodawców uczestniczących w badaniu wskazało, że było to jedyne dostępne źródło finansowania projektu wnioskodawcy – 39 osób, a co czwarty wnioskodawca chciał skorzystać z nadarzającej się okazji otrzymania środków. Na decyzję 10 wnioskodawców wpłynęła możliwość skorzystania z doradztwa w biurze LGD, 7 osób nie otrzymało dofinansowania z innych źródeł, a 5 uczestników badania zostało zachęconych do złożenia wniosku przez LGD.

Wykres 9. Odbiorcy realizowanych projektów.

Źródło: Badania własne

Zdecydowanie najczęstszym odbiorcą efektów projektów dofinansowanych przez LGD jest społeczność lokalna – aż 44 wnioskodawców uczestniczących w badaniu wskazało tę grupę odbiorców jako najważniejszą. Zdecydowanie mniej projektów ukierunkowanych było na wsparcie organizacji, którą reprezentował wnioskodawca – 12 wskazań, turystów oraz rodzin – po 11 wskazań. Najrzadziej wskazywanymi odbiorcami realizowanych projektów byli przedsiębiorcy – 2 wskazania.

Należy zwrócić uwagę, że na etapie przygotowania, realizacji lub rozliczania projektu u zdecydowanej większości, bo aż 78 spośród 82 wnioskodawców, nie pojawiły się problemy wpływające negatywnie na przebieg bądź rezultaty projektu. Pozostałe 4 osoby wskazywały na problemy formalno-prawne (3 osoby), problemy bezpośrednio związane z przedmiotem projektu, terminową realizacją harmonogramu, trudności w dostępie do informacji na temat składania, realizacji lub rozliczania projektu, problemy wynikające z wprowadzenia lockdownu (po 2 osoby), problemy finansowe i personalne (po 1 osobie). Należy podkreślić, że respondenci odpowiadający na to pytanie mieli możliwość wyboru kilku odpowiedzi.

Nabory realizowane przez LGD służą realizacji przedsięwzięć zaplanowanych w Strategii RLKS. Celem oceny sprawności jej wdrażania należy przeanalizować postęp rzeczowy i finansowy, przyjrzeć się realizacji wskaźników i budżetu.

Tabela 9. Rzeczowa realizacja celów oraz przedsięwzięć w LSR (stan na 31.05.2021 r.).

Cel ogólny	Cel szczegółowy	Przedsięwzięcie	Wskaźniki produktu	Jednostka miary	Stan docelowy	Realizacja (%) 2021 r.	
						U	P
Cel ogólny I Włączenie społeczności lokalnej w poprawę jakości życia i stanu dziedzictwa kulturowego Podbabiogórze	I.1 Ochrona, promocja i ożywienie dziedzictwa kulturowego Podbabiogórze	P.I.1.1 Działania związane z dziedzictwem kulturowym oraz renowacja zabytków	Liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim w wyniku wsparcia otrzymanego w ramach realizacji LSR	sztuka	9,00	9,00	100,00
			Liczba zorganizowanych imprez, warsztatów i szkoleń związanych z dziedzictwem kulturowym	sztuka	30,00	14,00	46,67
			Liczba wydanych publikacji promujących lokalną kulturę	sztuka	10,00	4,00	40,00
	I.2 Wzmocnienie podbabiogórzejskiej marki i produktów lokalnych	P.I.2.1. Tworzenie sieci dystrybucji produktów lokalnych i ich certyfikacja	Liczba „Kredensów Podbabiogórzejskich” dystrybuujących produkty lokalne w utworzonej sieci Podbabiogórzejskich Sklepików	sztuka	18,00	18,00	100,00
			Liczba procesów certyfikacyjnych	sztuka	5,00	5,00	100,00
	I.3 Podniesienie jakości życia mieszkańców Podbabiogórzejskiej przez tworzenie warunków do sportu, rekreacji i kultury	P.I.3.1. Inwestycje i wyposażenie związane z kultywowaniem tradycji, rekreacją i sportem	Liczba operacji obejmujących wyposażenie podmiotów działających w sferze kultury	sztuka	17,00	13,00	76,47
			Liczba podmiotów działających w sferze kultury, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR	sztuka	25,00	25,00	100,00
			Liczba inwestycji działających w sferze sportu i rekreacji	sztuka	10,00	8,00	80,00
			Liczba inwestycji ogólnodostępnych i niekomercyjnych związanych z kultywowaniem tradycji i upowszechnianiem rekreacji i sportu	sztuka	12,00	11,00	91,66

	I.4 Rozwój oferty aktywnego spędzania wolnego czasu na Podbabiogórze	P. I.4.1 Organizacja przedsięwzięć związanych z sportem, rekreacją i kulturą	Liczba zorganizowanych imprez sportowo-rekreacyjnych	sztuka	10,00	5,00	50,00
			Liczba zorganizowanych działań, w tym warsztatów i szkoleń związanych ze sportem i rekreacją	sztuka	10,00	0,00	0,00
Cel ogólny II Wzrost konkurencyjności gospodarczej w tym branży turystycznej Podbabiogórze	II.1 Rozwój infrastruktury oraz oferty turystycznej i rekreacyjnej Podbabiogórze	P.II.1.1 Modernizacja i budowa infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	Liczba nowych lub zmodernizowanych ogólnodostępnych i niekomercyjnych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	sztuka	13,00	12,00	92,31
			Liczba nowych lub zmodernizowanych lub oznakowanych tras i szlaków turystycznych	sztuka	9,00	4,00	44,44
	II.2 Wzmocnienie promocji i integracji turystycznej obszaru	P.II.2.1 Promocja, integrowanie i sieciowanie oferty turystycznej obszaru LGD	Liczba działań promujących walory turystyczne Podbabiogórze	sztuka	10,00	4,00	40,00
			Liczba sieci w zakresie usług turystycznych, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR	sztuka	1,00	1,00	100,00
	II.3 Wzrost konkurencyjności gospodarczej szczególnie w zakresie innowacji i nowych technologii	P. II.3.1 Tworzenie i modernizowanie istniejących firm, szczególnie ukierunkowanych na innowacje i nowe technologie oraz ekologiczne rozwiązania obszaru LGD	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	sztuka	19,00	21,00	110,53
			Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	sztuka	12,00	8,00	66,66
			Liczba operacji ukierunkowanych na innowacje	sztuka	15,00	14,00	93,33

Cel główny III: Aktywizacja mieszkańców do przeciwdziałania negatywnym zjawiskom społecznym i środowiskowym	III.1 Zmniejszenie barier społecznych dla grup defaworyzowanych	P. III.1.1 Podnoszenie kompetencji grup defaworyzowanych ułatwiających im dostęp do rynku pracy	Liczba szkoleń w zakresie podnoszenia kompetencji grup defaworyzowanych ułatwiających im dostęp do rynku pracy	sztuka	4,00	4,00	100,00
	III.2 Wzrost świadomości mieszkańców dotyczących zagrożeń czyhających na młodych ludzi	P. III.2.1 Kształcenie i doskonalenie specjalistów w zakresie pomocy w nowych zagrożeniach cywilizacyjnych	Liczba specjalistycznych kursów w zakresie kształcenia i doskonalenia specjalistów w zakresie pomocy w nowych cywilizacyjnych zagrożeniach	sztuka	10,00	10,00	100,00
	III.3 Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców na rzecz ochrony środowiska i zmian klimatu	P. III.3.1 Podejmowanie działań promocyjno – edukacyjnych związanych z innowacyjnością, ochroną środowiska i zmianami klimatu	Liczba inicjatyw proekologicznych I społecznych	sztuka	9,00	10,00	111,11
Cel główny IV: Wzmocnienie więzi i współpracy społecznej Podbabiogórze	IV.1 Podnoszenie kwalifikacji zespołu wdrażającego LSR	P. IV.1.1 Systematyczne zwiększanie wiedzy i umiejętności zespołu wdrażającego LSR	Liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD	sztuka	44,00	37,00	84,09
			Liczba osobodni szkoleń dla organów LGD	sztuka	408,00	101,00	24,75
	IV.2 Aktywizacja społeczności lokalnej w zakresie RLKS	P. IV.2.1 Zwiększanie wiedzy i umiejętności potencjalnych beneficjentów w zakresie wdrażania LSR	Liczba szkoleń dla potencjalnych beneficjentów	sztuka	16,00	10,00	62,50
			Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	sztuka	800,00	420,00	52,50
			Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	sztuka	9,00	9,00	100,00
			Liczba materiałów informacyjnych dla beneficjentów (edycji)	sztuka	22000,00	22000,00	100,00
Wywianie współpracy i zacieśnienia więzi pomiędzy lokalnymi organizacjami	P. IV.3.1 Realizacja projektów współpracy LGD	Liczba zrealizowanych projektów współpracy w tym projektów współpracy międzynarodowej	sztuka	2,00	1,00	50,00	

			Liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy	sztuka	5,00	4,00	80,00
IV.4	Wykorzystanie lokalnych walorów dla rozwoju obszaru Podbabiogórze	P. IV.4.1 Promowanie obszaru działania LGD, lokalnych twórców i organizacji	Liczba imprez i wydarzeń promujących	sztuka	76,00	45,00	59,21
IV.5	Monitorowanie i ewaluacja wdrażania LSR	P. IV.5.1 Badania nad obszarem LSR	Liczba badań i ewaluacji LSR	sztuka	3,00	3,00	100,00
IV.6.1	Sprawne funkcjonowanie Biura Zarządu LGD	P.IV.6.1 Funkcjonowanie Biura Zarządu LGD	Koszty bieżące związane z funkcjonowaniem Biura Zarządu LGD	lata	7,00	5,00	71,43

Jak wynika z powyższej tabeli postęp rzeczowy realizacji strategii jest bardzo zaawansowany. LGD zrealizowało już 12 z 32 wskaźników, w tym 2 powyżej zakładanej wysokości:

- liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa – 110,53%,
- liczba inicjatyw proekologicznych i społecznych – 111,11%.

Należy podkreślić, że 5 przedsięwzięć, a co za tym idzie 5 celów szczegółowych, w ramach których były one zaprojektowane zostało już w pełni zrealizowanych:

- P.1.2.1. Tworzenie sieci dystrybucji produktów lokalnych i ich certyfikacja w ramach celu I.2. Wzmocnienie podbabiogórskiej marki i produktów lokalnych,
- P.III.1.1. Podnoszenie kompetencji grup defaworyzowanych ułatwiających im dostęp do rynku pracy w ramach celu III.1. Zmniejszenie barier społecznych dla grup defaworyzowanych,
- P.III.2.1. Kształcenie i doskonalenie specjalistów w zakresie pomocy w nowych zagrożeniach cywilizacyjnych w ramach celu III.2. Wzrost świadomości mieszkańców dotyczących zagrożeń cywilizacyjnych na młodych ludzi,
- P.III.3.1. Podejmowanie działań promocyjno-edukacyjnych związanych z innowacyjnością, ochroną środowiska i zmianami klimatu w ramach celu III.3. Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców na rzecz ochrony środowiska i zmian klimatu,
- P.IV.5.1. Badania nad obszarem LSR w ramach celi IV.5. Monitorowanie i ewaluacja wdrażania LSR.

Pozostałe wskaźniki realizowane są na bieżąco – 7 wskaźników zrealizowano na poziomie powyżej 75% wartości docelowej, 7 wskaźników zrealizowano na poziomie pomiędzy 50% - 74,99%, a 5 wskaźników zrealizowano na poziomie mieszczącym się w przedziale do 49,99% wartości docelowej. Jedynym wskaźnikiem, którego wartość wynosi w momencie ewaluacji „0”, to wskaźnik mierzący liczbę zorganizowanych działań, w tym warsztatów i szkoleń związanych ze sportem i rekreacją w ramach celu I.4. Rozwój oferty aktywnego spędzania wolnego czasu na Podbabiogórze. Jak wskazuje zespół LGD wszystkie wskaźniki, które pozostały do osiągnięcia będą realizowane poprzez operacje własne LGD.

Największe trudności pojawiły się w przypadku projektu grantowego dotyczącego warsztatów sportowych. Jeden z grantobiorców wycofał się z realizacji operacji, co spowodowało brak możliwości osiągnięcia wskaźnika w wymaganej wysokości. Pomimo kilkukrotnego ponownego ogłaszania naboru, nie było zainteresowania, co spowodowało zmianę formuły realizacji operacji na operację własną.

Ponadto, za nieudane przedsięwzięcie należy uznać inkubator przetwórstwa, który został zaplanowany w Strategii RLKS w odpowiedzi na wyniki konsultacji społecznych - naboru fiszek, czyli

kart projektów składanych przez społeczność lokalną. Wpłynęły wówczas 2 karty z propozycją utworzenia inkubatora przetwórstwa, przy czym jeden pomysłodawca się wycofał ze względu na brak środków, a drugi zrezygnował ze względu na wymogi związane z koniecznością utrzymania przez 5 lat miejsca pracy w inkubatorze.

Wskaźnik dotyczący liczby nowych lub zmodernizowanych lub oznakowanych tras i szlaków turystycznych również będzie zrealizowany w ramach operacji własnej, poprzez utworzenie zdalnych szlaków turystycznych. Największą trudnością przy realizacji tego przedsięwzięcia było uzyskanie zgód właścicieli terenów, przez które szlak miałby przebiegać, zatem zespół wprowadził zmianę polegającą na możliwości opracowywania tras i szlaków online.

Zwraca uwagę znacząca liczba przedsięwzięć realizowanych w ramach celów szczegółowych – Strategia RLKS bez wątpienia ma ambitne założenia, które z powodzeniem są realizowane przez LGD „Podbabiogórze”. Zespół na bieżąco reaguje na wszelkie, nawet niewielkie odchylenia od założonego planu, między innymi rozszerzając katalog możliwych sposobów realizacji problematycznych przedsięwzięć. Szczególnie często przedsięwzięcia w ramach których nie zostały jeszcze osiągnięte docelowe wysokości wskaźników są realizowane w ramach operacji własnych. Przyjęcie takiego rozwiązania pozwala na pełną kontrolę LGD nad danym przedsięwzięciem i minimalizuje ryzyko niepowodzeń.

Jeśli chodzi o realizację wskaźników, to zespół deklaruje brak wpływu pandemii na realizację tzw. „twardych” wskaźników (inwestycje, rozwój przedsiębiorczości). Wpłynęła ona jednak negatywnie na realizację tzw. wskaźników „miękkich”, odnoszących się do szkoleń, imprez lokalnych, realizacji projektów współpracy itd. Aktualnie powstałe opóźnienia są nadrabiane i nie ma ryzyka nieosiągnięcia założonych wartości wskaźników. Jeśli doszłoby do kolejnego lockdownu zespół jest przygotowany do realizacji wszystkich przedsięwzięć w formule online.

Zapytani o najciekawsze operacje w ramach Strategii przedstawiciele LGD wskazali:

- powstanie domków letniskowych w stylu skandynawskim zrealizowane w ramach rozpoczynania działalności gospodarczej,
- inwestycja w rozbudowę warsztatu motoryzacyjnego,
- zakup oświetlenia i nagłośnienia scenicznego do realizacji imprez lokalnych,
- modernizacja obiektu turystycznego – willi w Zawoi,
- platforma widokowa na zboczu góry w Suchej Beskidzkiej,
- place zabaw, świetlice.

Istotne jest, że zespół LGD dostrzega wartość w każdym projekcie, uznając, że każdy z nich jest potrzebny. Nawet najprostsze projekty realizowane w ramach rozpoczynania działalności gospodarczej zmieniają sytuację konkretnej osoby, przynosząc jej dochód i pracę. Zespół biura LGD

podkreśla, że dużą wartością są powstałe firmy i miejsca pracy – realizacja Strategii pozwoliła na powstanie 32 nowych firm, wsparcie 10 już istniejących przedsiębiorstw, 62 nowe miejsca pracy.

W ramach realizowanych przedsięwzięć doprowadzono również do certyfikacji produktów lokalnych. W ich wyniku uruchomiono 5 procesów certyfikacyjnych, które doprowadziły do certyfikacji ponad 150 lokalnych produktów.

Jeśli chodzi o obszar kultury, to zrealizowano wiele operacji grantowych, w ramach których organizowano imprezy lokalne, wydawano publikacje, restaurowano zabytki znajdujące się na obszarze LGD, zakupiono stroje regionalne dla KGW, zakupiono wyposażenie dla orkiestr dętych OSP, realizowano warsztaty zespołów regionalnych. Wiele działań w obszarze dziedzictwa kulturowego było realizowanych w ramach operacji własnych, np. „Kredensy Podbabiogórskie” służące promocji produktów lokalnych. Wiele środków zainwestowano również w infrastrukturę publiczną: place zabaw, skateparki, boiska oraz miejsca wypoczynku, takie jak np. platforma widokowa.

Tabela 10. Finansowa realizacja celów oraz przedsięwzięć w LSR (stan na 31.05.2021 r.).

Nazwa przedsięwzięcia	Budżet w LSR (PLN)	Pomoc przyznana		Pomoc wypłacona	
		Budżet w LSR (PLN)	Realizacja budżetu (PLN)	Budżet w LSR (PLN)	Realizacja budżetu (PLN)
P.I.1.1 Działania związane z dziedzictwem kulturowym oraz renowacją zabytków	692 000	692 000	553 343	692 000	409 162
P.I.2.1 Tworzenie sieci dystrybucji produktów lokalnych i ich certyfikacja	60 000	60 000	56 796	60 000	56 796
P.I.3.1 Inwestycje i wyposażenie związane z kultywowaniem tradycji, rekreacją i sportem	2 501 700	2 501 700	2 181 845,94	2 501 700	1 619 865,27
P.I.4.1 Organizacja przedsięwzięć związanych z sportem, rekreacją i kulturą	280 000	280 000	121 616	280 000	0
P.II.1.1 Modernizacja i/lub budowa infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	708 300	708 300	530 720,88	708 300	530 720,88
P.II.2.1 Promocja, integrowanie i sieciowanie oferty turystycznej obszaru LGD	200 000	200 000	130 947,90	200 000	130 947,90
P.II.3.1 Tworzenie i modernizowanie istniejących firm, szczególnie ukierunkowanych na innowacje i nowe technologie oraz ekologiczne rozwiązania obszaru LGD	4 500 000	4 500 000	3 504 783,75	4 500 000	2 934 786,75
P.III.1.1 Podnoszenie kompetencji grup defaworyzowanych ułatwiających im dostęp do rynku pracy	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000
P.III.2.1 Kształcenie i doskonalenie specjalistów w zakresie pomocy w nowych zagrożeniach cywilizacyjnych	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000
P.III.3.1 Podejmowanie działań promocyjno- edukacyjnych związanych z innowacyjnością, ochroną środowiska i zmianami klimatu	18 000	18 000	18 000	18 000	18 000

Postęp w zakresie realizacji budżetu Strategii RLKS jest pochodną postępu rzeczowego. Skuteczność w osiągnięciu wskaźników przekłada się na postęp w wydatkowaniu środków. W ramach następujących przedsięwzięć, których wskaźniki zostały w całości zrealizowane, wypłacono już wszystkie zakontraktowane środki:

- P.I.2.1. Tworzenie sieci dystrybucji produktów lokalnych i ich certyfikacja,
- P.III.1.1. Podnoszenie kompetencji grup defaworyzowanych ułatwiających im dostęp do rynku pracy,
- P.III.2.1. Kształcenie i doskonalenie specjalistów w zakresie pomocy w nowych zagrożeniach cywilizacyjnych,
- P.III.3.1. Podejmowanie działań promocyjno-edukacyjnych związanych z innowacyjnością, ochroną środowiska i zmianami klimatu.

Ponadto, całość przyznanej pomocy została wypłacona w ramach przedsięwzięć dotyczących modernizacji i/lub budowy infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej (P.II.1.1.) oraz promocji, integrowania i sieciowania oferty turystycznej obszaru LGD (P.II.3.1.).

W ramach budżetu zmiany dotyczyły przesunięcia środków z przedsięwzięcia związanego z utworzeniem inkubatora, do którego realizacji nie doszło, na rozwój działalności gospodarczej oraz zwiększenie poziomu dofinansowania na operacje grantowe dotyczące zabytków z 15 tys. do 30 tys.

Jeśli chodzi o dodatkowe środki wygosparowane w wyniku przewalutowania strategii, to zostaną one przeznaczone na przedsięwzięcia związane z przedsiębiorczością oraz projekty inwestycyjne dotyczące infrastruktury turystycznej oraz sportowej i rekreacyjnej. W ocenie pracowników „Podbabiogórza” można by także zwiększyć budżet na przedsięwzięcia związane z otwarciem działalności gospodarczej, które cieszyły się bardzo dużym zainteresowaniem mieszkańców obszaru LGD.

Przedstawiciele LGD zapytani o to, jakie przedsięwzięcia należałoby kontynuować w kolejnej Strategii, stwierdzili, że prawie wszystkie zaprojektowane działania trafiały w potrzeby i większość z nich należy kontynuować w kolejnej perspektywie finansowej. Jest to efektem wieloletniego doświadczenia związane z realizacją poprzedniej strategii i wypracowaną już wizją i metodyką działania. Jednakże zwrócono uwagę, że modyfikacji wymagają projekty grantowe, które nastroczały wielu trudności ze względu na obowiązujące procedury. Jest to o tyle istotne, że LGD „Podbabiogórza” zrealizował niebagatelną liczbę 13 projektów grantowych, w ramach których realizowano po kilka grantów. Wyjątkiem jest tu także oczywiście inkubator przetwórstwa lokalnego, którego próba utworzenia skończyła się niepowodzeniem.

5.3. Projekty współpracy

LGD „Podbabiogórze” uczestniczyła w realizacji projektu współpracy pn. „Kulinarne Unikaty Chałup - Nowością Inspiracją Atrakcją” – KUCHNIA. Projekt realizowano w okresie od 9.10.2017 r. do 30.06.2019 r. we współpracy z 3 Lokalnymi Grupami Działania. LGD „Podbabiogórze” był partnerem wiodącym tego projektu. Projekt miał na celu zachowanie dziedzictwa kulinarnego i promocję kuchni regionalnej poprzez utworzenie szlaku kulinarnego, wydanie map oraz przewodnika. Projekt wykorzystywał zasoby kulturowe i produktu lokalne obszaru LGD. Wśród korzyści z jego realizacji należy wskazać:

- nawiązanie współpracy i zacieśnianie więzi pomiędzy lokalnymi grupami działania,
- rozwój obszaru, w szczególności kierunku turystyki, rekreacji, kultury i dziedzictwa kulturowego,
- rozwój aktywności mieszkańców,
- poprawa jakości życia mieszkańców,
- pobudzenie integracji i zaangażowania społecznego mieszkańców.

Szczególnie istotne jest, że działania realizowane w ramach projektu pozwoliły na zaangażowanie grup defaworyzowanych:

- przedsiębiorców,
- młodzieży,
- turystów,
- młodych ludzi bez pracy, narażonych na wykluczenie,
- matek z dziećmi,
- kobiet 45+,
- organizacji pozarządowych,
- grup nieformalnych – Kół Gospodyń Wiejskich,
- lokalnych liderów i mieszkańców.

Należy podkreślić, że projekt wdrażał nowe na danym obszarze produkty i usługi oraz promował nowy sposób wykorzystania lokalnych zasobów historycznych i kulturowych. Projekt był nowatorski, ze względu na fakt, że zakładał utworzenie nowego szlaku kulinarnego, którego nie ma na obszarze działania 4 LGD uczestniczących w projekcie współpracy. Innowacyjność projektu polega ponadto na zintegrowanej promocji kilku obszarów oraz wspólnym wypracowaniu nowych metod współpracy i prezentowania lokalnych produktów – potraw regionalnych. Podkreślenia wymaga fakt, że promocja dziedzictwa kulturowego w tego rodzaju działaniach, tzn. poprzez szlak kulinarny nie była dotychczas stosowana na tak szeroką skalę na obszarze partnerów zaangażowanych w projekt.

Drugi współrealizowany przez ewaluowaną Lokalną Grupę Działania projekt współpracy dotyczył wyznaczenia szlaku kulinarnego produktu lokalnego "Polsko-Rumuński Szlak Lokalnych Kulinariów". Jest on realizowany od 1.06.2020 r., a jego zakończenie planowane jest na dzień 31.12.2021 r. Projekt ma charakter międzynarodowy, bierze w nim udział 2 partnerów krajowych i 2 zagranicznych, a LGD „Podbabiogórze” jest w nim partnerem wiodącym. W ramach projektu zostanie m.in. utworzony i oznakowany tabliczkami szlak pod nazwą "Polsko-Rumuński Szlak Lokalnych Kulinariów", zostaną wykonane gadżety kulinarne oraz wydane mapy i publikacje. Projekt przyczyni się do zachowania lokalnego dziedzictwa, a dzięki prezentacji produktów kulinarnych uczestnicy projektu poznają produkty kulinarne charakterystyczne dla każdego LGD biorących udział w projekcie. Wspólne działania przyczynią się ponadto do promowania włączenia społecznego poprzez współpracę społeczności lokalnych w zakresie walorów kulturowych i tradycji kulinarnych różnych regionów. Projekt w założeniu ma angażować bardzo szerokie grono odbiorców, w tym grupy defaworyzowane:

- organizacje pozarządowe, w tym Lokalne Grupy Działania działające na terenie partnerów projektu współpracy zajmujące się m.in. kultywowaniem dziedzictwa kulturowego, lokalnych tradycji oraz promocją obszaru,
- grupy nieformalne – Koła Gospodyń Wiejskich działające na rzecz kultywowania tradycji i pielęgnowania dziedzictwa kulturowego, w tym kulinarnego,
- lokalnych liderów aktywnie działających na rzecz dziedzictwa kulturowego i umacniania kapitału społecznego,
- przedsiębiorców działających w obszarze gastronomii i promujących tradycje kuchni regionalnej,
- wytwórców tradycyjnych produktów lokalnych oraz osoby działające w rolnictwie,
- kobiety powyżej 45 roku życia,
- młodzież aktywnie działającą w zakresie kultywowania dziedzictwa kulturowego,
- turystów szczególnie zainteresowanych dziedzictwem kulturowym polskiej wsi,
- mieszkańców działających na rzecz pielęgnowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego,
- osoby 50+,
- osoby młode do 35 roku życia,
- kobiety, w tym kobiety wchodzące/powracające na rynek pracy po urlopiach macierzyńskich oraz kobiety aktywnie działające na rzecz dziedzictwa kulturowego,
- osoby z niepełnosprawnościami,
- osoby nieposiadające wykształcenia i kwalifikacji zawodowych,

- osoby długotrwale bezrobotne – aktywnie działające w zakresie kultywowania dziedzictwa kulturowego.

Innowacyjność projektu polega na nowatorskim sposobie wykorzystania lokalnych zasobów przez producentów lokalnych produktów kulinarnych w ramach nawiązanej polsko-rumuńskiej współpracy oraz rozwoju nowej usługi turystycznej – szlaku kulinarnego produktu lokalnego „Polsko-Rumuński Szlak Lokalnych Kulinariów”. W inny niż dotychczas sposób, zostanie zaangażowana lokalna społeczność wszystkich współpracujących LGD, co jeszcze bardziej podkreśla nowatorstwo tego projektu. Należy podkreślić, że książka kucharska wydana w ramach projektu została dwukrotnie nagrodzona.

Trzeci projekt współpracy, w którym uczestniczy LGD „Podbabiogórze” nosi nazwę "Rowerowe podróże od Podbabiogórza przez Wadovianę, Dolinę Karpia do Doliny Soły"i jest przewidziany do realizacji w okresie od 1.09.2021 r. do 30.04.2022 r. Zaangażowanych w niego jest 4 partnerów krajowych, przy czym LGD „Podbabiogórze” również w tym przypadku odgrywa rolę partnera wiodącego. W ramach projektu zostaną wyznaczone i wybudowane „miejsca przyjazne rowerzystom”, wydane mapy wspólne dla wszystkich LGD oraz mapki indywidualne z zaznaczonymi szlakami rowerowymi, ścieżkami przyrodniczymi, szlakami turystycznymi dla każdego partnera projektu. W ramach projektu zostaną wykorzystane walory przyrodnicze i turystyczne partnerskich obszarów. Zaplanowane działania przyczynią się do rozwoju warunków dla turystyki i aktywnego spędzania wolnego czasu dla mieszkańców oraz turystów odwiedzających obszary działań partnerów projektu. Zamierzeniem projektu jest pobudzenie aktywności środowisk lokalnych poprzez ożywienie i integrację społeczności lokalnej angażując grupy docelowe w zakresie turystyki rowerowej oraz aktywnego spędzania wolnego czasu. Jest skierowany do szerokiego grona odbiorców, w tym grup defaworyzowanych:

- organizacji pozarządowe, w tym LGD działających na terenie partnerów projektu,
- grup nieformalnych,
- lokalnych liderów,
- turystów,
- osób młodych do 35 roku życia,
- kobiet,
- młodzieży,
- osób długotrwale bezrobotnych.

Podobnie, jak dwa wyżej opisane projekty, projekt również ma innowacyjny charakter rozumiany jako wdrożenie nowych na danym obszarze produktów lub rozwiązań znanych gdzie indziej, jednak mających nowatorski charakter na danym terenie – szlak promujący przyjazne miejsca rowerzystom jest działaniem dotychczas niespotykanym na obszarze partnerów projektu. Ponadto na

terenie LGD Podbabiogórze powstaną innowacyjne w skali obszaru miejsca rekreacji dla dzieci i młodzieży – pumptrucki, czyli wyprofilowane tory rowerowe, które do tej pory nie występowały w żadnej z miejscowości objętej z terenu tego LGD.

Poza powyżej opisanymi projektami współpracy LGD planowało realizację jeszcze jednego międzynarodowego projektu, w którym partnerem miał być LGD ze Słowacji. Zrezygnowano z jego realizacji ze względu na opóźnienia w otrzymaniu finansowania, które pojawiły się po stronie słowackiego partnera.

W rozmowach z badaczami zespół LGD nie wskazywał na problemy w czasie kooperacji z LGD-ami zaangażowanymi w opisane powyżej projekty współpracy. Partnerzy wspierali się w realizowanych działaniach i skutecznie wymieniali informacje. Współpraca podjęta w ramach tych projektów będzie kontynuowana w kolejnych przedsięwzięciach. Realizowane projekty współpracy służą budowaniu relacji, zacieśnianiu więzi i wymianie doświadczeń pomiędzy poszczególnymi LGD.

Na zakończenie tej części raportu, warto podkreślić, że realizowane projekty współpracy wpisują się w cele strategii RLKS i kierunki przez nią wyznaczone. Nie są działaniami realizowanymi niejako „obok” Strategii, ale sprzyjają osiągnięciu jej celów.

5.4. Działania poza RLKS

Lokalna Grupa Działania „Podbabiogórze” realizuje również działania poza Strategią RLKS, dofinansowane z Planu Działania Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020, Plan Operacyjny na lata 2020 -2021. W latach 2014 – 2020 trzykrotnie przeprowadzono konkurs „Produkt Lokalny Podbabiogórze” (w latach: 2018, 2020 i 2021), któremu towarzyszyła promocja produktów na imprezach kulturalnych. Dzięki tym działaniom nastąpił wzrost zainteresowania sztuką ludową i tradycyjnym rzemiosłem mieszkańców obszaru, w szczególności osób do 35 lat oraz rozwój przedsiębiorstw zajmujących się tradycyjnym rzemiosłem. Istotne jest, że powyżej opisany projekt jest działaniem cyklicznym realizowanym corocznie od 10 lat.

Kolejnym konkursem finansowanym z tego samego źródła, był konkurs „Kultura i folklor Podbabiogórze”, zrealizowany dwukrotnie w analizowanym okresie (w latach 2020 i 2021), a realizowany cyklicznie od 7 lat. Działanie pozwoliło na promocję regionu Podbabiogórze w kraju i za granicą oraz wzrost zainteresowania mieszkańców, w szczególności osób do 35 roku życia folklorem i kulturą ludową: obrzędami, gwarą, zwyczajami.

Podkreślić należy, że powyżej wskazane projekty realizowane są od wielu lat w tej samej formule i w ramach finansowania z KSOW, co świadczy o tym, że przyjęte rozwiązania się sprawdzają i są dostosowane do lokalnych potrzeb. LGD planuje ich kontynuowanie w kolejnych latach.

5.5. Działalność biura LGD

Zespół Biura LGD z Panią Prezes na czele bardzo sprawnie funkcjonuje, jest zgrany i w opinii pracowników dobrze zarządzany. Pracownicy posiadają doświadczenie w realizacji Lokalnych Strategii Rozwoju. Dyrektor Biura posiada 14-letnie, a Księgowa 12-letnie doświadczenie w tym obszarze. Współpraca pomiędzy pracownikami układa się bardzo dobrze, podobnie, jak ich współpraca z organami LGD. Pracownicy wspólnie realizują zadania, co pozwala każdemu z nich w tym samym stopniu orientować się w ich postępie oraz zapewnia zastępowalność w sytuacji nieobecności któregokolwiek z członków zespołu.

Kadra Biura LGD liczy 4 osób, z czego 3 osoby zatrudnione na pełen etat, a czwarty pracownik, księgowa, jest zatrudniona na ½ etatu. W trakcie realizacji Strategii następowały zmiany kadrowe. Jako ich przyczynę przedstawiciele LGD wskazywali głównie migracje.

W przypadku LGD „Podbabiogórze” zwraca uwagę fakt, że bardzo liczne są organy statutowe stowarzyszenia. Zarząd LGD liczy 10 osób, Rada – 34 osoby, a Komisja Rewizyjna składa się z 3 osób.

Biuro LGD działa sprawnie, o czym świadczy znaczna liczba ogłaszanych naborów. Ich następstwem jest duża liczba ocenianych i wyłanianych do dofinansowania wniosków, które w kolejnych latach wymagają monitorowania przez pracowników Biura. Największym wyzwaniem dla zespołu jest terminowość realizacji zadań, co przy takiej liczbie czynności podejmowanych przez stosunkowo mały zespół z pewnością jest sporym wyzwaniem organizacyjnym.

Warto wspomnieć, że pandemia COVID-19 nie wpłynęła znacząco na pracę Biura – pracownicy dbali o bezwzględne zachowanie zasad bezpieczeństwa, okresowo pracowali całkowicie zdalnie. Kontakt pomiędzy pracownikami oraz beneficjentami wsparcia był utrudniony, chociażby ze względu na brak możliwości zwoływania posiedzeń, ale nie wpłynęło to na znaczące obniżenie jakości realizacji zadań czy harmonogramu ich ukończenia.

Tabela 11. Szkolenia pracowników LGD w okresie od 1.01.2016 r. do 31.05.2021 r.

Data szkolenia	Temat szkolenia	Wykonawca szkolenia	Liczba przeszkolonych pracowników LGD
15.12.2016 r.	Zasady wdrażania Lokalnej Strategii Kierowanej przez Społeczność „Podbabiogórze”	Zarząd Stowarzyszenia LGD „Podbabiogórze”	4
20.12.2016 r.	Zasady wypełniania dokumentacji aplikacyjnej i rozliczeniowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność”	Zarząd Stowarzyszenia LGD „Podbabiogórze”	4

20.05.2017 r.	Zasady wypełniania dokumentacji aplikacyjnej i rozliczeniowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność”	Zarząd Stowarzyszenia LGD „Podbabiogórze”	5
04.06.2018 r.	Zasady wypełniania dokumentacji aplikacyjnej i rozliczeniowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność”	Zarząd Stowarzyszenia LGD „Podbabiogórze”	4
27.07.2018 r.	Zasady ewaluacji i monitoringu Lokalnej Strategii Kierowanej przez Społeczność „Podbabiogórze”	Ośrodek Promowania i Wspierania Przedsiębiorczości Rolnej w Sandomierzu	4
03.08.2019 r.	Zasady ewaluacji i monitoringu Lokalnej Strategii Kierowanej przez Społeczność „Podbabiogórze”	Zarząd Stowarzyszenia LGD „Podbabiogórze”	4
15.04.2019 r.	Zasady wypełniania dokumentacji aplikacyjnej i rozliczeniowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność”	Zarząd Stowarzyszenia LGD „Podbabiogórze”	4
03.08.2020 r.	Zasady wypełniania dokumentacji aplikacyjnej i rozliczeniowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność”	Zarząd Stowarzyszenia LGD „Podbabiogórze”	4
24.08.2020 r.	Zasady ewaluacji i monitoringu Lokalnej Strategii Kierowanej przez Społeczność „Podbabiogórze”	Zarząd Stowarzyszenia LGD „Podbabiogórze”	4

Istotnym elementem funkcjonowania Biura LGD jest udział w szkoleniach podnoszących wiedzę i kompetencje w zakresie realizowanych zadań. W latach 2016-2021 pracownicy LGD uczestniczyli w 9 szkoleniach realizowanych głównie przez Zarząd Stowarzyszenia LGD „Podbabiogórze”. Tematyka szkoleń dotyczyła zasad wypełniania dokumentacji aplikacyjnej i rozliczeniowej oraz zasad monitoringu i ewaluacji Strategii RLKS. Liczba i tematyka szkoleń dostosowana była do potrzeb zespołu. Doświadczenie zespołu oraz niewiele zmian w procedurach spowodowały, że nie było konieczności realizacji większej liczby szkoleń. Szkolenia były realizowane w szczególności wówczas, kiedy aktualizowane były procedury naboru i oceny wniosków.

Tabela 12. Szkolenia członków organów LGD w okresie od 1.01.2016 r. do 31.05.2021 r.

Data szkolenia	Temat szkolenia	Wykonawca szkolenia	Liczba przeszkolonych członków zarządu	Liczba przeszkolonych członków rady
15.12.2016	Zasady wdrażania Lokalnej Strategii Kierowanej przez Społeczność „Podbabiogórze”	Zarząd Stowarzyszenia LGD „Podbabiogórze”	10	22
16-17.12.2016	Zasady oceny i wyboru projektów do finansowania	Kancelaria Adwokacka Katarzyna Gajowiec - Kowaczewska	11	23
20.09.2017	Ocena wniosków o wybór operacji w ramach działania 19.2, w ramach PROW 2014-2020	UMWM w Krakowie	11	19
27.07.2018	Ocena wniosków o wybór operacji w ramach działania 19.2, w ramach PROW 2014-2020 (szkolenie z UMWM)	Ośrodek Promowania i Wspierania Przedsiębiorczości Rolnej w Sandomierzu	11	19
10.12.2018	Zasady oceny i wyboru projektów do finansowania	Zarząd Stowarzyszenia LGD „Podbabiogórze”	10	18

Jeśli chodzi o członków organów LGD to w analizowanym okresie uczestniczyli oni w 5 szkoleniach dotyczących zasad wdrażania Strategii RLKS, zasad oceny i wyboru projektów do finansowania oraz oceny wniosków. W każdym szkoleniu uczestniczyło około 30 osób, w tym około 10 członków Zarządu LGD oraz około 20 członków Rady LGD.

Tabela 13. Realizacja planu komunikacji.

Działanie komunikacyjne	Nazwa wskaźnika	Docelowa wartość wskaźnika	Wartość wskaźnika osiągnięta na dzień:					
			31.12. 2016	31.12. 2017	31.12. 2018	31.12. 2019	31.12. 2020	31.05. 2021
Kampania informacyjna nt. głównych założeń LSR na lata 2014-2020	Liczba zorganizowanych kampanii informacyjnych	1	1	1	1	1	1	1
Kampanie promujące LSR w kolejnych latach	Liczba zorganizowanych kampanii promujących LSR	6	1	2	3	4	5	6
Kampanie związane z ogłoszeniami konkursów i organizowanymi spotkaniami szkoleniowo-warsztatowymi i doradczymi	Liczba zorganizowanych kampanii związanych z ogłoszeniami konkursów i organizowanymi spotkaniami szkoleniowo-warsztatowymi i doradczymi	6	1	2	3	4	5	6
Kampanie kierowane do poszczególnych grup beneficjentów	Liczba zorganizowanych kampanii kierowanych do poszczególnych grup beneficjentów	6	1	2	3	4	5	6
Kampanie promocyjne LGD	Liczba zorganizowanych kampanii promujących LGD	7	0	1	2	3	4	5
Komunikacja wewnętrzna	Liczba komunikacji wewnętrznych	8	1	2	3	4	5	6
Monitoring	Liczba przeprowadzonych monitoringów	8	0	2	3	4	5	6
Ewaluacja	Liczba przeprowadzonych ewaluacji	3	0	1	2	2	3	3

Jednym z najistotniejszych zadań realizowanych przez zespół biura LGD są działania komunikacyjne. Od ich skuteczności w dużej mierze zależy powodzenie ogłaszanych naborów, których sukces mierzyć można liczbą składanych wniosków o przyznanie wsparcia na realizację operacji. Cel nadrzędny analizowanego planu komunikacji został sformułowany następująco: Komunikacja wspomaga wykorzystanie środków dla realizacji celów rozwojowych LSR Podbabiogórza, tworząc korzystną atmosferę społeczną dla wdrażania PROW 2014-2020 (Leader) i dla budowania pozytywnego wizerunku obszarów wiejskich, jako miejsca zamieszkania i pracy oraz dla upowszechniania modelu partnerstwa dla zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich, w tym korzyści wynikających z EFRROW.

Cele szczegółowe sformułowano następująco:

1. Komunikacja zapewnia mieszkańcom informację na temat projektów współfinansowanych z PROW (Leader) i partnerstwie LGD;
2. Komunikacja aktywizuje mieszkańców w ubieganiu się o wsparcie z PROW (Leader);
3. Komunikacja wspiera beneficjentów w procesie przygotowania i realizacji projektów;
4. Komunikacja zapewnia akceptację społeczności lokalnej dla działań rozwojowych LGD.

W ramach planu komunikacyjnego zaprojektowano następujące działania:

- kampania informacyjna nt. głównych założeń LSR na lata 2014-2020;
- kampanie promujące LSR w kolejnych latach;
- kampania informacyjna nt. konkursów w ramach LSR;
- kampanie kierowane do poszczególnych grup beneficjentów;
- kampanie promocyjne LGD;
- działania ciągłe: komunikacja wewnętrzna partnerów LGD oraz monitoring i ewaluacja.

Kampanie zaprojektowane w planie komunikacyjnym realizowano wykorzystując różne kanały komunikacji: strona www LGD oraz strony gmin i instytucji samorządowych gmin wchodzących w skład LGD, media społecznościowe, ulotki, plakaty, komunikaty do lokalnych mediów, biuletyn LGD, spotkania informacyjne, przekazywanie informacji za pośrednictwem podmiotów działających w środowisku lokalnym (instytucji pomocy społecznej, świetlic terapii zajęciowej, parafii, instytucji samorządowych), udział w programach radiowych i telewizyjnych (nieodpłatnie) i inne specyficzne metody działania dostosowane do poszczególnych grup odbiorców.

Zaprojektowane działania komunikacyjne kierowane były do szerokiego grona odbiorców:

- ogółu społeczeństwa;
- beneficjentów wsparcia i potencjalnych beneficjentów;
- grup defaworyzowanych (młodzi bez pracy, kobiety +45, mieszkańcy bez pracy +50, matki z dziećmi);
- mediów z obszaru LGD;

- instytucji i organizacji z obszaru LGD: organizacji pozarządowych (w tym organizacji zajmujących się kwestiami środowiska naturalnego), urzędów gmin i powiatu i ich jednostek, lokalnych liderów, w tym sołtysów, partnerów gospodarczych, doradców wspierających potencjalnych beneficjentów oraz beneficjentów PROW.

Tabela 14. Harmonogram działań komunikacyjnych i ich realizacja.

DZIAŁANIE/wartość docelowa wskaźnika	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Kampania informacyjna nt. głównych założeń LSR na lata 2014-2020/ 1 kampania	1	1	1	1	1	1		
Kampanie promujące LSR w kolejnych latach/ 6 kampanii	1	2	3	4	5	6		
Kampanie związane z ogłoszeniami konkursów i organizowanymi spotkaniami szkoleniowo-warsztatowymi i doradczymi/ 6 kampanii	1	2	3	4	5	6		
Kampanie kierowane do poszczególnych grup beneficjentów/ 6 kampanii	1	2	3	4	5	6		
Kampanie promocyjne LGD/ 7 kampanii	0	1	2	3	4	5		
Komunikacja wewnętrzna/ 8 edycji	1	2	3	4	5	6		
Monitoring/ 8 edycji	0	2	3	4	5	6		
Ewaluacja/ 3 edycje	0	1	2	2	3	3		

Jak wskazuje tabela nr 16 działania komunikacyjne były realizowane w zdecydowanej zgodzie z planem, 5 spośród 8 z nich został zrealizowanych w 100%:

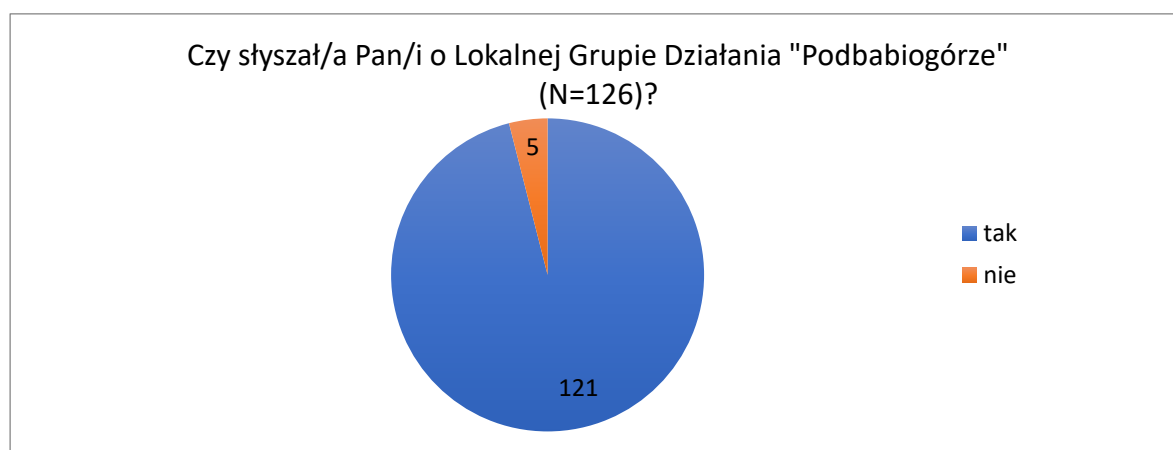
- 1 kampania informacyjna nt. głównych założeń LSR na lata 2014-2020,
- 6 kampanii promujących LSR w kolejnych latach,
- 6 kampanii związanych z ogłoszeniami konkursów i organizowanymi spotkaniami szkoleniowo-warsztatowymi i doradczymi,
- 6 kampanii kierowanych do poszczególnych grup beneficjentów,
- 3 ewaluacje.

W ramach planu komunikacji do zrealizowania pozostały jeszcze 2 kampanie promocyjne LGD, 2 tury komunikacji wewnętrznych oraz 2 tury monitoringów. Warty podkreślenia jest fakt, że działania komunikacyjne realizowane były zgodnie z planem i cechowały się dużą systematycznością. Pozytywnym działaniem, które zdecydowanie warto kontynuować w przyszłości jest monitoring i ewaluacja działań komunikacyjnych, które zostały przewidziane w planie komunikacyjnym. Monitoring pozwala na bieżąco diagnozować postęp w osiąganiu założonych wartości wskaźników i podejmować działania zaradcze w razie problemów, natomiast ewaluacja pozwala lepiej dostosować przyjęte metody do celów i odbiorców. Jak się przekonamy, przechodząc do opisu wyników badania ankietowego wśród mieszkańców obszaru, przyjęta strategia komunikacyjna i realizowane w jej trakcie monitoring i ewaluacja pozwoliły zrealizować działania komunikacyjne w najwyższym stopniu dostosowane do odbiorców.

Jak wskazuje zespół LGD, sztandarowym działaniem komunikacyjnym były stoiska działające w trakcie lokalnych imprez realizowanych we wszystkich 9 gminach wchodzących w skład LGD. Zespół uczestniczył również w targach agroturystycznych, w dwuletnich odstępach czasu realizował ewaluację oraz realizował kampanie ze wsparciem doradczym. Pandemia spowodowała konieczność modyfikacji tych działań, w wyniku których zespół przygotował pakiety doradcze dystrybuowane potencjalnym beneficjentom wsparcia, co należy uznać za dobrą praktykę. Pakiet doradczy składa się z informatorów dotyczących zasad przyznawania pomocy w ramach rozpoczynania i rozwoju działalności gospodarczej wraz z harmonogramem przyznawania wsparcia, procedur naboru, umowy, grup defaworyzowanych na obszarze LGD, SWOT, kryteria oceny wniosków, kosztorys, karty ocen itd.

Spotkania bezpośrednie są bardzo mocno wykorzystywanym przez zespół LGD sposobem komunikacji. Sprzyja to budowaniu relacji z członkami społeczności lokalnej. Wykorzystywane są jednak także techniki komunikacji zapośredniczonej przez komputer: media społecznościowe, strona www LGD.

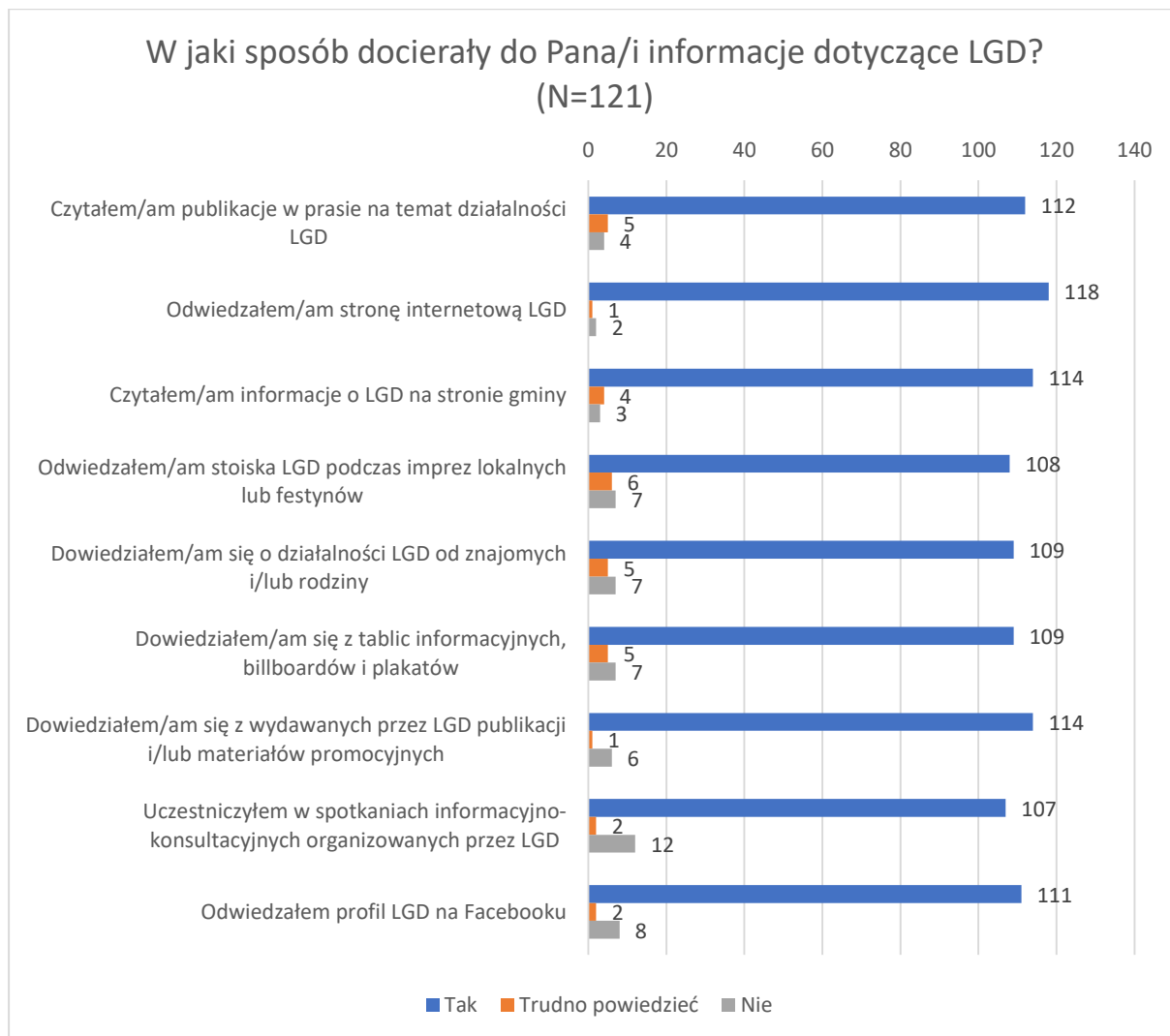
Wykres 10. Czy słyszał/a Pan/i o LGD "Podbabiogórze"?

Źródło: Badania własne.

Jak wspomniano powyżej, skuteczność realizowanych działań komunikacyjnych potwierdzają opinie mieszkańców obszaru LGD uczestniczący w badaniu ankietowym – 121 spośród 126 ankietowanych osób potwierdza, że słyszało o Lokalnej Grupie Działania „Podbabiogórze”.

Wykres 11. W jaki sposób docierały do Pana/i informacje dotyczące LGD?

Źródło: Badania własne.

Co ciekawe, wszystkie ujęte w ankiecie kanały komunikacji były równie często wskazywane jako źródła informacji o LGD. Ponad 100 badanych mieszkańców wskazało:

- stronę www LGD – 118,
- strony gmin wchodzących w skład LGD oraz publikacje lub materiały promocyjne wydawane przez LGD – po 114,
- publikacje w prasie na temat działalności LGD – 112,
- profil LGD na FB – 111,
- znajomych lub rodzinę oraz tablice informacyjne, billboardy i plakaty – 109,
- stoiska LGD podczas imprez lokalnych lub festynów - 108,

- spotkania informacyjno-konsultacyjne – 107.

Jak wynika z powyższego zestawienia, wszystkie kanały komunikacyjne wykorzystywane przez LGD były równie istotne w prowadzonych działaniach. Rezygnacja z któregokolwiek z nich mogłaby znacząco zawęzić grupę odbiorców przekazu. Pokazuje to również, że działania komunikacyjne zostały bardzo dobrze zaprojektowane i dostosowane do poszczególnych grup odbiorców i ich potrzeb.

Tabela 15. Doradztwo świadczone przez Biuro LGD.

	Dane na dzień					
	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2018	31.12.2019	31.12.2020	31.05.2021
Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa w biurze	40	100	124	81	56	36
Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa udzielonych telefonicznie	80	60	90	70	100	40
Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa mailowo/przez Internet	10	15	10	15	20	12
Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa (suma wierszy powyżej)	130	175	224	166	176	88

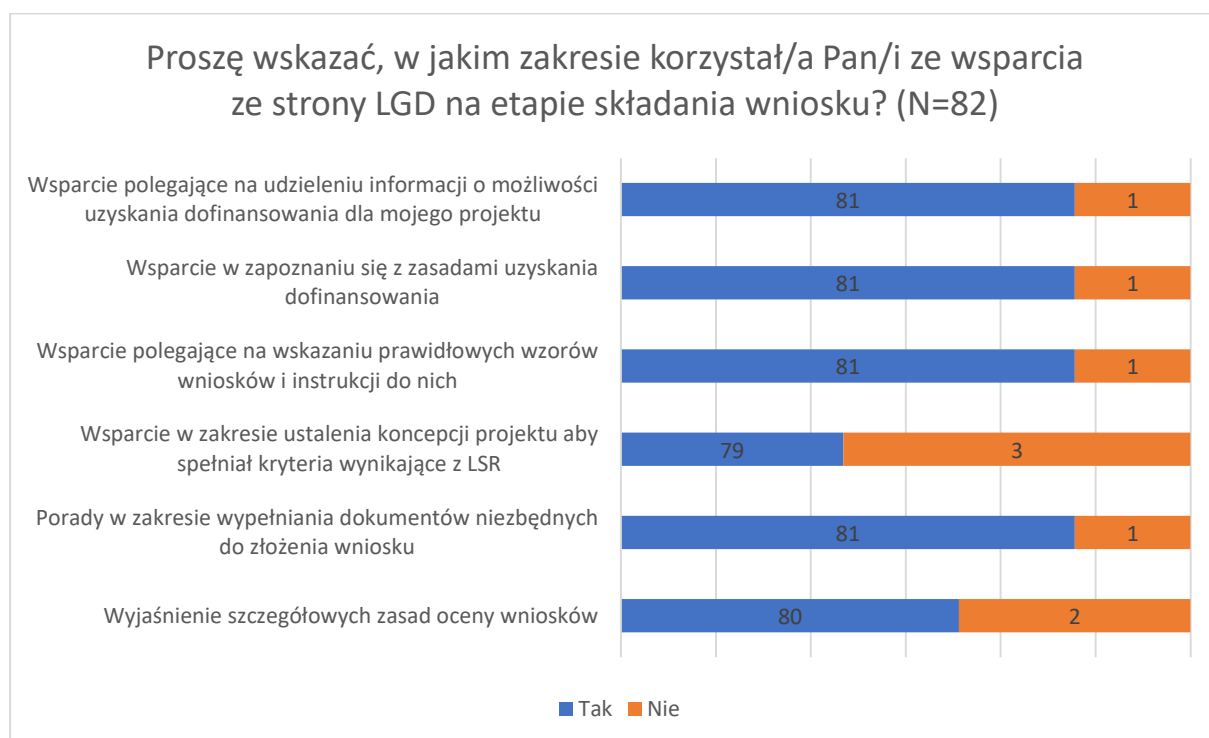
Źródło: Badania własne.

Doradztwo realizowane w Biurze LGD odbywa się w ramach dyżurów wsparcia doradczego, punktów informacyjnych prowadzonych dla wnioskodawców oraz konsultacji indywidualnych z potencjalnymi wnioskodawcami. W trakcie doradztwa szczegółowo omawiana jest procedura oceny i wyboru wniosków. Odbiorcy wsparcia doradczego po każdej sesji doradczej wypełniają kartę doradztwa, w której oceniają zrealizowaną usługę, co jest zdecydowanie pozytywnym działaniem, pozwalającym na bieżąco monitorować jakość realizowanych usług oraz ewentualne obszary wymagające jeszcze poprawy. Takie monitorowanie zadowolenia ze świadczonych porad pozwala ponadto na maksymalne dostosowanie usługi do potrzeb jej odbiorców. W oparciu o zebrane karty oraz wykazy usług gromadzone przez zespół dokonywana jest cyklicznie ewaluacja wsparcia oferowanego beneficjentom przez zespół LGD. Jest to działanie, które świadczący o dbałości zespołu o wysoką jakość realizowanych usług i które zdecydowanie można określić mianem dobrej praktyki.

Liczba porad udzielonych przez Biuro LGD jest stosunkowo duża, co przedstawiono w tabeli powyżej. Trzeba podkreślić, że porady telefoniczne polegały w szczególności na udzielaniu informacji na temat możliwości uzyskania pomocy. Najintensywniej wsparcie doradcze realizowane było w latach 2017-2018, później liczba udzielonych porad nieco spadła. Uwagę zwraca wzrost liczby porad telefonicznych i internetowych w 2020 r., co spowodowane było ogólnokrajowym lockdownem.

Jak podkreślają pracownicy Biura LGD, mieszkańcy obszaru bardzo chętnie korzystają z doradztwa. Zależy im na uzyskaniu pełnej, rzetelnej informacji, która następnie przełoży się na prawidłowe przygotowanie dokumentacji niezbędnej do złożenia w naborze. Potencjalni beneficjenci preferują porady udzielane telefonicznie, a trend ten nasilił się zwłaszcza w 2020 r., w którym ze względu na pandemię ogłoszono ogólnokrajowy lockdown. Należy podkreślić, że jakość wniosków składanych w naborach przez osoby korzystające z doradztwa jest dostrzegalnie lepsza od wniosków składanych przez osoby, które z niego nie korzystały.

Wykres 12. Proszę wskazać, w jakim zakresie korzystał/a Pan/i ze wsparcia ze strony LGD na etapie składania wniosku?

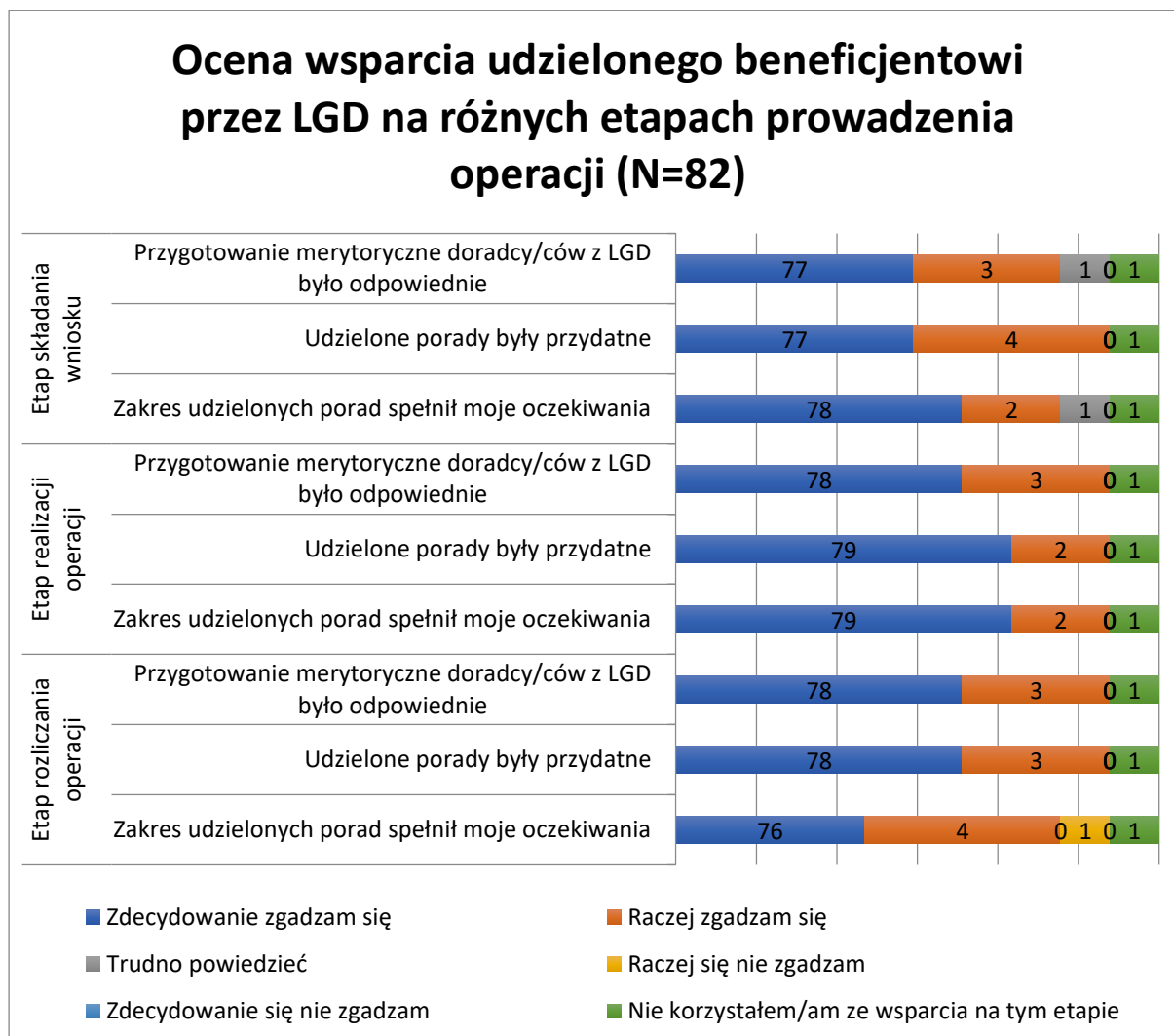
Źródło: Badania własne.

Jak wykazały przeprowadzone badania ankietowe, prawie wszyscy beneficjenci w nich uczestniczący (81 spośród 82 osób) korzystali ze wsparcia LGD w zakresie:

- udzielania przez LGD informacji o możliwości uzyskania dofinansowania dla danego projektu,
- zapoznania się z zasadami uzyskania dofinansowania,
- wskazania prawidłowych wzorów wniosków i instrukcji do nich,
- porady w zakresie wypełniania dokumentów niezbędnych do złożenia wniosku.

Tylko jedna osoba mniej korzystała z doradztwa w zakresie wyjaśnienia szczegółowych zasad oceny wniosków, a dwie osoby mniej korzystały ze wsparcia o zakresie ustalania koncepcji projektu, aby spełniał kryteria wynikające z LSR.

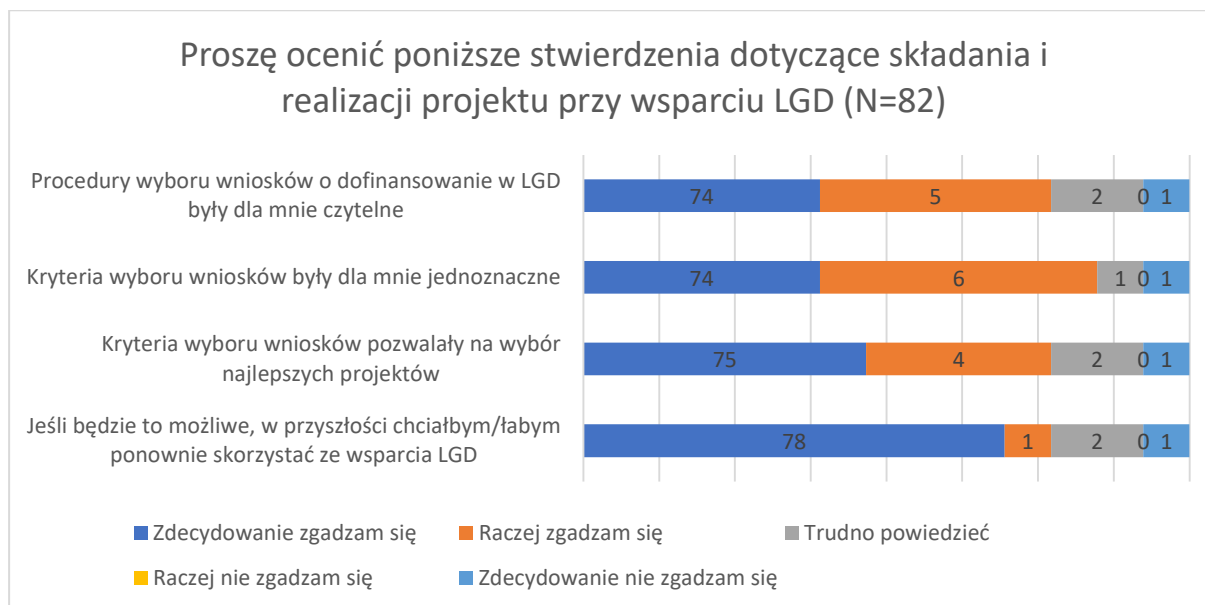
Wykres 13. Ocena wsparcia udzielonego beneficjentom przez LGD na różnych etapach prowadzenia operacji.

Źródło: Badania własne,

Na wszystkich etapach realizacji operacji prawie wszyscy beneficjenci uczestniczących w badaniu. 80-81 spośród 82 uczestników zgadzało się z twierdzeniami dotyczącymi odpowiedniego przygotowania merytorycznego doradców, przydatności udzielonych porad oraz ich zakresu spełniającego oczekiwania. Jest to rewelacyjny wynik.

Wykres 14. Prozę ocenić poniższe stwierdzenia dotyczące składania i realizacji projektu przy wsparciu LGD.

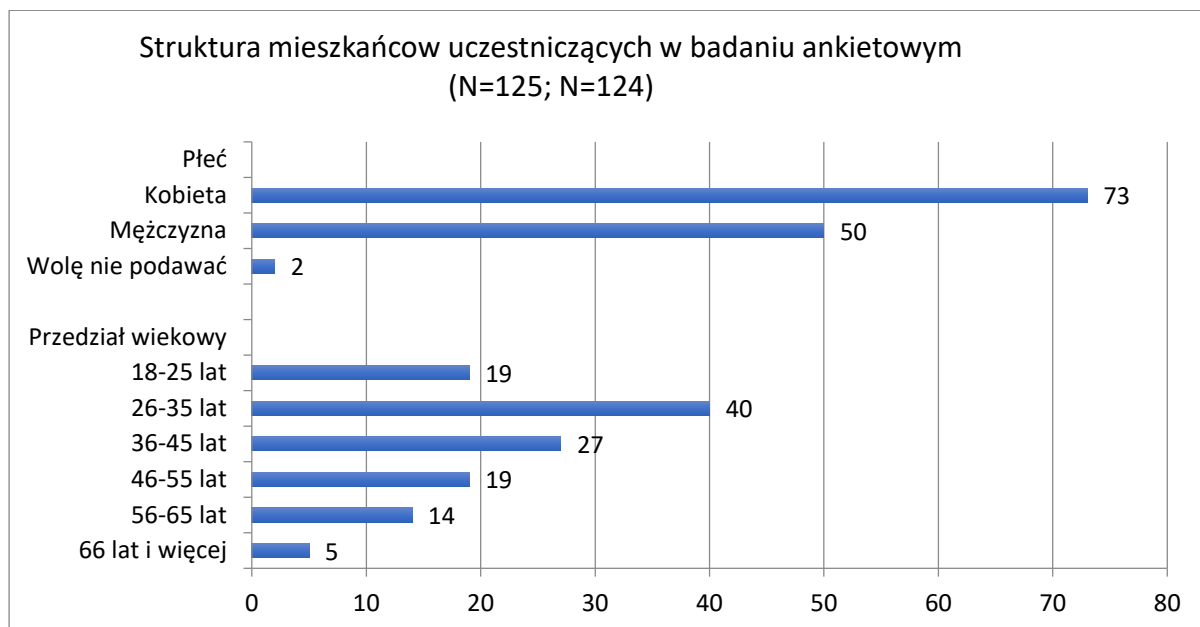
Źródło: Badania własne.

Wsparcie doradcze oferowane przez LGD należy ocenić pozytywnie, również ze względu na fakt, że 79 spośród 82 beneficjentów uczestniczących w badaniu w przyszłości ponownie chciałoby skorzystać ze wsparcia LGD. Należy przy tym zaznaczyć, że 1 osoba nie korzystała ze wsparcia, a dwóm kolejnym osobom trudno było ocenić, czy skorzystałyby ze wsparcia w przyszłości. W badanej grupie nie było ani jednej osoby, która zadeklarowała brak chęci do ponownego skorzystania ze wsparcia LGD.

5.6. Zmiany na obszarze objętym RLKS w ocenie członków lokalnej społeczności

Istotnym elementem oceny realizacji Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność jest analiza opinii mieszkańców na temat zmian zachodzących na obszarze nią objętym. W ramach ewaluacji zrealizowano badanie ankietowe na grupie 126 mieszkańców obszaru LGD. Struktura badanej grupy zaprezentowana jest na wykresie nr 14.

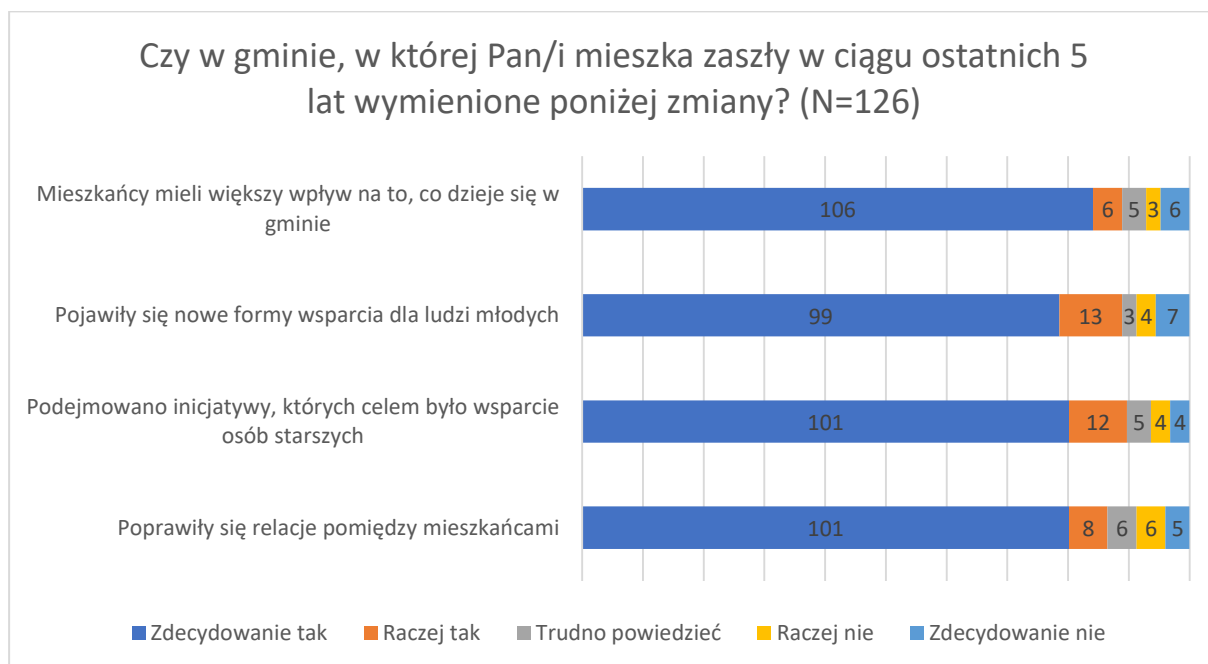
Wykres 15. Struktura mieszkańców uczestniczących w badaniu ankietowym.

Źródło: Badania własne.

W badaniu wzięły udział 73 kobiety, 50 mężczyzn, 2 osoby, które zdecydowały nie podawać swojej płci oraz 1 osoba, która nie odpowiedziała na pytanie o płeć. Najlichniesz grupą wiekową wśród badanych były osoby w wieku pomiędzy 26 a 35 rokiem życia – 40 badanych oraz w wieku od 36 do 45 lat – 27 respondentów. Po 19 badanych było w wieku 18 do 25 lat i 46 do 55 lat, 14 badanych miało 56 do 65 lat, a 5 uczestników badania liczyło 65 lat i więcej.

Wykres 16. Czy w gminie, w której Pani mieszka zaszły w ciągu ostatnich 5 lat wymienione poniżej zmiany?

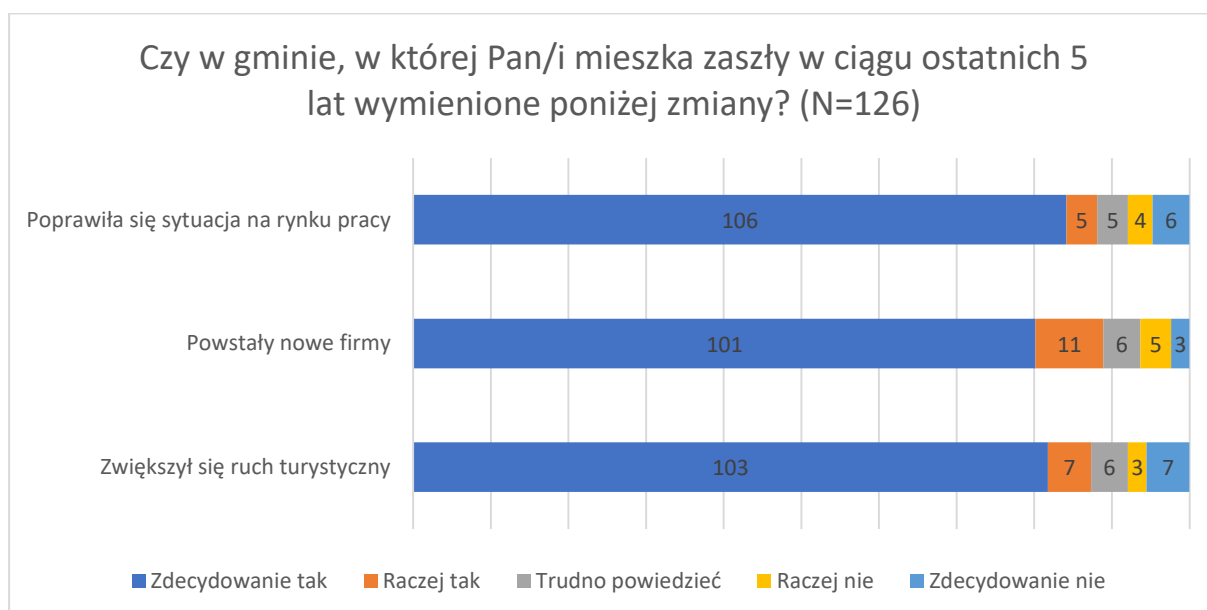
Źródło: Badania własne.

Zdecydowana większość uczestników badania dostrzegła zmiany we wszystkich obszarach, o które byli pytani:

- podejmowanie inicjatyw, których celem było wsparcie osób starszych – 113 wskazań,
- większy wpływ mieszkańców na to, co dzieje się w gminie – 112 wskazań,
- nowe formy wsparcia dla ludzi młodych – 112 wskazań,
- poprawa relacji pomiędzy mieszkańcami – 109 wskazań.

Grupa około 8 – 11 mieszkańców uczestniczących w badaniu nie dostrzega zmian w żadnym z powyżej wskazanych obszarów.

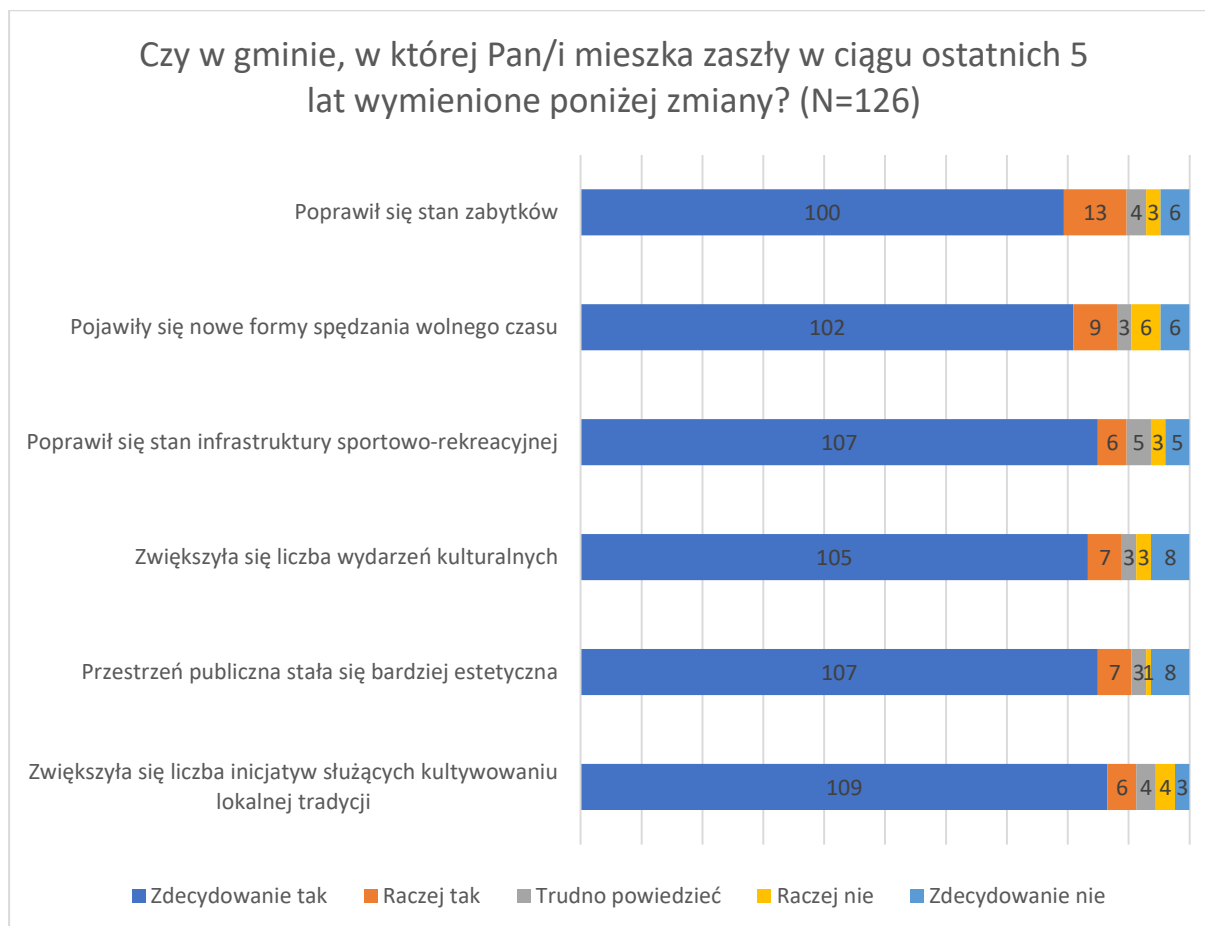
Wykres 17. Czy w gminie, w której Pan/i mieszka zaszyły w ciągu ostatnich 5 lat wymienione poniżej zmiany? (N=126)

Źródło: Badania własne.

W sferze przedsiębiorczości, podobnie, jak w przypadku zmian dostrzeganych na obszarze poszczególnych gmin, zdecydowana większość mieszkańców wskazywała głównie na pozytywne zjawiska. Większość uczestniczących w badaniu dostrzegła powstanie nowych firm na terenie LGD (112 wskazań) oraz poprawę sytuacji na rynku pracy (111 wskazań). Zważywszy na dane GUS, które wskazują wzrost liczby zatrudnionych mieszkańców gmin zrzeszonych w LGD oraz spadek stopy bezrobocia można wnioskować, że działania podejmowane w ramach realizacji Strategii RLKS przyczyniły się do poprawy sytuacji na rynku pracy na obszarze LGD. Ponadto, 110 mieszkańców uczestniczących w badaniu dostrzegła również zwiększenie ruchu turystycznego na obszarze LGD.

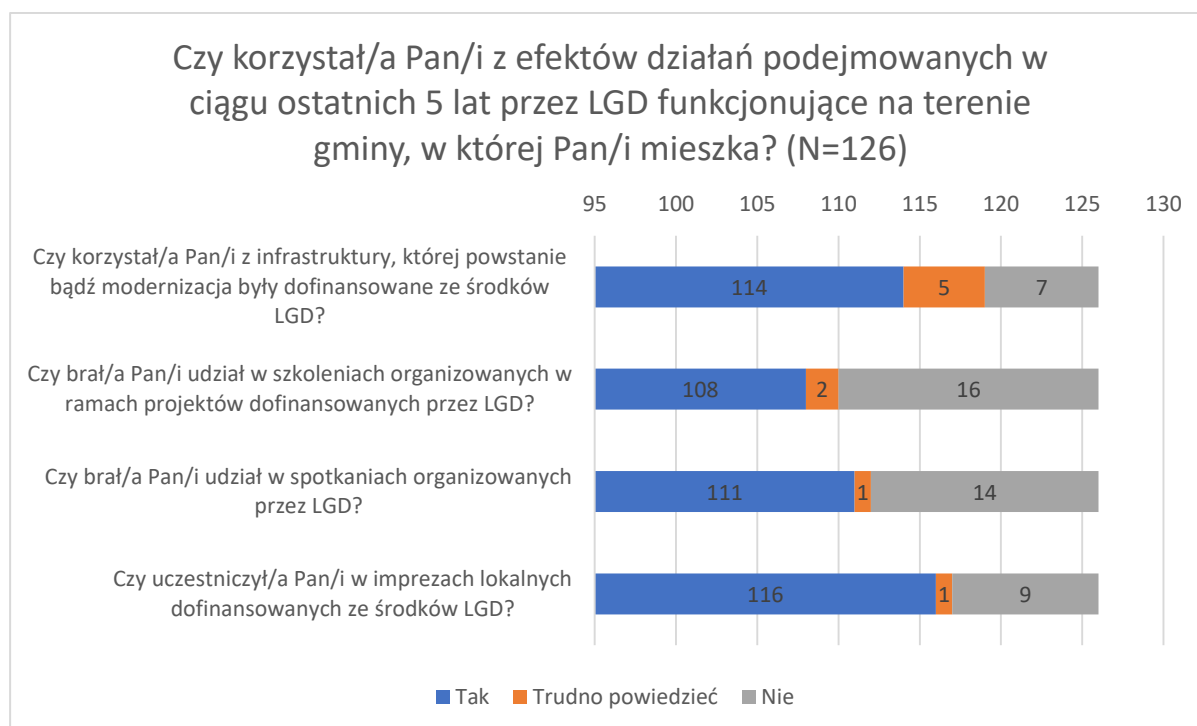
Wykres 18. Czy w gminie, w której Pan/i mieszka zaszły w ciągu ostatnich 5 lat wymienione poniżej zmiany?

Źródło: Badania własne.

Poza zwiększeniem ruchu turystycznego uczestnicy badania dostrzegli również znaczące zmiany w obszarze turystyki, kultury i rekreacji – zdecydowana większość mieszkańców biorących udział w badaniu dostrzegła zmiany we wszystkich obszarach wskazanych w ankiecie. Zwiększenie liczby inicjatyw służących kultywowaniu lokalnej tradycji dostrzegło 115 badanych, 114 osób zwróciło uwagę na zwiększenie elastyczności przestrzeni publicznej, a 113 badanych wskazało poprawę stanu zabytków oraz infrastruktury sportowo-rekreacyjnej. Zwiększenie liczby wydarzeń kulturalnych dostrzegło 112 badanych, a poprawę stanu zabytków – 111 respondentów. Grupa około 7 – 12 osób – uczestników badania nie dostrzegła zmian w powyższych obszarach.

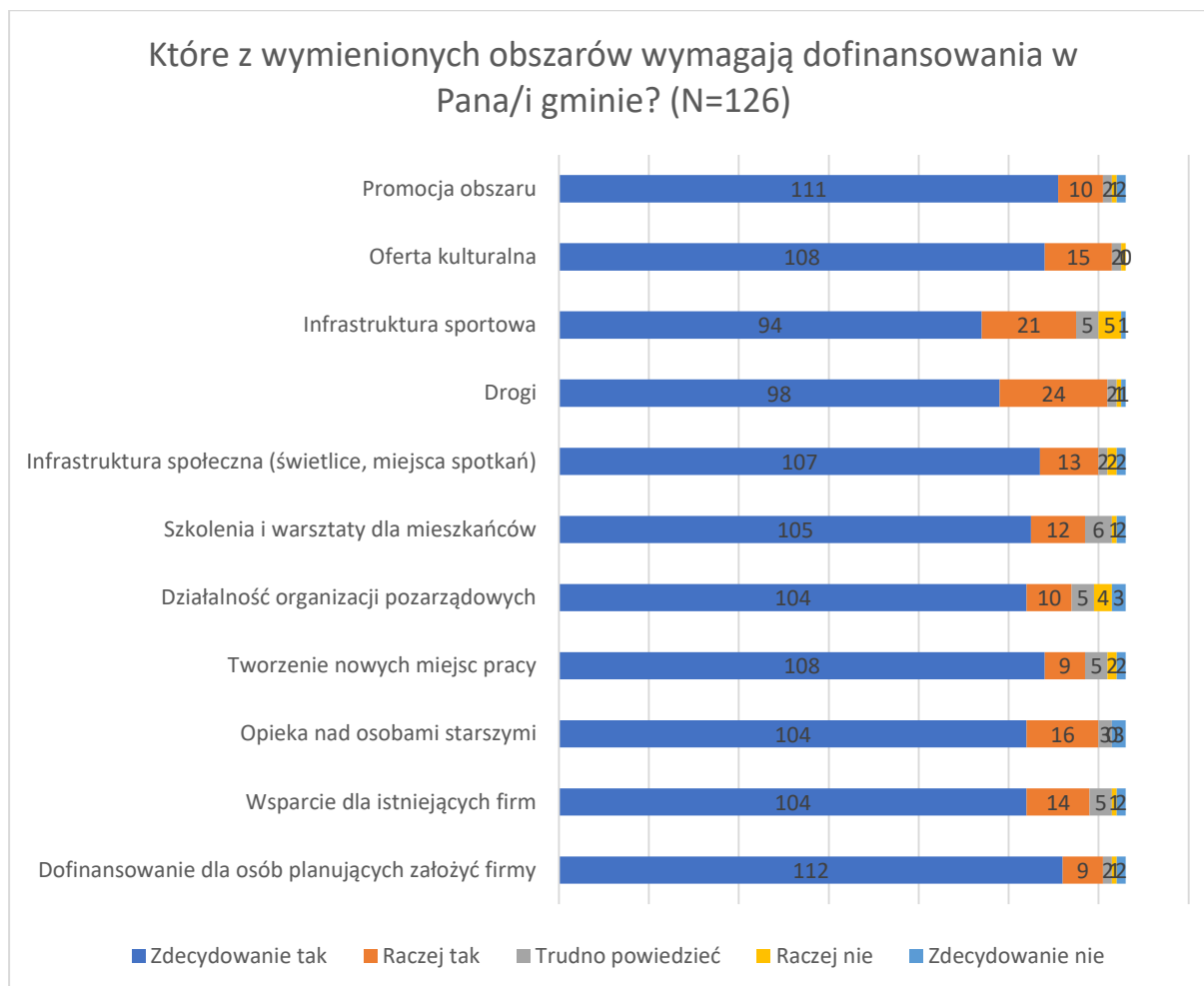
Wykres 19. Czy korzystał/a Pan/i z efektów działań podejmowanych w ciągu ostatnich 5 lat przez LGD funkcjonujące na terenie gminy, w której Pan/i mieszka?

Źródło: Badania własne.

Istotną kwestią jest świadomość mieszkańców w zakresie efektów przedsięwzięć zrealizowanych w ramach Strategii RLKS. Najwięcej uczestników badania, 116 osób, wskazało, że uczestniczyło w imprezach lokalnych dofinansowanych ze środków LGD, 114 badanych korzystało z infrastruktury, której powstanie bądź modernizacja były dofinansowane ze środków LGD, a 111 uczestników brało udział w spotkaniach organizowanych przez LGD. Stosunkowo najmniej osób, 108, brało udział w szkoleniach organizowanych w ramach projektów dofinansowanych przez LGD. Zważywszy na powyższe wyniki należy pozytywnie ocenić działania podejmowane przez LGD – mieszkańcy nie tylko uczestniczą w proponowanych aktywnościach, ale również są świadomi, że ich organizatorem jest LGD. Świadczy to również o dobrej komunikacji LGD ze społecznością lokalną i skuteczności wykorzystywanych kanałów komunikacyjnych.

Wykres 20. Które z wymienionych obszarów wymagają dofinansowania w Pana/i gminie?

Źródło: Badania własne.

Mieszkańcy uczestniczący w badaniu mieli również szansę wypowiedzieć się na temat działań, które ich zdaniem powinny być dofinansowane w przyszłości. W ocenie uczestników badania należy w przyszłości kontynuować przede wszystkim finansowanie projektów rozszerzających ofertę kulturalną (123 wskazania), poprawiających infrastrukturę drogową (122 wskazania), a także polegających na przyznaniu dofinansowania dla osób planujących założenie działalności gospodarczej oraz projektów promujących obszar (po 121 wskazania). Opieka nad osobami starszymi oraz inwestycje w infrastrukturę społeczną (światlice, miejsca spotkań) wymagają finansowania w przyszłości w ocenie 120 mieszkańców uczestniczących w badaniu. Wsparcie dla istniejących firm oraz tworzenie miejsc pracy jest istotne dla odpowiednio 118 i 117 badanych, podobnie, jak szkolenia i warsztaty dla mieszkańców (117 osób). W ocenie 115 badanych należy w przyszłości inwestować w infrastrukturę sportową, a w ocenie 114 dofinansowania wymaga działalność organizacji pozarządowych.

Powyższe wskazania mieszkańców uczestniczących w badaniu potwierdzają słuszność celów i kierunków przyjętych w Strategii RLKS sformułowanych w ramach celów głównych:

1. Włączenie społeczności lokalnej w poprawę jakości życia i stanu dziedzictwa kulturowego Podbabiogórze,
2. Wzrost konkurencyjności gospodarczej, w tym branży turystycznej Podbabiogórze,
3. Aktywizacja mieszkańców do przeciwdziałania negatywnym zjawiskom społecznym i środowiskowym,
4. Wzmocnienie więzi i współpracy społeczności Podbabiogórze.

6. Odpowiedzi na pytania badawcze

Przeprowadzone badania obejmujące analizę danych zastanych, badania ankietowe oraz badania jakościowe pozwoliły na zgromadzenie szerokiego zestawu danych opisujących działalność LGD „Podbabiogórze” w ramach wdrażania Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność. Wyniki badania omówione w rozdziale 5 pozwalają na udzielenie odpowiedzi na pytania badawcze zawarte w Wytycznych Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi nr 3/5/10§7 w zakresie monitoringu i ewaluacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

6.1. Ocena wpływu na główny cel LSR

Analizy przeprowadzone na potrzeby ewaluacji pozwalają pozytywnie ocenić wpływ przedsięwzięć realizowanych przez LGD na osiągnięcie założonych celów zdefiniowanych w Strategii RLKS. Przewidywała ona osiągnięcie 4 celów ogólnych:

- 1. Cel ogólny I** Włączanie społeczności lokalnej w poprawę jakości życia i stanu dziedzictwa kulturowego Podbabiogórze,
- 2. Cel ogólny II** Wzrost konkurencyjności gospodarczej w tym branży turystycznej Podbabiogórze,
- 3. Cel ogólny III** Aktywizacja mieszkańców do przeciwdziałania negatywnym zjawiskom społecznym i środowiskowym,
- 4. Cel ogólny IV** Wzmocnienie więzi i współpracy społeczności Podbabiogórze.

W ramach celu I realizowano działania mające na celu ochronę i promocję dziedzictwa kulturowego, wzmocnienie podbabiogórskiej i produktów lokalnych, tworzenie warunków do kultury sportu i rekreacji oraz rozwój oferty kulturalnej. W ramach celu II rozwijano infrastrukturę i ofertę turystyczną i rekreacyjną, wzmacniano promocję i integrację turystyczną obszaru oraz rozwijano konkurencyjność gospodarczą szczególnie w zakresie innowacji i nowych technologii. Cel III był realizowany poprzez działania w zakresie zmniejszenia barier społecznych dla grup defaworyzowanych, podnoszenia świadomości mieszkańców dotyczących zagrożeń dla młodych ludzi oraz ochrony środowiska i zmian klimatu. Natomiast w celu IV w szczególności podnoszono kwalifikacje zespołu wdrażającego, aktywizowano społeczność w zakresie RLKS, nawiązywano i rozwijano współpracę pomiędzy lokalnymi grupami działania oraz rozwijano obszar Podbabiogórze przy wykorzystaniu lokalnych walorów.

Przedsięwzięcia realizowane przez LGD przyniosły szereg pozytywnych zmian dostrzeganych przez społeczność lokalną. Mieszkańcy uczestniczący w badaniu zwrócili uwagę w szczególności na:

- podejmowanie inicjatyw, których celem było wsparcie osób starszych – 113 wskazań,
- większy wpływ mieszkańców na to, co dzieje się w gminie – 112 wskazań,

- nowe formy wsparcia dla ludzi młodych – 112 wskazań,
- poprawa relacji pomiędzy mieszkańcami – 109 wskazań.

Należy podkreślić, że chętnie korzystali z działań realizowanych przez LGD. Najwięcej uczestników badania, 116 osób, wskazało, że uczestniczyło w imprezach lokalnych dofinansowanych ze środków LGD, 114 badanych korzystało z infrastruktury, której powstanie bądź modernizacja były dofinansowane ze środków LGD, a 111 uczestników brało udział w spotkaniach organizowanych przez LGD. Stosunkowo najmniej osób, 108, brało udział w szkoleniach organizowanych w ramach projektów dofinansowanych przez LGD. Zważywszy na powyższe wyniki należy pozytywnie ocenić działania podejmowane przez LGD – mieszkańcy nie tylko uczestniczą w proponowanych aktywnościach, ale również są świadomi, że ich organizatorem jest LGD.

Ponadto, zapytani o działania, które powinny być dofinansowane w przyszłości w zdecydowanej większości - ponad 100 uczestników badania – wskazali: finansowanie projektów rozszerzających ofertę kulturalną, poprawiających infrastrukturę drogową, dofinansowujących założenie działalności gospodarczej oraz promujących obszar, opiekę nad osobami starszymi, inwestycje w infrastrukturę społeczną (światlice, miejsca spotkań), wsparcie dla istniejących firm, tworzenie miejsc pracy, szkolenia i warsztaty dla mieszkańców, inwestycje w infrastrukturę sportową oraz działalność organizacji pozarządowych. Powyższe wskazania mieszkańców uczestniczących w badaniu potwierdzają słuszność celów i kierunków przyjętych w Strategii RLKS sformułowanych w ramach celów głównych.

Podobnego zdania są przedstawiciele LGD, którzy zapytani o to, jakie przedsięwzięcia należałoby kontynuować w kolejnej Strategii, stwierdzili, że prawie wszystkie zaprojektowane działania trafiały w potrzeby i większość z nich należy kontynuować w kolejnej perspektywie finansowej. Jest to efektem wieloletniego doświadczenia związanego z realizacją poprzedniej strategii i wypracowaną już wizją i metodyką działania.

6.2. Ocena wpływu na kapitał społeczny

Jednym z kluczowych czynników determinujących skuteczność podejścia LEADER są zasoby wysokiej jakości kapitału społecznego w społeczności lokalnej. W literaturze przedmiotu możemy zetknąć się z różnymi ujęciami kapitału społecznego - funkcjonalnymi, strukturalnymi czy też uwzględniającymi paradygmat działania zbiorowego, kooperacji i sieci powiązań. Ze względu na immanentne cechy podejścia LEADER, oznaczającego w prostym tłumaczeniu "powiązania między działaniami na rzecz rozwoju gospodarki obszarów wiejskich", najważniejszą dla prowadzonych rozważań będzie definicja odwołująca się do działań zbiorowych, kooperacji i sieci powiązań. Zgodnie z tym ujęciem kapitał społeczny to moralno-społeczna infrastruktura współdziałania i koordynacji zachowań ludzkich, odnosząca się do cech społecznej organizacji je ułatwiających, albowiem zwiększa

zakres korzyści uzyskiwanych dzięki współpracy i wymianie społecznej i podnosi wydajność istniejących zasobów. Ponadto, buduje powiązania między ludźmi, nadaje im formalną i nieformalną organizację służącą stymulacji współpracy oraz skłania jednostkę do zachowania społecznie korzystnego. W tym podejściu kapitał społeczny składa się z 3 głównych elementów:

- wzorów współdziałania, społecznego uznania dla kooperacyjnych norm oraz wartości uzasadniających zachowania prospołeczne (np. dobro wspólne),
- sieci powiązań między jednostkami i grupami,
- aktywnych relacji między ludźmi: zaufania, zrozumienia, wspólnych wartości i wzorców zachowania.¹

Do rozwoju kapitału społecznego obszaru LGD przyczyniały się w szczególności przedsięwzięcia realizowane ramach celu IV. Wzmocnienie więzi i współpracy społeczności Podbabiogórza:

- P.IV.2.1. Zwiększenie wiedzy i umiejętności potencjalnych beneficjentów w zakresie wdrażania LSR,
- P.IV.3.1. Realizacja projektów współpracy LGD,
- P.IV.4.1. Promowanie obszaru działania LGD, lokalnych twórców i organizacji.

Ponadto, rozwojowi kapitału społecznego służyły również przedsięwzięcia podejmowane w ramach celu I i II: P.I.2.1. Tworzenie sieci dystrybucji produktów lokalnych i ich certyfikacja oraz P.II.2.1. Promocja, integrowanie i sieciowanie oferty turystycznej obszaru. Co istotne, społeczność lokalna w istotny sposób uczestniczyła w tworzeniu Strategii - 56 wnioskodawców uczestniczących w badaniu potwierdziło udział reprezentowanej przez siebie organizacji w tworzeniu Strategii. Ponadto, zdecydowana większość wnioskodawców po zakończeniu realizowaniu projektów dofinansowanych ze środków LGD projektu pozostaje w kontakcie z przedstawicielami Podbabiogórza: kontaktuje się telefonicznie, osobiście z przedstawicielami LGD, uczestniczy w organizowanych przez nich spotkaniach bądź kontaktuje się w inny sposób.

W ramach realizowanych projektów współpracy osiągnięto szereg korzyści w obszarze kapitału społecznego:

- nawiązano współpracę i zacieśniono więzi pomiędzy lokalnymi grupami działania,
- zwiększono aktywność mieszkańców,
- pobudzono integrację i zaangażowanie społeczne mieszkańców,
- zintegrowano promocję kilku obszarów,
- wspólnie wypracowano nowe metody współpracy i prezentowania lokalnych produktów – potraw regionalnych,

¹ Herbst, M. (red) *Kapitał ludzki i kapitał społeczny a rozwój regionalny*, Warszawa 2007, Wy. Scholar

- zainicjowano współpracę społeczności lokalnych w zakresie walorów kulturowych i tradycji kulinarnych różnych regionów,

Należy podkreślić, że zmiany zachodzące w społeczności lokalnej pod wpływem działań realizowanych przez LGD są dostrzegane przez samych mieszkańców - zwiększenie wpływu mieszkańców na to, co dzieje się w gminie oraz poprawę relacji między mieszkańcami wskazało odpowiednio 112 i 109 mieszkańców uczestniczących w badaniu wskazało powyższe zmiany w społeczności lokalnej.

W ramach rozwoju kapitału społecznego należy położyć większy nacisk na wzmacnianie sektora pozarządowego - silne organizacje pozarządowe mogą być niezastąpionymi partnerami w realizacji zaplanowanych przedsięwzięć, stymulatorami rozwoju społeczeństwa obywatelskiego i międzyinstytucjonalnej współpracy.

6.3. Przedsiębiorczość

Działania w obszarze przedsiębiorczości realizowane były w ramach celu III. Wzmocnienie konkurencyjności gospodarczej, w tym branży turystycznej Podbabiogórza, przedsięwzięcie P.II.3.1. Tworzenie i modernizowanie istniejących firm, szczególnie ukierunkowanych na innowacje i nowe technologie oraz ekologiczne rozwiązania obszaru LGD. Przedsięwzięcie cieszyło się największym zainteresowaniem w ramach wszystkich prowadzonych naborów – złożono 174 wnioski, z których 148 wybrano do dofinansowania i podpisano 39 umów. Jak podkreślają pracownicy LGD – realizacja Strategii pozwoliła na powstanie 32 nowych firm, wsparcie 10 już istniejących przedsiębiorstw oraz powstanie 62 nowe miejsca pracy.

Zmiany w obszarze rynku pracy dostrzegają również sami mieszkańcy. Większość mieszkańców uczestniczących w badaniu dostrzega powstanie nowych firm na terenie LGD (112 wskazań) oraz poprawę sytuacji na rynku pracy (111 wskazań). Zważywszy na dane GUS, które wskazują wzrost liczby zatrudnionych mieszkańców gmin zrzeszonych w LGD oraz spadek stopy bezrobocia można wnioskować, że działania podejmowane w ramach realizacji Strategii RLKS przyczyniły się do poprawy sytuacji na rynku pracy na obszarze LGD. Ponadto, 110 mieszkańców uczestniczących w badaniu dostrzegła również zwiększenie ruchu turystycznego na obszarze LGD.

Przedsięwzięcia związane z rozwojem przedsiębiorczości i oddziaływaniem na rynek pracy warto kontynuować w kolejnej perspektywie finansowej – cieszą się dużym zainteresowaniem mieszkańców i wpływają pozytywnie na lokalny rynek pracy. Finansowanie projektów zmierzających do założenia działalności gospodarczej, wsparcie dla istniejących firm oraz tworzenie nowych miejsc pracy jako istotne do dofinansowania w kolejnych latach uznała zdecydowana większość mieszkańców uczestniczących w badaniu ankietowym.

6.4. Turystyka i dziedzictwo kulturowe

W obszarze turystyki, rekreacji i dziedzictwa kulturowego LDG „Podbabiogórze” podejmowało szereg działań, w szczególności w ramach celu I i II, ale również IV:

1. **Cel ogólny I** Włączanie społeczności lokalnej w poprawę jakości życia i stanu dziedzictwa kulturowego Podbabiogórza;

Cele szczegółowe:

- I.1 Ochrona, promocja i ożywienie dziedzictwa kulturowego Podbabiogórza
- I.2 Wzmocnienie podbabiogórskiej marki i produktów lokalnych
- I.3 Podniesienie jakości życia mieszkańców Podbabiogórza poprzez tworzenie warunków do kultury, sportu i rekreacji
- I.4 Rozwój oferty aktywnego spędzania wolnego czasu na Podbabiogórze

2. **Cel ogólny II** Wzrost konkurencyjności gospodarczej w tym branży turystycznej Podbabiogórza;

Cele szczegółowe:

- II.1 Rozwój infrastruktury oraz oferty turystycznej i rekreacyjnej Podbabiogórza
- II.2 Wzmocnienie promocji i integracji turystycznej obszaru

3. **Cel ogólny IV** Wzmocnienie więzi i współpracy społeczności Podbabiogórza;

Cele szczegółowe:

- IV.4 Wykorzystanie lokalnych walorów dla rozwoju obszaru Podbabiogórza.

Wśród realizowanych przez LGD naborów przedsięwzięcia w obszarze turystyki, rekreacji i dziedzictwa kulturowego cieszyły się bardzo dużym zainteresowaniem:

- **P.I.1.1** Działania związane z dziedzictwem kulturowym oraz renowacja zabytków – 16 naborów, w tym granty i operacje własne – 55 złożonych wniosków, 48 wybrany i 46 podpisanych umów;
- **P.I.3.1** Inwestycje i wyposażenie związane z kultywowaniem tradycji, rekreacją i sportem – 14 naborów, w tym konkursy, operacje własne i granty – 52 złożone i wybrane wnioski, 37 podpisanych umów;
- **P.I.4.1** Organizacja przedsięwzięć związanych z sportem, rekreacją i kulturą – 12 naborów, w tym granty i operacje własne - 35 złożonych wniosków, 31 wybranych i 22 podpisane umowy
- **P.II.1.1** Modernizacja i budowa infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej – 14 naborów, w tym konkursy, operacje własne i granty – 27 złożonych wniosków, 24 wybrane, 13 podpisanych umów;
- **P.II.2.1:** Promocja, integrowanie i sieciowanie oferty turystycznej obszaru LGD – 8 naborów, w tym konkursy, operacje własne i granty – 15 złożonych wniosków, 10 wybrany i 8 podpisanych umów;

- **P.I.2.1:** Tworzenie sieci dystrybucji produktów lokalnych i ich certyfikacja – 2 operacje własne, umowy podpisano;

W ramach realizowanych przedsięwzięć doprowadzono do certyfikacji produktów lokalnych. W ich wyniku uruchomiono 5 procesów certyfikacyjnych, które doprowadziły do certyfikacji ponad 150 lokalnych produktów.

Ponadto, w obszarze kultury zrealizowano wiele operacji grantowych, w ramach których organizowano imprezy lokalne, wydawano publikacje, restaurowano zabytki znajdujące się na obszarze LGD, zakupiono stroje regionalne dla KGW, zakupiono wyposażenie dla orkiestr dętych OSP, realizowano warsztaty zespołów regionalnych. Wiele działań w obszarze dziedzictwa kulturowego było realizowanych w ramach operacji własnych, np. „Kredensy Podbabiogórskie” służące promocji produktów lokalnych. Szereg działań służących rozwojowi turystyki, zachowaniu dziedzictwa kulturowego i promocji lokalnych produktów realizowano również w ramach projektów współpracy.;

Istotne jest, że zmiany w powyższym zakresie są widoczne dla mieszkańców obszaru – 110 mieszkańców uczestniczących w badaniu dostrzegło zwiększenie ruchu turystycznego na obszarze LGD, zwiększenie liczby inicjatyw służących kultywowaniu lokalnej tradycji – 115 badanych, poprawę stanu zabytków oraz infrastruktury sportowo-rekreacyjnej – 113 badanych oraz zwiększenie liczby wydarzeń kulturalnych – 112 badanych.

6.5. Grupy defaworyzowane

Diagnoza opracowana na potrzeby RLKS pozwoliła na wyodrębnienie następujących grup defaworyzowanych:

- Młodzi ludzie bez pracy, narażeni na wykluczenie,
- Matki z dziećmi,
- Kobiety 45+,
- Starsi 60+,
- Uzależnieni (szczególnie młodzi).

Ponadto, grupami szczególnie istotnymi z punktu widzenia realizacji strategii byli: przedsiębiorcy oraz przyszli przedsiębiorcy, szczególnie w sektorze turystyki, podmioty działające w sferze kultury, sportu i rekreacji, przetwórcy lokalnych produktów.

Działania na rzecz poprawy sytuacji grup defaworyzowanych realizowano poprzez przedsięwzięcie P.III.1.1. Podnoszenie kompetencji grup defaworyzowanych ułatwiających im dostęp do rynku pracy w ramach celu III. Aktywizacja mieszkańców do przeciwdziałania negatywnym zjawiskom społecznym i środowiskowym.

Ponadto, działania na rzecz poprawy sytuacji grup defaworyzowanych były realizowane w ramach projektów współpracy:

- „Kulinarne Unikaty Chałup - Nowością Inspiracją Atrakcją” – KUCHNIA,
- "Polsko-Rumuński Szlak Lokalnych Kulinariów",
- "Rowerowe podróże od Podbabiogórza przez Wadovianę, Dolinę Karpia do Doliny Soły".

W kolejnej perspektywie finansowej istotne byłoby precyzyjne określenie wskaźników dotyczących udziału grup defaworyzowanych w poszczególnych przedsięwzięciach, co pozwoli na bieżące monitorowanie działań podejmowanych na rzecz poprawy ich sytuacji.

6.6. Innowacyjność

Definicja innowacyjności została określona wytycznymi Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi jako wdrożenie nowego na danym obszarze lub znacząco udoskonalonego produktu usługi, procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych. Innowacyjność w przedsięwzięciach realizowanych przez LGD dotyczyła w szczególności projektów współpracy.

Projekt „Kulinarne Unikaty Chałup - Nowością Inspiracją Atrakcją” – KUCHNIA, który miał na celu zachowanie dziedzictwa kulinarnego i promocję kuchni regionalnej poprzez utworzenie szlaku kulinarnego, wydanie map oraz przewodnika, wdrażał nowe na danym obszarze produkty i usługi oraz promował nowy sposób wykorzystania lokalnych zasobów historycznych i kulturowych. Projekt był nowatorski, ze względu na fakt, że zakładał utworzenie nowego szlaku kulinarnego, którego nie ma na obszarze działania 4 LGD uczestniczących w projekcie współpracy. Innowacyjność projektu polega ponadto na zintegrowanej promocji kilku obszarów oraz wspólnym wypracowaniu nowych metod współpracy i prezentowania lokalnych produktów – potraw regionalnych. Podkreślenia wymaga fakt, że promocja dziedzictwa kulturowego w tego rodzaju działaniach, tzn. poprzez szlak kulinarny nie była dotychczas stosowana na tak szeroką skalę na obszarze partnerów zaangażowanych w projekt.

Drugi projekt współpracy, mający charakter międzynarodowy, dotyczył wyznaczenia szlaku kulinarnego produktu lokalnego "Polsko-Rumuński Szlak Lokalnych Kulinariów". Innowacyjność projektu polega na nowatorskim sposobie wykorzystania lokalnych zasobów przez producentów lokalnych produktów kulinarnych w ramach nawiązanej polsko-rumuńskiej współpracy oraz rozwoju nowej usługi turystycznej – szlaku kulinarnego produktu lokalnego „Polsko-Rumuński Szlak Lokalnych Kulinariów”. W inny niż dotychczas sposób ma zostać zaangażowana lokalna społeczność wszystkich współpracujących LGD, co jeszcze bardziej podkreśla nowatorstwo tego projektu.

Trzeci projekt współpracy pn. "Rowerowe podróże od Podbabiogórza przez Wadovianę, Dolinę Karpia do Doliny Soły" polega na wyznaczeniu i budowie „miejsca przyjazne rowerzystom”,

wydanie mapy wspólnej dla wszystkich LGD oraz mapek indywidualnych z zaznaczonymi szlakami rowerowymi, ścieżkami przyrodniczymi, szlakami turystycznymi dla każdego partnera projektu. Podobnie, jak dwa wyżej opisane projekty, projekt również ma innowacyjny charakter rozumiany jako wdrożenie nowych na danym obszarze produktów lub rozwiązań znanych gdzie indziej, jednak mających nowatorski charakter na danym terenie – szlak promujący przyjazne miejsca rowerzystom jest działaniem dotychczas niespotykanym na obszarze partnerów projektu. Ponadto na terenie LGD powstaną innowacyjne w skali obszaru miejsca rekreacji dla dzieci i młodzieży – pumtrucki, czyli wyprofilowane tory rowerowe, które do tej pory nie występowały w żadnej z miejscowości objętej z terenu tego LGD.

6.7. Projekty współpracy

LGD „Podbabiogórze” w ramach Strategii RLKS rozpoczął realizację 2 projektów współpracy, a rozpoczęcie kolejnego zaplanowano na wrzesień 2021 r. Projektem, którego realizacja została zakończona w 2019 r. jest projekt pn. „Kulinarne Unikaty Chałup - Nowością Inspiracją Atrakcją” – KUCHNIA. Projekt realizowany był we współpracy z 3 Lokalnymi Grupami Działania i miał na celu zachowanie dziedzictwa kulinarnego i promocję kuchni regionalnej poprzez utworzenie szlaku kulinarnego, wydanie map oraz przewodnika. Projekt przyniósł szereg korzyści:

- nawiązanie współpracy i zacieśnianie więzi pomiędzy lokalnymi grupami działania,
- rozwój obszaru, w szczególności kierunku turystyki, rekreacji, kultury i dziedzictwa kulturowego,
- rozwój aktywności mieszkańców,
- poprawa jakości życia mieszkańców,
- pobudzenie integracji i zaangażowania społecznego mieszkańców.

Szczególnie istotne jest, że działania realizowane w ramach projektu pozwoliły na zaangażowanie grup defaworyzowanych.

Drugi projekt współpracy dotyczy wyznaczenia szlaku kulinarnego produktu lokalnego "Polsko-Rumuński Szlak Lokalnych Kulinariów" i jest realizowany od 1.06.2020 r., a jego zakończenie planowane jest na dzień 31.12.2021 r. Projekt ma charakter międzynarodowy, bierze w nim udział 2 partnerów krajowych i 2 zagranicznych. W ramach projektu zostanie m.in. utworzony i oznakowany tabliczkami szlak pod nazwą "Polsko-Rumuński Szlak Lokalnych Kulinariów", zostaną wykonane gadżety kulinarne oraz wydane mapy i publikacje. Projekt w założeniu ma angażować bardzo szerokie grono odbiorców, w tym grupy defaworyzowane.

Trzeci projekt pn. "Rowerowe podróże od Podbabiogórza przez Wadovianę, Dolinę Karpia do Doliny Soły" jest przewidziany do realizacji w okresie od 1.09.2021 r. do 30.04.2022 r. we współpracy

z 4 partnerami krajowymi. W ramach projektu zostaną wyznaczone i wybudowane „miejsca przyjazne rowerzystom”, wydane mapy wspólne dla wszystkich LGD oraz mapki indywidualne z zaznaczonymi szlakami rowerowymi, ścieżkami przyrodniczymi, szlakami turystycznymi dla każdego partnera projektu. Podobnie, jak wyżej opisane projekty, ten również skierowany jest do szerokiego grona odbiorców, w tym grup defaworyzowanych.

Lokalna Grupa Działania „Podbabiogórze” realizuje również działania poza Strategią RLKS:

- konkurs „Produkt Lokalny Podbabiogórze” przeprowadzony trzykrotnie w latach 2014 – 2020, któremu towarzyszyła promocja produktów na imprezach kulturalnych, jest działaniem cyklicznym realizowanym corocznie od 10 lat.
- konkurs „Kultura i folklor Podbabiogórze”, zrealizowany dwukrotnie w analizowanym okresie (w latach 2020 i 2021), a realizowany cyklicznie od 7 lat – pozwala na promocję regionu Podbabiogórze w kraju i za granicą oraz wzrost zainteresowania mieszkańców folklorem i kulturą ludową: obrzędami, gwarą, zwyczajami.

Podkreślić należy, że powyżej wskazane projekty realizowane są od wielu lat w tej samej formule i w ramach finansowania z KSOW, co świadczy o tym, że przyjęte rozwiązania się sprawdzają i są dostosowane do lokalnych potrzeb. LGD planuje ich kontynuowanie w kolejnych latach.

Wszystkie projekty realizowane przez LGD zarówno w ramach strategii, jak i poza nią przyczyniają się do realizacji jej celów. Zdecydowanie pozytywnym jest fakt, że wiele projektów współpracy przewidywało działania poprawiające sytuację osób z grup defaworyzowanych, co bez wątplenia warto kontynuować w kolejnej perspektywie finansowej. Uwagę zwraca mnogość i różnorodność działań podejmowanych przez LGD, co również jest bardzo pozytywne, niemniej jednak przy tak niewielkim zespole biura należy dbać, aby w dłuższej perspektywie czasu nie doprowadzało do opóźnień lub pogorszenia jakości realizowanych zadań.

6.8. Ocena funkcjonowania LGD

Zespół Biura LGD złożony jest z 5 osób, z czego 4 osoby zatrudnione na pełen etat, a piąty pracownik, księgowa, jest zatrudniona na ½ etatu. Zespół bardzo sprawnie funkcjonuje, jest zgrany i w opinii pracowników dobrze zarządzany, a pracownicy posiadają doświadczenie w realizacji Lokalnych Strategii Rozwoju. Współpraca pomiędzy pracownikami układa się bardzo dobrze, podobnie, jak współpraca z organami LGD. Pracownicy wspólnie realizują zadania, co pozwala każdemu z nich w tym samym stopniu orientować się w ich postępie oraz zapewnia zastępowalność w sytuacji nieobecności któregośkolwiek z członków zespołu. Biuro LGD działa sprawnie, o czym świadczy znaczna liczba ogłaszanych naborów. Ich następstwem jest duża liczba ocenianych i wyłanianych do dofinansowania wniosków.

Zainteresowaniu naborami sprzyjają działania komunikacyjne i doradztwo realizowane przez LGD. Kampanie komunikacyjne realizowane były przy wykorzystaniu różnych kanałów komunikacji: strona www LGD oraz strony gmin i instytucji samorządowych gmin wchodzących w skład LGD, media społecznościowe, ulotki, plakaty, komunikaty do lokalnych mediów, biuletyn LGD, spotkania informacyjne, przekazywanie informacji za pośrednictwem podmiotów działających w środowisku lokalnym (instytucji pomocy społecznej, świetlic terapii zajęciowej, parafii, instytucji samorządowych), udział w programach radiowych i telewizyjnych (nieodpłatnie) i inne specyficzne metody działania dostosowane do poszczególnych grup odbiorców. Kierowane były do szerokiego grona odbiorców: ogółu społeczeństwa, beneficjentów wsparcia i potencjalnych beneficjentów, grup defaworyzowanych (młodzi bez pracy, kobiety +45, mieszkańcy bez pracy +50, matki z dziećmi), mediów z obszaru LGD, instytucji i organizacji z obszaru LGD.

Skuteczność realizowanych działań komunikacyjnych potwierdzają opinie mieszkańców obszaru LGD uczestniczący w badaniu ankietowym – 121 spośród 126 ankietowanych osób potwierdza, że słyszało o Lokalnej Grupie Działania „Podbabiogórze”. Co ciekawe, wszystkie ujęte w ankiecie kanały komunikacji były również często wskazywane jako źródła informacji o LGD.

Zdecydowanie pozytywnie należy ocenić trafny dobór kanałów komunikacyjnych, o czym świadczą wskazania wnioskodawców – każde źródło informacji było wskazane przez kilka osób, zatem można wnioskować, że brak któregośkolwiek z nich spowodowałby ograniczenie w dotarciu z informacjami do odbiorców. Potwierdzają to również wnioskodawcy – zapytani o to, czy LGD w wystarczającym stopniu informowała o możliwości pozyskania środków, zdecydowana większość z nich wskazała, że tak – 79 spośród 82 osób.

Wsparcie LGD przy składaniu i realizacji projektów również należy ocenić pozytywnie – świadczy o tym fakt, że zdecydowana większość uczestników badania w przyszłości chciałaby ponownie skorzystać ze wsparcia LGD. Ponadto beneficjenci wsparcia uczestniczący w badaniu dobrze ocenili przygotowanie merytoryczne doradców, przydatność udzielonych porad oraz spełnienie oczekiwań dotyczących doradztwa. Należy również wskazać, że na etapie przygotowania, realizacji lub rozliczania projektu u zdecydowanej większości, bo aż 78 spośród 82 wnioskodawców uczestniczących w badaniu, nie pojawiły się problemy wpływające negatywnie na przebieg bądź rezultaty projektu.

Zdecydowanie dobrą praktyką, którą warto kontynuować w kolejnych latach jest dbałość o otrzymanie informacji zwrotnej od beneficjentów doradztwa. Odbiorcy wsparcia doradczego po każdej sesji doradczej wypełniają kartę doradztwa, w której oceniają zrealizowaną usługę, co jest zdecydowanie pozytywnym działaniem, pozwalającym na bieżąco monitorować jakość realizowanych usług oraz ewentualne obszary wymagające jeszcze poprawy. Takie monitorowanie zadowolenia ze świadczonych porad pozwala ponadto na maksymalne dostosowanie usługi do potrzeb jej

odbiorców. W oparciu o zebrane karty oraz wykazy usług gromadzone przez zespół dokonywana jest cyklicznie ewaluacja wsparcia oferowanego beneficjentom przez zespół LGD. Jest to działanie, które świadczy o dbałości zespołu o wysoką jakość realizowanych usług.

Wsparcie doradcze oferowane przez LGD należy ocenić pozytywnie, również ze względu na fakt, że 79 spośród 82 beneficjentów uczestniczących w badaniu w przyszłości ponownie chciałoby skorzystać ze wsparcia LGD.

6.9. Ocena procesu wdrażania

Ocena procesu wdrażania Strategii RLKS uzależniona jest w szczególności od postępu rzeczowego i finansowego, które w przypadku LGD „Podbabiogorze” są zaawansowane. W zakresie postępu rzeczowego zrealizowano już 12 z 32 wskaźników, w tym 2 powyżej zakładanej wysokości, a 5 przedsięwzięć oraz odpowiadających im celów szczegółowych zostało już w pełni zrealizowanych. Pozostałe wskaźniki realizowane są na bieżąco. Jedynym wskaźnikiem, którego wartość wynosi w momencie ewaluacji „0”, to wskaźnik mierzący liczbę zorganizowanych działań, w tym warsztatów i szkoleń związanych ze sportem i rekreacją. Było to przedsięwzięcie zaplanowane w formie projektu grantowego, które obok inkubatora przetwórstwa sprawiło największe trudności.

Zwraca uwagę znacząca liczba przedsięwzięć realizowanych w ramach celów szczegółowych – Strategia RLKS bez wątpienia ma ambitne założenia, które z powodzeniem są realizowane przez LGD „Podbabiogorze”. Zespół na bieżąco reaguje na wszelkie, nawet niewielkie odchylenia od założonego planu, między innymi rozszerzając katalog możliwych sposobów realizacji problematycznych przedsięwzięć. Szczególnie często przedsięwzięcia, w ramach których nie zostały jeszcze osiągnięte docelowe wartości wskaźników są realizowane w ramach operacji własnych. Przyjęcie takiego rozwiązania pozwala na pełną kontrolę LGD nad danym przedsięwzięciem i minimalizuje ryzyko niepowodzeń, co jest pozytywnym rozwiązaniem.

Jeśli chodzi o postęp finansowy, to warto wskazać, że budżet jest na bieżąco realizowany przez LGD, a dodatkowe środki wygospodarowane w wyniku przewalutowania strategii zostaną przeznaczone na przedsięwzięcia związane z przedsiębiorczością oraz projekty inwestycyjne dotyczące infrastruktury turystycznej oraz sportowej i rekreacyjnej.

Należy również wspomnieć o naborach realizowanych przez LGD. W latach 2017 – 2021 zrealizowano 91 naborów, w tym 34 konkursy, 18 operacji własnych i 39 naborów w ramach projektów grantowych – stosowano praktykę kumulowania naborów, tzn. w jednym terminie prowadzono nabory na kilka różnych przedsięwzięć. W ramach prowadzonych konkursów złożono 218 wniosków, 192 z nich wybrano, podpisano 67 umów. Na wyniki konkursów złożono 17 protestów, 3 z nich zostały uwzględnione. W ramach grantów złożonych zostało 127 wniosków, z których wybrano 108 i podpisano 98 umów. Zrealizowane nabory w ramach projektów grantowych

nie pociągnęły za sobą żadnych odwołań. Ponadto, LGD zrealizowała 3 operacje własne, pozostałe zostały wycofane (8 operacji) ze względu na przekroczenie kwot, które były na nie przeznaczone. Sytuacja była wynikiem błędu komunikacyjnego na linii LGD – Urząd Marszałkowski, który aktualnie jest korygowany.

Wśród problemów pojawiających się w trakcie realizacji naborów największe trudności pojawiły się przy realizacji operacji granowych. Wpływające wnioski częstokroć opiewały na niższe kwoty niż założono, odczuwalna była kontrola ze strony Urzędu Marszałkowskiego. Ponadto, w ramach projektów grantowych nie było zainteresowania realizacją operacji związanych z wytyczaniem szlaków turystycznych, więc przedsięwzięcie zostało rozszerzone o operacje własne i szlaki turystyczne online.

Pandemia nie wpłynęła znacząco na realizację przedsięwzięć. O ile jednak wystąpienie koronawirusa nie zakłóciło naborów, o tyle widoczny był jego wpływ na realizację grantów. Wiele operacji w ramach projektów grantowych zakładało organizację lokalnych imprez, które z oczywistych względów musiały zostać przesunięte w czasie.

W kontekście powyższego należy pozytywnie ocenić proces wdrażania Strategii RLKS, wskaźniki i budżet realizowane są na bieżąco, zespół reaguje na ewentualne odchylenia od przyjętego planu.

6.10. Wartość dodana podejścia LEADER

Europejska Sieć na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich² na swojej stronie internetowej wskazuje na genezę podejścia LEADER, którego oryginalnym zamysłem *było zaangażowanie energii i zasobów ludzi oraz miejscowych organizacji jako podmiotów rozwoju, a nie jego beneficjentów, by w ten sposób umożliwić im wkład w przyszły rozwój obszarów wiejskich poprzez tworzenie zależnych od obszaru partnerstw w postaci Lokalnych Grup Działania (LGD) zrzeszających podmioty publiczne, prywatne i społeczne. (...) Akronim "LEADER" pochodzi od francuskiego zwrotu "Liaison Entre Actions de Développement de l'Économie Rurale", co oznacza "powiązania między działaniami na rzecz rozwoju gospodarki obszarów wiejskich".* Głównym narzędziem stosowania w tym podejściu są Lokalne Grupy Działania, które poprzez bezpośrednie angażowanie lokalnych przedstawicieli w opracowywanie i realizację lokalnych strategii, podejmowanie decyzji i przydzielanie zasobów przyczyniają się do rozwoju obszaru. Wartość dodana tego podejścia wiąże się ze wzmocnieniem lokalnego zaangażowania poprzez rozwój lokalnej strategii, jej realizację i przydział zasobów.

W kontekście powyższego należy stwierdzić, że działania LGD przyczyniły się do poprawy komunikacji pomiędzy poszczególnymi aktorami zaangażowanymi w lokalne procesy, stymulowały

² https://enrd.ec.europa.eu/leader-clld/leader-toolkit/leaderclld-explained_pl

komunikację oraz budowanie powiązań. Sprzyjają temu w szczególności realizowane projekty współpracy oraz przedsięwzięcia dotyczące rozwoju turystyki i zachowania dziedzictwa kulturowego. LGD skutecznie buduje relacje w społeczności lokalnej, co potwierdzają beneficjenci wsparcia – zdecydowana większość z nich po zakończeniu wsparcia nadal utrzymuje kontakty z LGD – pozostają w telefonicznym i/lub osobistym kontakcie, uczestniczą w spotkaniach organizowanych przez LGD lub kontaktują się w inny sposób, co pozwala pozytywnie ocenić działalność animacyjną LGD i umiejętność podtrzymywania relacji z partnerami. Niezwykle istotne jest, że aż 56 spośród 82 wnioskodawców potwierdziło, że organizacja, którą reprezentują brała udział w tworzeniu Strategii RLKS. Jest to bardzo dobry rezultat.

Przedsięwzięcia realizowane przez LGD w największym stopniu przyczyniły się do zwiększenia potencjału gospodarczego oraz turystycznego obszaru – poprawiły sytuację na rynku pracy i wpłynęły na wzrost ruchu turystycznego, na co wskazują mieszkańcy uczestniczący w badaniu. Podejmowane działania znacząco wpłynęły również na poczucie sprawczości mieszkańców – uczestnicy badania wskazali na zwiększeniu wpływu mieszkańców na to co dzieje się w gminie oraz poprawę relacji pomiędzy mieszkańcami. Przyczyniły się do tego projektu realizowane przez wnioskodawców, których zdecydowana większość ukierunkowana była na społeczność lokalną – aż 44 wnioskodawców uczestniczących w badaniu wskazało tę grupę odbiorców jako najważniejszą.

Nie można pominąć również projektów współpracy oraz projektów realizowanych poza RLKS, które nie tylko przyczyniały się do rozwoju współpracy, rozwoju lokalnego, ale również do poprawy sytuacji grup defaworyzowanych.

7. Wnioski i rekomendacje

1. Analizy przeprowadzone na potrzeby ewaluacji pozwalają pozytywnie ocenić wpływ przedsięwzięć realizowanych przez LGD na osiągnięcie założonych celów zdefiniowanych w Strategii RLKS.
2. Mieszkańcy chętnie korzystali z działań realizowanych przez LGD, a zrealizowane przedsięwzięcia przyniosły szereg pozytywnych zmian dostrzeganych przez społeczność lokalną:
 - podejmowanie inicjatyw, których celem było wsparcie osób starszych – 113 wskazań,
 - większy wpływ mieszkańców na to, co dzieje się w gminie – 112 wskazań,
 - nowe formy wsparcia dla ludzi młodych – 112 wskazań,
 - poprawa relacji pomiędzy mieszkańcami – 109 wskazań.
3. Zarówno w ocenie mieszkańców, jak i przedstawicieli LGD prawie wszystkie zaprojektowane działania trafiały w potrzeby i większość z nich należy kontynuować w kolejnej perspektywie finansowej. Jest to efektem wieloletniego doświadczenia związanego z realizacją poprzedniej strategii i wypracowaną już wizją i metodyką działania, co warto kontynuować w kolejnej perspektywie finansowej.
4. Działania realizowane przez LDG przyczyniły się rozwoju kapitału społecznego obszaru, w szczególności przedsięwzięcia realizowane ramach celu IV, ale również celu I i II. Ponadto, w ramach realizowanych projektów współpracy osiągnięto szereg korzyści w obszarze kapitału społecznego. W ramach rozwoju kapitału społecznego należy położyć większy nacisk na wzmacnianie sektora pozarządowego - silne organizacje pozarządowe mogą być niezastąpionymi partnerami w realizacji zaplanowanych przedsięwzięć, stymulatorami rozwoju społeczeństwa obywatelskiego i międzyinstytucjonalnej współpracy.
5. Społeczność lokalna w istotny sposób uczestniczyła w tworzeniu Strategii - 56 spośród 82 wnioskodawców uczestniczących w badaniu potwierdziło udział reprezentowanej przez siebie organizacji w tworzeniu Strategii.
6. Zdecydowana większość wnioskodawców po zakończeniu realizowania projektów dofinansowanych ze środków LGD pozostaje w kontakcie z przedstawicielami Podbabiogórza. Powyższe potwierdza skuteczność działań animacyjnych realizowanych przez LGS i kompetencje w zakresie budowania relacji ze społecznością lokalną.
7. Działania w obszarze przedsiębiorczości cieszyły się największym zainteresowaniem w ramach wszystkich prowadzonych naborów i pozwoliły na powstanie 32 nowych firm, wsparcie 10 już istniejących przedsiębiorstw oraz powstanie 62 nowe miejsca pracy.

8. Zmiany w obszarze rynku pracy dostrzegają również mieszkańcy uczestniczący w badaniu - powstanie nowych firm na terenie LGD dostrzegło 112 osób, a poprawę sytuacji na rynku pracy - 111 uczestników. Ponadto, dane GUS, wskazują wzrost liczby zatrudnionych mieszkańców gmin zrzeszonych w LGD oraz spadek stopy bezrobocia.
9. Przedsięwzięcia związane z rozwojem przedsiębiorczości i oddziaływaniem na rynek pracy warto kontynuować w kolejnej perspektywie finansowej – cieszą się dużym zainteresowaniem mieszkańców i wpływają pozytywnie na lokalny rynek pracy. Finansowanie projektów zmierzających do założenia działalności gospodarczej, wsparcie dla istniejących firm oraz tworzenie nowych miejsc pracy jako istotne do dofinansowania w kolejnych latach uznano zdecydowana większość mieszkańców uczestniczących w badaniu ankietowym.
10. W obszarze turystyki, rekreacji i dziedzictwa kulturowego LDG „Podbabiogórze” podejmowało szereg działań, w szczególności w ramach celu I i II, ale również IV. Wśród realizowanych przez LGD naborów przedsięwzięcia w obszarze turystyki, rekreacji i dziedzictwa kulturowego cieszyły się bardzo dużym zainteresowaniem. W ramach realizowanych przedsięwzięć doprowadzono do certyfikacji ponad 150 lokalnych produktów.
11. W obszarze kultury zrealizowano wiele operacji grantowych, w ramach których organizowano imprezy lokalne, wydawano publikacje, restaurowano zabytki znajdujące się na obszarze LGD, zakupiono stroje regionalne dla KGW, zakupiono wyposażenie dla orkiestr dętych OSP, realizowano warsztaty zespołów regionalnych.
12. Zmiany w obszarze turystyki, rekreacji i dziedzictwa kulturowego są widoczne dla mieszkańców obszaru – 110 mieszkańców uczestniczących w badaniu dostrzegło zwiększenie ruchu turystycznego na obszarze LGD, zwiększenie liczby inicjatyw służących kultywowaniu lokalnej tradycji – 115 badanych, poprawę stanu zabytków oraz infrastruktury sportowo-rekreacyjnej – 113 badanych oraz zwiększenie liczby wydarzeń kulturalnych – 112 badanych.
13. Działania na rzecz poprawy sytuacji grup defaworyzowanych realizowano poprzez przedsięwzięcie P.III.1.1. Podnoszenie kompetencji grup defaworyzowanych ułatwiających im dostęp do rynku pracy w ramach celu III. Aktywizacja mieszkańców do przeciwdziałania negatywnym zjawiskom społecznym i środowiskowym oraz w ramach projektów współpracy. W kolejnej perspektywie finansowej istotne byłoby precyzyjne określenie wskaźników dotyczących udziału grup defaworyzowanych w poszczególnych przedsięwzięciach, co pozwoli na bieżące monitorowanie działań podejmowanych na rzecz poprawy ich sytuacji.
14. LGD realizowała 3 projekty współpracy mające innowacyjny charakter rozumiany jako wdrożenie nowych na danym obszarze produktów lub rozwiązań znanych gdzie indziej, jednak mających nowatorski charakter na danym terenie.

15. LGD realizowała 3 projekty współpracy w ramach Strategii oraz działania poza RLKS. Wszystkie projekty realizowane przez LGD zarówno w ramach strategii, jak i poza nią przyczyniają się do realizacji jej celów.
16. Biuro LGD działa sprawnie, o czym świadczy znaczna liczba ogłaszanych naborów. Ich następstwem jest duża liczba ocenianych i wyłanianych do dofinansowania wniosków. Uwagę zwraca mnogość i różnorodność działań podejmowanych przez LGD, co również jest bardzo pozytywne, niemniej jednak przy tak niewielkim zespole biura należy dbać, aby w dłuższej perspektywie czasu nie doprowadzało do opóźnień lub pogorszenia jakości realizowanych zadań.
17. Kampanie komunikacyjne realizowane były przy wykorzystaniu różnych kanałów komunikacji i kierowane były do szerokiego grona odbiorców. Dobór kanałów był trafny, o czym świadczą wskazania wnioskodawców – każde źródło informacji było wskazane przez kilka osób, zatem można wnioskować, że brak któregośkolwiek z nich spowodowałby ograniczenie w dotarciu z informacjami do odbiorców. Skuteczność realizowanych działań komunikacyjnych potwierdzają opinie mieszkańców obszaru LGD uczestniczący w badaniu ankietowym – 121 spośród 126 ankietowanych osób potwierdza, że słyszało o Lokalnej Grupie Działania „Podbabiogórze”.
18. Wsparcie LGD przy składaniu i realizacji projektów należy ocenić pozytywnie – zdecydowana większość uczestników badania w przyszłości chciałaby ponownie skorzystać ze wsparcia LGD, a beneficjenci wsparcia uczestniczący w badaniu dobrze ocenili przygotowanie merytoryczne doradców, przydatność udzielonych porad oraz spełnienie oczekiwań dotyczących doradztwa. Co więcej, 79 spośród 82 beneficjentów uczestniczących w badaniu w przyszłości ponownie chciałoby skorzystać ze wsparcia LGD.
19. Zdecydowanie dobrą praktyką, którą warto kontynuować w kolejnych latach jest dbałość o otrzymanie informacji zwrotnej od beneficjentów doradztwa poprzez wykorzystanie kart doradztwa, w których odbiorcy wsparcia oceniają zrealizowaną usługę. Takie monitorowanie zadowolenia ze świadczonych porad pozwala na maksymalne dostosowanie usługi do potrzeb jej odbiorców oraz świadczy o dbałości zespołu o wysoką jakość realizowanych usług.
20. Postęp rzeczowy i finansowy wdrażania Strategii RLKS jest zaawansowany. Zwraca uwagę znacząca liczba przedsięwzięć realizowanych w ramach celów szczegółowych – Strategia RLKS bez wątpienia ma ambitne założenia, które z powodzeniem są realizowane przez LGD „Podbabiogórze”. Zespół na bieżąco reaguje na wszelkie, nawet niewielkie odchylenia od założonego planu, między innymi rozszerzając katalog możliwych sposobów realizacji problematycznych przedsięwzięć. Szczególnie często przedsięwzięcia, w ramach których nie zostały jeszcze osiągnięte docelowe wartości wskaźników są realizowane w ramach operacji

własnych. Przyjęcie takiego rozwiązania pozwala na pełną kontrolę LGD nad danym przedsięwzięciem i minimalizuje ryzyko niepowodzeń, co jest pozytywnym rozwiązaniem.

21. Pandemia nie wpłynęła znacząco na realizację przedsięwzięć. O ile jednak wystąpienie koronawirusa nie zakłóciło naborów, o tyle widoczny był jego wpływ na realizację grantów. Wiele operacji w ramach projektów grantowych zakładało organizację lokalnych imprez, które z oczywistych względów musiały zostać przesunięte w czasie.
22. Działania LGD przyczyniły się do poprawy komunikacji pomiędzy poszczególnymi aktorami zaangażowanymi w lokalne procesy, stymulowały komunikację oraz budowanie powiązań. Sprzyjają temu w szczególności realizowane projekty współpracy oraz przedsięwzięcia dotyczące rozwoju turystyki i zachowania dziedzictwa kulturowego.
23. Przedsięwzięcia realizowane przez LGD w największym stopniu przyczyniły się do zwiększenia potencjału gospodarczego oraz turystycznego obszaru – poprawiły sytuację na rynku pracy i wpłynęły na wzrost ruchu turystycznego, na co wskazują mieszkańcy uczestniczący w badaniu. Ponadto, do rozwoju współpracy przyczyniły się również projekty współpracy oraz projekty realizowanych poza RLKS, które wpływają także na poprawę sytuacji grup defaworyzowanych.

8. Spis tabel i wykresów

8.1. Spis tabel

Tabela 1. Ludność w gminach wchodzących w skład LGD.	17
Tabela 2. Lokaty gmin w województwie w poszczególnych kategoriach w roku 2019.....	20
Tabela 3. Pracujący w gminach wchodzących w skład LGD.	21
Tabela 4. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności według płci.	22
Tabela 5. Ludność gmin w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym.	25
Tabela 6. Saldo migracji ogółem w gminach wchodzących w skład LGD.	25
Tabela 7. Turystyczne obiekty noclegowe w gminach.	28
Tabela 8. Historia naborów.	31
Tabela 9. Rzeczowa realizacja celów oraz przedsięwzięć w LSR (stan na 31.05.2021 r.).....	46
Tabela 10. Finansowa realizacja celów oraz przedsięwzięć w LSR (stan na 31.05.2021 r.).	53
Tabela 11. Szkolenia pracowników LGD w okresie od 1.01.2016 r. do 31.05.2021 r.....	59
Tabela 12. Szkolenia członków organów LGD w okresie od 1.01.2016 r. do 31.05.2021 r.	61
Tabela 13. Realizacja planu komunikacji.	62
Tabela 14. Harmonogram działań komunikacyjnych i ich realizacja.	64
Tabela 15. Doradztwo świadczone przez Biuro LGD.	67

8.2. Spis wykresów

Wykres 1. Wskaźniki G dla gmin wchodzących w skład LGD.....	18
Wykres 2. Wydatki gmin na 1 mieszkańca.	19
Wykres 3. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym.....	23
Wykres 4. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców.....	24
Wykres 5. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców.	27
Wykres 6. Źródła informacji o naborach wniosków.	43
Wykres 7. Ocena stopnia informowania o możliwości pozyskania środków.	44
Wykres 8. Powody złożenia wniosku o przyznanie pomocy finansowej przez LGD.....	44
Wykres 9. Odbiorcy realizowanych projektów.....	45
Wykres 10. Czy słyisał/a Pan/i o LGD "Podbabiołgórze"?	65
Wykres 11. W jaki sposób docierały do Pana/i informacje dotyczące LGD?	66
Wykres 12. Proszę wskazać, w jakim zakresie korzystał/a Pan/i ze wsparcia ze strony LGD na etapie składania wniosku?	68
Wykres 13. Ocena wsparcia udzielonego beneficjentom przez LGD na różnych etapach prowadzenia operacji.....	69
Wykres 14. Proszę ocenić poniższe stwierdzenia dotyczące składania i realizacji projektu przy wsparciu LGD.	70
Wykres 15. Struktura mieszkańców uczestniczących w badaniu ankietowym.....	71
Wykres 16. Czy w gminie, w której Pani mieszka zaszły w ciągu ostatnich 5 lat wymienione poniżej zmiany?	71

Wykres 17. Czy w gminie, w której Pan/i mieszka zaszły w ciągu ostatnich 5 lat wymienione poniżej zmiany?	72
Wykres 18. Czy w gminie, w której Pan/i mieszka zaszły w ciągu ostatnich 5 lat wymienione poniżej zmiany?	73
Wykres 19. Czy korzystał/a Pan/i z efektów działań podejmowanych w ciągu ostatnich 5 lat przez LGD funkcjonujące na terenie gminy, w której Pan/i mieszka?	74
Wykres 20. Które z wymienionych obszarów wymagają dofinansowania w Pana/i gminie?	75

9. Aneksy tworzone w toku realizacji badania.

Ankieta dla mieszkańców obszaru LGD „Podbabiogórze”

Prosimy o wypełnienie krótkiej ankiety dotyczącej efektów funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania „Podbabiogórze”. Ankieta jest anonimowa, co znaczy, że nie gromadzimy żadnych danych, które mogą pozwolić na identyfikację osób ją wypełniających. Wypełnienie ankiety trwa 10 minut.

Z góry dziękujemy za pomoc!

Lokalna Grupa Działania „Podbabiogórze”

1. Czy w gminie, w której Pan/i mieszka zaszły w ciągu ostatnich 5 lat wymienione poniżej zmiany?

Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Mieszkańcy mieli większy wpływ na to, co dzieje się w gminie	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Poprawiła się sytuacja na rynku pracy	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Powstały nowe firmy	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Pojawiły się nowe formy wsparcia dla ludzi młodych	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Podejmowano inicjatywy, których celem było wsparcie osób starszych	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Zwiększyła się liczba inicjatyw służących kultywowaniu lokalnej tradycji	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Poprawiły się relacje pomiędzy mieszkańcami	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Zwiększył się ruch turystyczny	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie

Poprawił się stan zabytków	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Pojawiły się nowe formy spędzania wolnego czasu	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Poprawił się stan infrastruktury sportowo-rekreacyjnej	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Zwiększyła się liczba wydarzeń kulturalnych	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Przestrzeń publiczna stała się bardziej estetyczna	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie

2. Proszę wyobrazić sobie, że ma Pan/i możliwość decydowania o podziale środków finansowych w gminie, w której Pan/i mieszka. Które z wymienionych obszarów wymagają dofinansowania?

Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Promocja obszaru	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Oferta kulturalna	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Infrastruktura sportowa	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Drogi	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Infrastruktura społeczna (świetlice, miejsca spotkań)	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Szkolenia i warsztaty dla mieszkańców	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Działalność organizacji pozarządowych	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie

Tworzenie nowych miejsc pracy	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Opieka nad osobami starszymi	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Wsparcie dla istniejących firm	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Dofinansowanie dla osób planujących założyć firmy	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie

3. Czy słyszał Pan/i o Lokalnej Grupie Działania „Podbabiogórze”? Proszę wybrać 1 odpowiedź.

- a) Tak → Proszę przejść do pytania nr 4.
b) Nie → Proszę przejść do pytania nr 5.

4. W jaki sposób docierały do Pana/i informacje dotyczące Lokalnej Grupy Działania „Podbabiogórze”? Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Czytałem/am publikacje w prasie na temat działalności LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem/am stronę internetową LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czytałem/am informacje o LGD na stronie gminy	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem/am stoiska LGD podczas imprez lokalnych lub festynów	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się o działalności LGD od znajomych i/lub rodziny	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się z tablic informacyjnych, billboardów i plakatów	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się z wydawanych przez LGD publikacji i/lub materiałów promocyjnych	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Uczestniczyłem w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych organizowanych przez LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem profil LGD na Facebooku	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

5. Czy korzystał/a Pan/i z efektów działań podejmowanych w ciągu ostatnich 5 lat przez LGD działające na terenie gminy, w której Pan/i mieszka? Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Czy korzystał/a Pan/i z infrastruktury, której powstanie bądź modernizacja były dofinansowane ze środków LGD?	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czy brał/a Pan/i udział w szkoleniach organizowanych w ramach projektów dofinansowanych przez LGD?	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czy brał/a Pan/i udział w spotkaniach organizowanych przez LGD?	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czy uczestniczył/a Pan/i w imprezach lokalnych dofinansowanych ze środków LGD?	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

6. Proszę wskazać, w którym przedziale wiekowym się Pan/i mieści. Proszę wybrać 1 odpowiedź.

- a) 18-25 lat
- b) 26-35 lat
- c) 36-45 lat
- d) 46-55 lat
- e) 56-65 lat
- f) 66 lat lub więcej

7. Proszę podać swoją płeć. Proszę wybrać 1 odpowiedź.

- a) Kobieta
- b) Mężczyzna
- c) Wolę nie podawać.

Ankieta dla beneficjentów LGD „Podbabiogórze”

Prosimy o wypełnienie krótkiej ankiety dotyczącej funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania „Podbabiogórze”. Ankieta jest anonimowa, co znaczy, że nie gromadzimy żadnych danych, które mogą pozwolić na identyfikację osób ją wypełniających. Wypełnienie ankiety nie powinno zająć więcej niż 10 minut.

Ankieta powinna zostać wypełniona przez osobę, która jest lub była realizatorem projektu wspartego przez Lokalną Grupę Działania (np. polegającego na założeniu działalności gospodarczej). W przypadku, gdy beneficjentami wsparcia był podmiot (Urząd Gminy, Ośrodek Kultury, Organizacja Pozarządowa, OSP, KGW), ankieta powinna zostać wypełniona przez osobę, która w ramach danego podmiotu była bezpośrednio zaangażowana w realizację dofinansowanego projektu.

Z góry dziękujemy za pomoc!

Lokalna Grupa Działania „Podbabiogórze”

W jakim stopniu zgadza się Pan/i ze stwierdzeniem „moja gmina jest dobrym miejscem do życia, w którym mogę realizować wszystkie swoje podstawowe potrzeby”? (proszę zaznaczyć 1 odpowiedź)

- a) Zdecydowanie zgadzam się
- b) Raczej zgadzam się
- c) Trudno powiedzieć
- d) Raczej nie zgadzam się
- e) Zdecydowanie nie zgadzam się

W jaki sposób docierały do Pana/i informacje o naborze wniosków w Lokalnej Grupie Działania?

Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Czytałem/am publikacje w prasie na temat działalności LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem/am stronę internetową LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czytałem/am informacje o LGD na stronie gminy	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem/am stoiska LGD podczas imprez lokalnych lub festynów	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się o działalności LGD od znajomych i/lub rodziny	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się z tablic informacyjnych, billboardów i plakatów	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się z wydawanych przez LGD publikacji i/lub	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

materiałów promocyjnych			
Uczestniczyłem/am w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych organizowanych przez LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem/am profil LGD na Facebooku	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

Dlaczego zdecydował/a się Pan/i (lub podmiot reprezentowany przez Pana/ią) na złożenie wniosku o przyznanie pomocy finansowej do LGD? Proszę wybrać jedną odpowiedź, która najlepiej opisuje główny powód złożenia wniosku do LGD.

- Było to jedyne dostępne źródło finansowania mojego projektu
- Nie otrzymałem/am dofinansowania z innych środków/innego programu
- Chciałem/am skorzystać z nadarzającej się okazji otrzymania środków
- Zostałem/am zachęcony/a do złożenia wniosku przez LGD
- Na moją decyzję wpłynęła możliwość skorzystania z doradztwa w biurze LGD

Jak ocenia Pan/i wsparcie udzielane przez LGD na etapie składania wniosku? Proszę ocenić w jakim stopniu zgadza się Pan/i ze stwierdzeniami opisującymi wsparcie na tym etapie. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Udzielone porady były przydatne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Przygotowanie merytoryczne doradcy/ców z LGD było odpowiednie	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie

Proszę wskazać, w jakim zakresie korzystał/a Pan/i ze wsparcia ze strony LGD na etapie składania wniosku? Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Wsparcie polegające na udzieleniu informacji o możliwości uzyskania dofinansowania dla mojego projektu	Tak	Nie
Wsparcie w zapoznaniu się z zasadami uzyskania dofinansowania	Tak	Nie
Wsparcie polegające na wskazaniu prawidłowych wzorów wniosków i	Tak	Nie

instrukcji do nich		
Wsparcie w zakresie ustalenia koncepcji projektu aby spełniał kryteria wynikające z LSR	Tak	Nie
Porady w zakresie wypełniania dokumentów niezbędnych do złożenia wniosku	Tak	Nie
Wyjaśnienie szczegółowych zasad oceny wniosków	Tak	Nie

Jak ocenia Pan/i wsparcie udzielane przez LGD na etapie realizacji projektu? Proszę ocenić w jakim stopniu zgadza się Pan/i ze stwierdzeniami opisującymi wsparcie na tym etapie. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Udzielone porady były przydatne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Przygotowanie merytoryczne doradcy/ców z LGD było odpowiednie	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie

Jak ocenia Pan/i wsparcie udzielane przez LGD na etapie rozliczenia projektu? Proszę ocenić w jakim stopniu zgadza się Pan/i ze stwierdzeniami opisującymi wsparcie na tym etapie. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Udzielone porady były przydatne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Przygotowanie merytoryczne doradcy/ców z LGD było odpowiednie	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie

Czy obecnie pozostaje Pan/i w kontakcie z LGD? Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Uczestniczę w spotkaniach organizowanych przez LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Kontaktuję się telefonicznie z przedstawicielami LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czytam komunikaty na stronie internetowej LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Mam osobisty kontakt z przedstawicielami LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Kontaktuję się w inny sposób	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Nie mam z LGD żadnego kontaktu	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

Czy brał/a Pan/i lub organizacja którą Pan/i reprezentuje udział w tworzeniu LSR? Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź.

- a) Tak
- b) Trudno powiedzieć
- c) Nie

Kto był głównym odbiorcą efektów Pani/a projektu/ projektów? Proszę wybrać jedną odpowiedź, która najlepiej opisuje Pana/i projekt.

- a) Ja i moja rodzina
- b) Moja organizacja
- c) Ogół mieszkańców gminy/ obszaru LGD
- d) Turyści
- e) Przedsiębiorstwa
- f) Inne

Proszę ocenić poniższe stwierdzenia dotyczące składania i realizacji projektu przy wsparciu LGD. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Procedury wyboru wniosków o dofinansowanie w LGD były dla mnie czytelne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Kryteria wyboru wniosków były dla mnie jednoznaczne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie	Nie korzystałem/am ze wsparcia na

	się				zgadzam	tym etapie
Kryteria wyboru wniosków pozwalały na wybór najlepszych projektów	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
LGD w wystarczającym stopniu informowała o możliwości pozyskania środków	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Jeśli będzie to możliwe, w przyszłości chciałbym/łabym ponownie skorzystać ze wsparcia LGD	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie

Czy na etapie przygotowania, realizacji lub rozliczenia projektu pojawiły się jakieś problemy wpływające negatywnie na jego przebieg bądź rezultaty?

a) Tak → Proszę odpowiedzieć na następane pytanie.

b) Nie → **Dziękujemy za wypełnienie ankiety!**

Jakie to były problemy? Na pytanie odpowiadają tylko osoby, które w poprzednim pytaniu wybrały odpowiedź „Tak”. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Problemy bezpośrednio związane z przedmiotem projektu (np. problemy wynikające z branży w której działa przedsiębiorca, odbiorcami działań NGO lub uzgodnieniami dotyczącymi przebiegu tras rowerowych w projekcie gminnym)	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Problemy finansowe (np. z wypłatą dofinansowania, kredytem na realizację zadania, zmiennością cen w czasie realizacji zadania względem wpisanych we wniosku)	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Problemy formalno-prawne	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Problemy personalne (np. z pracownikami, członkami/ partnerami itp.)	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Problemy z terminową realizacją harmonogramu (opóźnienia itp.)	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Trudność w dostępie do informacji na temat składania, realizacji lub rozliczenia projektu	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Problemy wynikające z wprowadzenia w Polsce stanu pandemii	Tak	Trudno powiedzieć	Nie